

**GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERE SOSYAL
BİLGİLER ÖĞRETİMİNE YÖNELİK KAVRAM
ÖĞRETİMİ**

Mehmet Kadir COŞKUN

Doktora Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2020

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLEREĞİTİMİ BİLİM DALI

**GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNE
YÖNELİK KAVRAM ÖĞRETİMİ**

(Visually Impaired Students for Teaching the Concept of Social Information Instruction)

DOKTORA TEZİ

Mehmet Kadir COŞKUN

Danışman: Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK

Erzurum
Aralık, 2020

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Mehmet Kadir COŞKUN tarafından hazırlanan “Görme Engelli Öğrencilere Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Kavram Öğretimi” başlıklı çalışması 21/12/2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof.Dr. Ümit ŞİMŞEK <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Prof.Dr. Ufuk ŞİMŞEK <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Selçuk ILGAZ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA <i>Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi. Hakan ÖRTEN <i>Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum “**Görme Engelli Öğrencilere Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Kavram Öğretimi**” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

21 /12 / 2020

Aslı Islak İmzalıdır

Mehmet Kadir COŞKUN

☒ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Mustafa kemal Atatürk'ün “*Eğitimde feda edilecek tek bir fert yoktur*” sözünü temel bir ilke gören özel eğitim çalışmalarının eksikliklerinin farkına varmama vesile olan ve bu çalışmayı gerçekleştirmeme yol açan, geniş bilgi, beceri ve deneyimimyle her zaman yol gösteren, sahip olduğu akademik ve etik hayatıyla bir örnek teşkil eden Danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Kıymetli fikirleriyle tez sürecine değer katan Sayın Prof. Dr. Umit ŞİMŞEK'e, Sayın Doç.Dr. Selçuk ILGAZ'a, Sayın Doç.Dr. Yavuz TOPKAYA'ya, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÖRTEN'e ve Sayın Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR'e teşekkür ederim.

Doktora ders sürecinde, desteklerini gördüğüm Sayın Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ'ye, Doç.Dr. Zekerya AKKUŞ'a teşekkür ederim. Sayın Prof. Dr. Zihni MEREY'e, Dr. Öğr. Üyesi Elif ERAL'a, Sayın Dr. Fatih KAYAALP'a ve Sayın Arş. Gör. Sinan AKDAĞ'a ve her aşamada yanımda olan kıymetli aile fertlerime sevgi ve şükranlarımı sunarım.

ÖZET

GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNE YÖNELİK KAVRAM ÖĞRETİMİ

Mehmet Kadir COŞKUN

Aralık 2020, 180 Sayfa

Amaç: Bu çalışmanın amacı; ortaöğretim 5. ve 6. sınıf görme engelli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanına yönelik bireysel öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmek ve üniteye yer alan kavramlarının öğretimine yönelik bir öğretim modeli tasarlayarak bu modelin kullanışlılığını ve kavram öğrenimine etkisini araştırmaktır.

Yöntem: Tasarım Tabanlı Araştırma (TTA) yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada öğretim tasarımı amacıyla ADDIE modeli kullanılmış ve çalışma üç ana aşamada tamamlanmıştır. İlk aşama olan ihtiyaç analizinde görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin sosyal bilgiler öğrenimi konusundaki bireysel öğrenme ihtiyaçları ile “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde yer alan kavramları anlama düzeyleri belirlenmiştir. İkinci aşamada ise ADDIE modelinin tasarım, geliştirme ve uygulama basamakları izlenmiş olup, birinci aşamada tespit edilen sorun ve ihtiyaçları gidermek amacıyla bireysel ihtiyaçlara uygun öğretim modeli tasarlanarak uygulanmıştır. Son aşamada ise uygulanan öğretim modelinin çeşitli açılardan değerlendirmesi yapılarak modelin kullanışlılığı ve kavram öğrenimine etkisi ortaya koyulmuştur.

Bulgular: Uygulama sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde yer alan kavramları öğrenme düzeylerinin yüksek olduğu ve öğrencilerin kavramları öğrenmesinde geliştirilen öğretim tasarım modelinin katkı sağladığı belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışma sonucunda; görme yetersizliği olan öğrencilerin tespit edilen ihtiyaçlarını gidermek ve “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesine ait temel kavramlarının etkili öğrenimini sağlamak amacıyla tasarlanan öğretimin öğrencilerin başarılarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Görme duyusunda yaşanan yetersizliğe rağmen, öğretimde bireysel ihtiyaç ve yetersizlik düzeylerine uygun çeşitli uyarlamalar yapıldığı takdirde kavramların etkili bir şekilde öğrenilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Kavram öğretimi, Görme Yetersizliği, Tasarım Tabanlı Araştırma, ADDIE Öğretim Tasarımı.

ABSTRACT

CONCEPT TEACHING IN THE SOCIAL STUDIES COURSE FOR STUDENTS WITH VISUAL IMPAIRMENTS

Mehmet Kadir COŞKUN

December 2020, 180 Pages

Aim: The aim of this study is to determine the individual learning needs of secondary school 5th and 6th grade visually impaired students in the Social Studies course "People, Places and Surroundings" and to design a teaching model for teaching the concepts in the unit and to investigate the usefulness of this model and its effect on concept learning.

Method: The current study was conducted through the Design Based Research (DBR) method besides the ADDIE model for instructional design, and completed in three main stages. The first stage, which is the needs analysis, defined the individual learning needs of the visually impaired students regarding social studies education and their level of understanding the concepts included in the unit 'People, Places and Surroundings'. The second stage focused on the design, development and application steps of the ADDIE model as well as designing and applying a teaching model suitable for individual needs in order to solve the problems and needs identified in the first stage. The last stage evaluated the applied teaching model from various angles to reveal the functionality of the model and its effects on learning concepts.

Results: As a result of the application, it was concluded that the students' learning levels for the concepts in the unit 'People, Places and Surroundings' were high, and that the teaching design model contributed to the students in learning the concepts.

Conclusion: The teaching model designed to meet the needs of the visually impaired students and to ensure effective learning of the basic concepts included in the unit 'People, Places and Surroundings' has made positive contributions to students' success. Despite the inadequacy in the sense of sight, concepts can be learned effectively if various adaptations are made in teaching in accordance with individual needs and disability levels.

Key Words: Social Studies Teaching, Concept Teaching, Visual Impairment, Design Based Research, ADDIE Instructional Design Model.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	5
Araştırmanın Sınırlılıkları	6
Varsayımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	8
Kuramsal Çerçeve	8
Özel Eğitim	8
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP).....	9
Gözün Tanımı ve Sınıflandırılması.....	10
Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri.....	11
Görme yetersizliği olan bireylerin bilişsel özellikleri.....	12
Görme yetersizliği olan bireylerin sosyal ve psikomotor özellikleri	12
Görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin kavram öğrenme özellikleri.....	13
Görme Yetersizliğinden Etkilenen Öğrencilere Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	14
İlgili Araştırmalar.....	15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	21
Yöntem	21
Araştırma Deseni.....	21

Çalışma Grubu	23
Veri Toplama Araçları	24
Gözlem	24
Görüşme	26
Akademik başarı testleri.....	28
Araştırmanın Uygulama Süreci.....	33
Verilerin Analizi ve Puanlama	34
Araştırmacı Rolü	35
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	37
Bulgular	37
ADDIE Modeli Analiz Basamağı	38
Öğretim ortamına yönelik ihtiyaçlar	38
Öğrenciye yönelik ihtiyaçlar	40
Öğreticiye yönelik ihtiyaçlar.....	43
Ölçme – değerlendirmeye yönelik ihtiyaçlar	44
ADDIE Modeli Tasarım Basamağı	48
ADDIE Modeli Geliştirme Basamağı	51
Eğitimci kılavuzu	52
ADDIE Modeli Uygulama Basamağı	53
5.Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi “Yeryüzü Şekillerim” konusunun işlenmesine ilişkin bulgular.....	55
5. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; “İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi” konusunun işlenmesine ilişkin bulgular	58
5. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; “Nüfus ve Yerleşme?” konusuna işlenmesine ilişkin bulgular.....	61
Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular	66
Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik yapılan gözlem ilişkin bulgular.....	68
6.Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi “Dünyanın Neresindeyim?” konusunun işlenmesine ilişkin bulgular.....	69
6. Sınıf “İnsanlar, Yerler Ve Çevreler” ünitesi; “Ülkemizin Güzellikleri” konusuna işlenmesine ilişkin bulgular.....	72
6. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; “Ülkemin Zenginlikleri” konusuna işlenmesine ilişkin bulgular.....	75
Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular	78
Tasarım modeline ilişkin öğretmen görüşlerinin analizi.....	80

Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik yapılan gözlem ilişkin bulgular.....	81
BEŞİNCİ BÖLÜM	83
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	83
Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğrenimine Yönelik İhtiyaçları Nelerdir?	83
Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Temel Kavramlara Yönelik Kavramsal Öğrenmeleri Ne Düzeydedir?	86
Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Bireysel Öğrenme İhtiyaçlarını Dikkate Alan Öğretim Materyalleri Geliştirilirken Nelere Dikkat Edilmelidir?	87
Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Bireysel Öğrenme İhtiyaçlarını Dikkate Alarak Geliştirilecek Öğretim Materyal ve Etkinliklerinin Kavram Öğrenimine Katkısı Hangi Düzeyde Olacaktır?.....	88
Öneriler.....	92
KAYNAKÇA	94
EKLER	105
EK-1. Sosyal Bilgiler Dersi Yarı- Yapılandırılmış Gözlem Formu.....	105
EK-2. Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlik Gözlem Formu	107
EK-3. 5. Sınıf Öğrencileri İle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu (İhtiyaç Analizi).....	110
EK-4. 6. Sınıf Öğrencileri İle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu (İhtiyaç Analizi).....	111
EK-5. 5. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Ünitesi Akademik Başarı Testi.....	113
EK-6. 6. Sınıf Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	119
EK-7. Öğretmen Kılavuz Kitapçığı.....	125
ÖZ GEÇMİŞ.....	166

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Özel Eğitim Kurumlarında Örgün Eğitim Alan Engelli Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı (MEB, 2012-2019)	3
Tablo 2. Özel Eğitim Kurumlarında Örgün Eğitim Alan I. Kademe, II. Kademe, III. Kademe Görme Engelli Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı, (MEB, 2012-2019).....	3
Tablo 3. Tasarım Tabanlı Öğrenmeye Dayalı Yapılmış Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar	16
Tablo 4. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler “Dersi İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Belirtke Tablosu	29
Tablo 5. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler İnsanlar, “Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomi Boyutları	30
Tablo 6. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Belirtke Tablosu	31
Tablo 7. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomi Boyutları	32
Tablo 8. Ünite Modül Değerlendirme Şablonu	35
Tablo 9. 5. Sınıf İhtiyaç Analizi Aşamasındaki Öğrencilerin Kazanımlara Ulaşma Düzeyleri	46
Tablo 10. 6. Sınıf İhtiyaç Analizi Aşamasındaki Öğrencilerin Kazanımlara Ulaşma Düzeyleri	47
Tablo 11. 5. Sınıf Uygulama Grubu Öğrenci Grubu (2019-2020).....	54
Tablo 12. 6. Sınıf Uygulama Grubu Öğrenci Grubu (2019-2020).....	54
Tablo 13. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%).....	57
Tablo 14. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%).....	61
Tablo 15. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%).....	64
Tablo 16. Öğrencilerin “İnsanlar Yerler ve Çevreler” Ünitesine İlişkin Kazanımları Öğrenme Düzeyi.....	65
Tablo 17. Öğretim Tasarım Model Kullanımının Derse Yönelik Katkıları	66
Tablo 18: Öğretim Tasarım Modeli Kullanımının Bireysel Katkıları İle İlgili Öğrenci Görüşleri	67
Tablo 19. 5. Sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler Ünitesine” Yönelik Geliştirilen Etkinliklerin Değerlendirme Boyutlarına Göre Analizi	68
Tablo 20. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%).....	71

Tablo 21. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%).....	74
Tablo 22. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%).....	76
Tablo 23. 6. Sınıf Öğrencilerinin “İnsanlar Yerler ve Çevreler” Ünitesine İlişkin Kazanımları Öğrenme Düzeyi.....	77
Tablo 24. Öğretim Tasarım Modeli Kullanımın Bireysel Katkıları İle İlgili Öğrenci Görüşleri	78
Tablo 25. Öğretim Tasarım Modeli Kullanımın Bireysel Katkıları İle İlgili Öğrenci Görüşleri	79
Tablo 26. 6. Sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler Ünitesine Yönelik Geliştirilen Etkinliklerin Değerlendirme Boyutlarına Göre Analizi.....	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türkiye engelli nüfus dağılımı.....	2
Şekil 2. Gözün anatomik yapısı.	10
Şekil 3. ADDIE tasarım modeli.	22
Şekil 4. 5E Öğrenme modelinin uygulama adımları.....	33
Şekil 5. Görme yetersizliği olan öğrencilerin gereksinimleri.	38
Şekil 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde sıraların konumu ve oturma düzeni.....	39
Şekil 7. 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinin işlenişi.	41
Şekil 8. 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinin işlenişi.	41
Şekil 9. Ünitelere yönelik geliştirilen materyaller.	50
Şekil 10. Ünitelere yönelik geliştirilen bilgi yaprakları.	51
Şekil 11. Öğretmen kılavuz tasarımı aşamaları.	52
Şekil 12. Yeryüzü şekillerim etkinliği incelenmesi.	55
Şekil 13. Etkinlik 1' in uygulanması.	56
Şekil 14. Etkinlik 1'in uygulanması	57
Şekil 15. İklimin insan faaliyetlerine etkisi etkinliğinin incelenmesi.....	59
Şekil 16. Modül ikinin uygulanması.	60
Şekil 17. Nüfus ve yerleşme? etkinliğinin incelenmesi.	62
Şekil 18. Etkinliğin incelenmesi.	64
Şekil 19. Dünyanın neresindeyim? etkinliğinin incelenmesi.....	70
Şekil 20. Dünyanın neresindeyim? etkinliğinin incelenmesi devamı.	71
Şekil 21. 5. sınıf ülkemizin güzellikleri etkinliğinin incelenmesi.	73
Şekil 22. Ülkemizin güzellikleri etkinliğinin incelenmesi devamı.	74
Şekil 23. 5. Sınıf ülkemizin zenginlikleri etkinliğinin incelenmesi.....	75

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ADDIE	: Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TTA	: Tasarım Tabanlı Araştırma

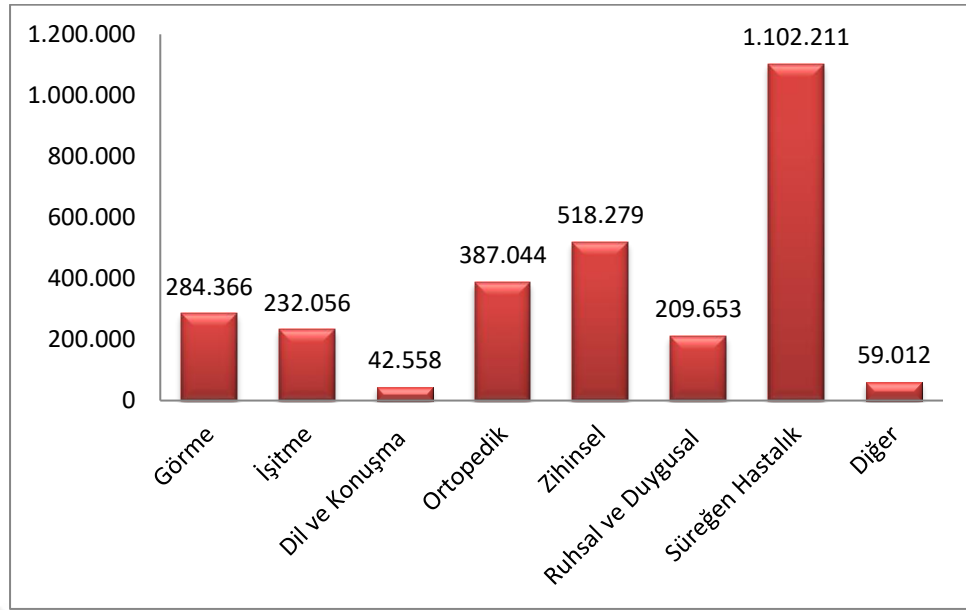
BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Sosyal bilgiler eğitimini genel amacı, içinde bulunduğumuz bilgi çağının gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip bir toplum oluşturmak iken, özel amacı ise bilgiyi anlayan, kavrayan ve zihinsel süreçleri kullanarak bilgiyi üretebilen bireyler yetiştirmektir (MEB, 2015). Bu doğrultuda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler geçmişten günümüze süregelen bir anlayış doğrultusunda eğitimi sosyo ve ekonomik kalkınmada önemli bir aşama olarak kabul etmiş ve toplumu oluşturan tüm bireylerin temel eğitime ulaşmalarını hedeflemişlerdir. Anayasanın 42. Maddesinde “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz*” ibaresine rağmen bireyler içerisinde bulundukları toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik şartların yanı sıra bilişsel, duyuşsal, bedensel gibi dezavantajlılıklarından ötürü temel eğitimden yoksun kalabilmektedirler (Annable, Goggin, & Stienstra, 2007). Temel eğitim sürecine dâhil olan bireylerin ise süreç içerisinde yetersizliklerine bağlı olarak çeşitli problemler yaşadıkları bu nedenle eğitimden yeterli düzeyde yararlanamadıkları ve kaliteli eğitime erişimde problem yaşadıkları bilinmektedir (Burcu 2007; Ferreira & Gignoux, 2010). Eğitimde her bireyin fırsat eşitliğine sahip olduğu düşünüldüğünde öğrenciler arasında var olan bireysel farklılıklar eğitim süreci boyunca mutlaka göz önünde bulundurulmalı ve eğitim yenilenme ve gelişmelere açık olmalıdır (Cavkaytar, 2012). Bu nedenle öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda eğitim programları hazırlanmalı ve gerekli öğretim yöntem, teknik ve stratejiler belirlenmelidir (Yaman & Karamustafaoğlu; 2006 Omoifo & Oloruntegbe, 1999). Turnbull ve Wehmeyer, (2007) bu durumu özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin bilişsel ve fiziksel özelliklerine yönelik hazırlanmış öğretim programı olarak tanımlanmaktadır. Cavkaytar ve Diken, 2012; öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak ihtiyaçlarının karşılanması, gerekli eğitim ve öğretim ortamının sağlanması durumuna özel eğitim olarak tanımlanmaktadır. Meb (2018) ise; özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, sosyal ve eğitim gereksinimlerine cevap vermek için hazırlanmış eğitmen, iyileştirilmiş eğitim programları ve metodları ile bireysel özelliklere uygun çevrede devam ettirilen eğitim olarak tanımlamıştır.

Dünya nüfusunun yaklaşık %10’nu özel eğitime gereksinim duyan birey sayısı oluşturmaktadır. Türkiye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2019) verilerine göre ülkemizdeki nüfusun yaklaşık %3’ü özel eğitime gereksinim duyan bireylerden oluşmaktadır.

Şekil 1’de veri tabanında kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları sunulmuştur.

Şekil 1. Türkiye engelli nüfus dağılımı.

Şekil 1’de belirtildiği üzere toplam nüfus içerisinde engelli nüfusun engel grup oranına bakıldığında yaşlılarına göre görmede zorluk yaşayanlar 284.366, işitmede zorluk yaşayanlar 232.056, dil ve konuşma bozukluğu yaşayanlar 42.558, ortopedik rahatsızlığı olanlar 387.044, zihinsel rahatsızlığı olanlar 518.279, ruhsal ve duygusal rahatsızlığı olanlar 209.653, kronik hastalıklar 1.102.211 ve diğer hastalıklarda 59.012 kişinin zorluk yaşadığı görülmektedir. Yetersizlik derecesinin ve gruplarının verilerinde yansıtılmasında bazen sıkıntılar doğabilmektedir. Örneğin zihinsel yetersizliği olan bireylerde aynı zamanda görme yetersizliği de olabilmektedir. Bu hususta yaygınlığın tespit edilmesindeki güçlüğü en önemli nedeni bir yetersizlik grubunun diğer bir yetersizlik grubu içerisine dahil edilmesinden kaynaklanmaktadır (Sarı,2005). Özel eğitime gereksinim duyan birey sayısı ülkemizde azımsanmayacak kadar fazladır. 2012-2013/ 2018-2019 öğretim yılına kadar özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan engelli öğrencilerin, öğretmenlerin, okulların ve dersliklerin sayıları tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. *Özel Eğitim Kurumlarında Örgün Eğitim Alan Engelli Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı (MEB, 2012-2019)*

Öğretim Yılı	Okul/sınıf /Kurum	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Özel eğitim okullarındaki Öğrenci sayısı
2018-2019	1. 489	14. 043	9. 361	398. 815
2017-2018	1.395	12 846	8453	353 610
2016-2017	1.362	12 009	7823	333 598
2015-2016	1 268	11.595	7287	288 489
2014-2015	1.254	10 596	6.262	259 282
2013-2014	1261	9.744	6.489	220649
2012-2013	1.261	10.344	5.290	240.757

Tablo 1’de belirtildiği üzere 2012-2013 eğitim – öğretim döneminde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 240.757 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 398. 815 sayısına ulaşmıştır. 2012-2013 eğitim - öğretim yılında öğrenim veren öğretmen sayısı 10.344 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 14. 043’e ulaşmıştır. 2012-2013 öğretim yılında öğrenim verilen okul sayısı 1.261 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 1. 489 ulaşmıştır. 2012-2013 öğretim yılında derslik sayısı 5.290 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 9. 361’e ulaştığı görülmektedir.

Genel bir bütün olarak herhangi bir yetersizliği olan bireylerin eğitim durumları incelendikten sonra özelde görme yetersizliğinden etkilenen bireylerin eğitim durumları tablo 2’de sunulduğu gibidir.

Tablo 2. *Özel Eğitim Kurumlarında Örgün Eğitim Alan I. Kademe, II. Kademe, III. Kademe Görme Engelli Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı, (MEB, 2012-2019)*

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
2018-2019	36	469	1.214	319
2017-2018	36	475	1.230	300
2016-2017	36	439	1.247	305
2015-2016	36	456	1.283	312
2014-2015	34	467	1.308	269
2013-2014	34	505	1.385	264
2012-2013	34	466	1.414	298
2011-2012	16	445	1.362	293
2010-2011	16	431	1.357	291

Tablo 2’de belirtildiği üzere 2010-2011 eğitim – öğretim döneminde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 1.357 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 1.214 sayısına düşmüştür.

2010-2011 eğitim - öğretim yılında öğrenim veren öğretmen sayısı 431 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 469'a ulaşmıştır. 2012-2013 öğretim yılında öğrenim verilen okul sayısı 16 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 36'ya ulaşmıştır. 2012-2013 öğretim yılında derslik sayısı 291 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 319'a ulaştığı görülmektedir.

Görme yetersizliği yaşayan bireyler eğitim sürecine sosyo-kültürel, ekonomik, bilişsel, duyuşsal vb. nedenlerden ötürü eğitim sürecine yeterli düzeyde katılamamaktadırlar. Eğitim sürecine dahil olan öğrencilerin gelişim süreçleri benzer özellikler gösterse de görme yetersizliği olan bireyler birçok dezavantajlarla karşılaşabilmekte buna bağlı olarak eğitim-öğretim sürecinde yeterli düzeyde faydalanamamaktadırlar (Şimşek & Coşkun, 2019). Bilimsel araştırma sonuçlarına göre insanlar edindikleri bilgilerin yaklaşık % 83'nü görme duyusu ile elde etmektedirler (Sever, 2017 & Yalın, 2004). Bu durum görme yetersizliği olan bireylerin öğrenme sürecinde akranlarından geri kalmasına ve anlamlı öğrenmenin gerçekleştirememesine neden olmaktadır (Enç, 2005). Oysaki bireylerin görme duyusunu kaybetmesi onların normal gören öğrencilerden daha az bilgi edinmeleri anlamına gelmemelidir çünkü görme yetersizliği olan bireyler görsel bir imgeyi tamamen kavrayamazken normal gören bireylerde görme engelli bir insan kadar dokunsal bir nesneyi kavramada zorluk çekerler. Bu nedenle görme yetersizliği olan bireylere kavram, beceri ve tutum kazandırılmasında işitme, koklama gibi duyu organlarının kullanılması oldukça önem arz etmektedir (Ataman, 2003; Demir & Şen, 2009; Silberman & Erin, 2007). Ayrıca öğrencilerin dokunmanın mümkün olabildiği nesnelere dokunmasını eğer mümkün değilse kavramların 3D modellerinin ya da kabartmalı maketlerinin incelenmesi sağlanmalıdır (Silberman & Erin, 2007). Bu durum sosyal bilgiler dersinde daha fazla gereksinim duyulmaktadır. Çünkü konuların görsel veya soyut kavramlardan oluşması ya da dağ, ova, plato, güneş vb. kavramlar dokunulmayacak kadar büyük veya uzak olması görme yetersizliği olan öğrencilerin herhangi bir engeli olmayan öğrenciler kadar etkili bir öğrenim gerçekleştirememesine yol açmaktadır (Şimşek & Coşkun, 2019).

Bu nedenle bu çalışma, görme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal bilgiler kavramlarına yönelik etkinlik ve materyal geliştirme ve geliştirilen etkinlik ve materyallerin öğrencilerin akademik ve tutumuna yönelik etkisini tespit etmektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; ortaöğretim 5. ve 6. sınıf görme engelli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi "İnsanlar Yerler ve Çevreler" öğrenme alanına yönelik bireysel öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmek ve üniteye yer alan kavramlarının öğretimine yönelik bir öğretim modeli tasarlayarak bu modelin kullanışlılığını ve kavram öğrenimine etkisini araştırmaktır. Öğrencilerin kavramları daha iyi öğrenebilmeleri için amaca uygun materyaller ve

etkinliklerin geliştirilmesi, bu etkinliklerin sınıf ortamında uygulanması ve gerekli ölçme ve değerlendirmenin yapılması bu araştırmanın hedefini oluşturmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen araştırma sorularına cevap aranmıştır;

1. Ortaokul 5. ve 6. sınıf görme engelli öğrencilerin, sosyal bilgiler öğrenimine yönelik ihtiyaçları nelerdir?
2. Ortaokul 5. ve 6. sınıf görme engelli öğrencilerin, temel kavramlara yönelik kavramsal öğrenmeleri ne düzeydedir?
3. Ortaokul 5. ve 6. sınıf görme engelli öğrencilerin, bireysel öğrenme ihtiyaçlarını dikkate alan öğretim materyalleri geliştirilirken nelere dikkat edilmelidir?
4. Ortaokul 5. ve 6. sınıf görme engelli öğrencilerin, bireysel öğrenme ihtiyaçlarını dikkate alarak geliştirilen öğretim materyal ve etkinliklerinin kullanışlılığı hangi düzeyde olacaktır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi toplumun enformasyona her zaman ve her yerde ulaşılabilir kılmış ve bireylerin derinlemesine düşünmesini sağlayarak mevcut problemleri çözme becerilerinin gelişmesine kolaylık sağlamıştır. Ancak görme yetersizliği olan bireylerin mevcut durumlarından dolayı bu gelişmelerden yeterli düzeyden istifade edememekte buna bağlı olarak ta bilişsel, sosyal vb. birçok alanda dezavantajlı duruma düşebilmektedirler. Ulusal ve uluslar arası alanda görme yetersizliği yaşayan öğrencilere yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların önemli bir kısmı görme yetersizliği olan bireylerin sosyal yaşama uyumu, rehabilitasyon ve istihdam konularına yönelik olduğu görülmektedir (Aver, 2019; Çavuş & Tekin, 2015; Demircioğlu, 2010; EYH, 2019; Gazi, 2019; Metin, 2017; Orhan, 2013; Orhan & Aköğretmen, 2019; Özkubat, & Özdemir, 2012; Hüseyinli, Göçmen & Nasibov, 2017; Schur, 2002; Şen, 2018; Gökbay, Ergen & Özdemir, 2012; Talas, 2015). Sınırlı sayıda da olsa görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik öğretim materyal, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar rastlanmıştır (D'Andrea, & Siu, 2015; Chinthaka & Abeygunawardhana, 2018; Karbowski, 2020; Macé, Bardot, Brock, Brulé, Ducasse, Giraud & Jouffrais, 2019; Mjm, Bardot, Brock, Brule Ducasse, Giraud & Jouffrais, 2019; Okoronkwo & Kalu, 2020; Okcu & Sözbilir, 2017; Suciu, Buruiana, Repanovici, Cotoros & Bou, 2019; Simonnet, Brock, Serpa, Oriola & Jouffrais, 2019; Spinczyk, Maćkowski, Kempa & Rojewska, 2019; Kızılaslan & Sözbilir, 2018; Lee, Huang & Sheu, 2013; Waseem, Kazmi & Qureshi, 2017). Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında genelde görme engelli öğrencilerin eğitime yönelik çalışmalar sınırlı özelde ise görme engelli öğrencilere sosyal bilgiler öğretime yönelik çalışmaların yok denecek kadar az

olduğu görülmektedir. Ülkemizde görme yetersizliğinden etkilenen öğrenciler genel öğretim programına tabi olduklarından dolayı mevcut programda özel bir uyarma yapılmamış ve ders kitaplarında yer alan konu ve etkinliklerde özel bir düzenlemeye yer verilmeyerek öğrenci durumu göz ardı edilmiştir. Bu durum dersin öğretmen merkezli olmasına, öğrencilerin pasif konumda olmasına ve öğrencilerin olaylar arasında neden sonuç ilişkisini kurma gibi becerilerin gelişmemesine yol açmıştır. Bu nedenle öğrencilerin etkin, anlamlı ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilmeleri için öğretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir (Ding, Li, Piccolo & Kulm, 2007; Hazne & Berger 2007; Honey, 2009; Şimşek, Doymuş & Şimşek 2008). Öğrencilerin mevcut bilgiler ile yeni bilgiler arasında bağları oluşturmalarını sağlamak amacı ile aktif öğrenme kapsamında ele alınan tasarım tabanlı öğrenme modeli gerek öğrenme çıktıları üzerindeki gerekse motivasyon, kaygı gibi duyuşsal faktörler üzerindeki olumlu etkileri ile eğitimcilerin faydalanabileceği yöntemlerdendir. Bu nedenle görme duyusunu tamamen yitirmiş kör bireyler için görme dışındaki işitme, dokunma, tatma ve koklama gibi duyuları temel alan yöntem ve teknikler geliştirilirken, görme duyusunu kısmen yitirmiş az gören bireyler içinde arta kalan görme duyularını kullanmalarını destekleyen yöntem ve teknikler üzerinde durulmalıdır (Sözbilir, Zorluoğlu, & Kızılaslan, 2016d). Buradan hareketle bu çalışmada 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde hangi konularda öğrenme problemi yaşadıkları, belirlenen konularda problem yaşamalarının nedenleri ve problemlerin çözümüne yönelik çözüm öneriler incelenmiştir. Belirlenen problem ve çözüm önerileri doğrultusunda hazırlanan öğretim materyallerinin gerek öğrenme çıktıları üzerindeki gerekse motivasyon, kaygı ve duyuşsal faktörler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Uygulanan yöntemlerin etkilerinin tüm yönleriyle incelenmesi için görüşme, gözlem ve akademik başarı testi kullanılarak araştırmaya derinlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde görme yetersizliği olan öğrencilerin yetersizlik durumları ve çözüm önerileri dikkate alınarak tasarlanan öğretim materyal ve etkinliklerin uygulanabilirliği incelenerek özgün bulgulara ulaşılarak alandaki önemli boşluğu dolduracağı ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ayrıca alanda çalışacak araştırmacılar içinde somut veriler sunması bakımından önemli olacağı öngörülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma, Erzurum ili merkezi sınırlarında yer alan milli eğitim müdürlüğüne bağlı bağlı Yakutiye Görme Engelliler Ortaokulu 2018-2019 ile 2019-2020 eğitim- öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Araştırma öğrenime devam eden ortaokul 5 ve 6. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

- Araştırma, 5. ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “ İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde yer alan konu ve kazanımlar ile sınırlıdır.
- Araştırmaya okuldaki tüm 5. ve 6. Sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın ihtiyaç aşamasında 8 uygulama aşamasında ise toplam 7 öğrenci ile çalışılmıştır. Mevcut öğrencilerin sınırlı sayıda olmasından dolayı araştırma genellenebilirliği sınırlıdır.
- Araştırma tasarım tabanlı öğretim yöntemleri ve programa dayalı öğretim ile sınırlıdır.

Varsayımlar

- İhtiyaç aşamasına katılan katılımcı grubun özellikleri ile uygulama aşamasına katılan katılımcı grubunun “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ünitesine yönelik öğrenme ve hazırbulunuşluk düzeylerinin yakın oldukları varsayılmıştır.
- Öğrenci ve öğretmenlerin gözlemlerde gerçek davranışlarını sergilediği varsayılmıştır.
- Yapılan görüşmelerde öğrencilerin gerçek düşüncelerini ifade ettiği varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde, özel eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim programı, görme yetersizliği, görme yetersizliğinin nedenleri, görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin özellikleri ve görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere sosyal bilgiler öğretimine yönelik konular ele alınmıştır.

Özel Eğitim

Özel eğitim, bireyin bilişsel ve duyuşsal özelliklerinden dolayı genel öğretim sürecinden yeterli düzeyde yarar sağlayamayan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yetiştirilmiş personel, bireysel özelliklere yönelik hazırlanmış eğitim ortamı ve geliştirilmiş eğitim programı şeklinde tanımlanmaktadır (Hallahan & Kauffman, 2003; Heward, 2009; Olso & Dieker, 2008; MEB, 2018). Tanımdan da anlaşılacağı üzere herhangi bir duyuşsal veya bilişsel yetersizliği olan bireyler özel eğitim kapsamına dahil olabileceği gibi üstün zekâlı veya özel yetenekli olan öğrencilerde özel eğitime gereksinim duyan bireyler kapsamına dahil olmaktadır. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre özel eğitim gereksinimi olan bireylerin sınıflandırılması şu şekilde yapılmaktadır (MEB, 2006).

- Görme yetersizliği olan bireyler
- İşitme yetersizliği olan bireyler
- Zihinsel yetersizliği olan bireyler
- Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler
- Üstün zekâ ve üstün yetenekli olan bireyler
- Ortopedik yetersizliği olan bireyler
- Dil ve konuşma güçlüğü olan bireyler
- Otistik özellikler gösteren bireyler
- Duygusal, davranışsal ve sosyal uyum güçlüğü olan bireyler
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gösteren bireylerdir.

Yukarda belirtilen sınıflandırmalara dahil olan bireyler özel eğitim hizmetlerinden (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları) yararlanacak olan grubu oluşturmaktadırlar.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Bireyselleştirilmiş eğitim programı, farklı kaynaklarda farklı şekilde tanımlanabilmektedir. Örneğin, Avcıoğlu 2013; Bireyselleştirilmiş eğitim programını; özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin gelişimi veya ona uygulanan programın gerektirdiği disiplin alanlarında (öz-bakım, akademik beceriler, sosyal beceriler iletişim vb.), eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından (okul, özel eğitim okulu, özel sınıf, mesleki eğitim merkezi, vb.), destek hizmetlerinden (kaynak, oda, sınıf- içi yardım, fiziksel rehabilitasyon vb.) en üst düzeyde yararlanmasını öngören yazılı doküman olarak tanımlamaktadır. Diken, 2019; Kargın, 2007; Kirk, Gallagher ve Coleman, 2017, BEP'i, özel gereksinimli öğrencilerin zihinsel, duygusal, sosyal, dil ve iletişim düzeylerini dikkate alarak, kazandırılacak davranışların neler olduğu, bu davranışların nerede, nasıl, kimler tarafından, hangi yöntemlerle ve ne kadar sürede kazandırılacağını belirten, gerekli destek hizmetlerini içeren, içinde aile, öğretmen ve ilgili uzmanların yer aldığı bir ekip tarafından hazırlanan yazılı bir plan olarak tanımlamışlardır. Özel hizmetleri yönetmeliğinin 69. Maddesinde ise bireyselleştirilmiş eğitim programı, *“Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim”* (MEB, 2006) olarak tanımlanmıştır.

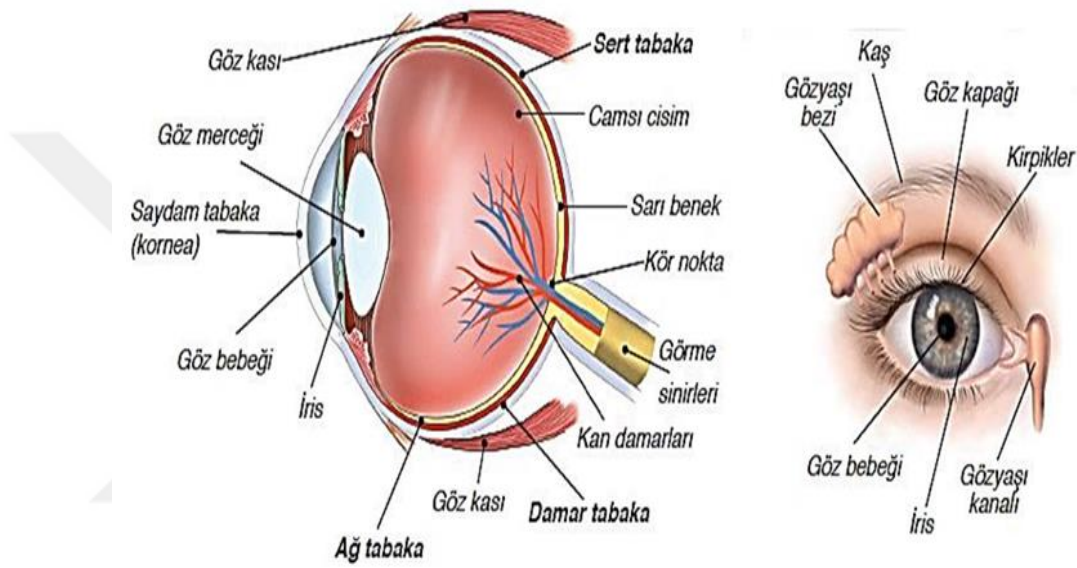
Milli eğitimin tasarlamış olduğu öğretim programı genel anlamda bilgi, beceri ve yeterlilikleri benzer olan öğrencilere yönelik olduğundan dolayı öğretim yöntem ve teknikler benzer bilişsel ve duyuşsal özellik gösteren öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte şekillenmiştir. Belirlenen öğretim programı bilişsel veya duyuşsal farklılığı olan bireylerin öğretimini yeterli düzeyde karşılayamadığından dolayı özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin öğretim programından yeterli düzeyde yararlanamamasına neden olmakta ve müfredat konularını anlamakta zorlanmaktadırlar. Bu durum sözel ve soyut becerilerin yoğunlukta olduğu sosyal bilgiler dersinde daha fazla hissedilmektedir (Şimşek, Coşkun & Kayaalp). Bu nedenle görme yetersizliği olan öğrencilerin bireysel özelliklerini karşılayacak nitelikte bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanması son derece önem arz etmektedir (Şafak, 2012).

Yapılan bu çalışmada, BEP hazırlanırken gerekli görüşme, gözlem ve tıbbi rapor verilerine dayanarak öğrencilerin görme işlev düzeyleri tespit edilmiş, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik gereksinimleri belirlenmiş ayrıca çalışılan konunun öğrenimine yönelik ihtiyaçlar tespit edilmiştir. Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda

öğretim araç- gereç ve eğitim materyalleri hazırlanmış, öğretim yöntem ve öğrencilerin en az kısıtlayıcı ortamda eğitim almalarına olanak sağlayarak öğrencilerin bağımsız bir şekilde öğrenmeleri sağlanmıştır.

Gözün Tanımı ve Sınıflandırılması

Göz, sağ ve sol yanakların üst kısmında bulunan etrafı kemiklerle çevrili bir organdır. En içten en dışa doğru üç katmandan oluşmaktadır. Gözümüz içten dışa doğru ağ tabaka (*retina*), damar tabaka ve sert tabaka olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır (Şekil2).

Şekil 2. Gözün anatomik yapısı.

- İç tabaka (Ağ Tabaka -Retina): Gözümüzün en iç kısmında bulunan en önemli bölümdür. Bu aşamada görmeyi sağlayan hücreler bulunmaktadır. Bu işlevlerin herhangi birindeki bozukluğun olması çeşitli görme bozukluklarına neden olmaktadır
- Orta tabaka (Damar Tabaka) : Bu tabaka sert tabakanın hemen altında bulunarak gözü besleyen kısımdır.
- Dış Tabaka (Sert Tabaka) : Gözün en dışında olan ak renkli ve sert kısımdır. Gözü dış etkilere karşı muhafaza ederek zarar görmesini engellemektedir (Diken,2019).

Görme; her iki göz ile ayrı ayrı 6.10 metre (20 feet) mesafesinden farklı boyutta nesneleri görebilme, renkleri ayırt edebilme, çevreyi belli bir genişlikte görebilme, farklı ışıklı ortamlarda belli miktarda silik cisimleri ayırt edebilme, karanlıkta belli boyutta cisimleri ayırt edebilme olarak tanımlanmaktadır (Aydın O'dwyer & Akça

Bayar, 2019). Görme engellilik, görme duyusunu verimli olarak kullanamayan ve okumak için Braille, kabartma- dokunsal alfabe ya da işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişi olarak tanımlanmaktadır (Hallahan & Kauffman, 2006; Heward, Alber-Morgan & Konrad, 2017).

Görme işlevinin zayıflaması veya tamamen kaybolmasına neden olan kalıtsal veya çevresel gibi birçok etkenler olabilmektedir. Örneğin doğum öncesi nedenler incelendiğinde, görme kaybına neden olan etmenlerin başında kalıtsal hastalıklar gelmektedir ayrıca hamilelik döneminde annenin geçirmiş olduğu hastalıklar veya kazalar, göz ve görme yollarındaki bozukluklar, akraba evlilikleri, kan uyuşmazlığı vb. gibi etmenler görme kaybına neden olabilmektedir. Doğum sırasında; doğumun güç olması, enfeksiyonlar veya bulaşıcı hastalıklar, doğum anı travmaları, erken doğum (prematüre) gibi etmenler görme yetersizlikleri oluşturabilir. Doğum sonrasında; oksijen azlığı veya fazlalığı, çocuğun geçirdiği ateşli hastalıklar, kazalar veya yaralanmalar, göz ve görme yollarındaki çeşitli hastalıklar görme kaybına neden olan etmenlerdendir (Canöz, 2013; Kirk, Gallagher, Coleman, 2017; Şafak & Demiryürek, 2018; Tuncer, 2013). Yukarıda ifade edilen nedenlerin yanı sıra, yaşlanmaya bağlı olarak görülen Katarakt göz rahatsızlığı karşımıza çıkan önemli rahatsızlıklar arasında gelmektedir (Flaxman, Bourne & Resnikoff, 2017).

Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri

Tüm bireyler, biyolojik süreçle başlayan bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi benzer gelişme ve değişim süreçlerini yaşamlarına rağmen (Cüceloğlu,2018) kişinin sağlık, eğitim ve sosyo- ekonomik durumu bireyin bilişsel ve sosyal gelişimi üzerinde oldukça etkili olabilmektedir. Örneğin görme duyusuna sahip bir birey, doğumdan itibaren içinde bulunduğu çevreyi, eşyaları, kişileri ve kişilerin hareketlerini gözlemleyerek çevresindeki uyaranları anlamaya ve bu uyaranlar ile etkileşimde bulunmaya çalışır. Fakat görme yetersizliği olan bir birey büyüme ve gelişme evrelerinde akranlarına oranla gözlem ve sosyal öğrenmeden mahrum kalabilmektedirler. Bu durum kişinin görme yetersizliğinin başlangıç yaşına bağlı olarak bilişsel, kavramsal, psikomotor ve sosyal becerilerin birinden ya da bir kaçından akranlarına nazaran farklı özellikler göstermesine neden olmaktadır (Brambring, 2007; Gürel Selimoğlu, 2017; Haibach, Wagner & Lieberman, 2014; Houwen, Visscher, Lemmink & Hartman, 2009; Lang, Hintermair & Sarimski, 2017; Savage, Lock, Walls, & Rodger, 2019)

Görme yetersizliği olan bireylerin bilişsel özellikleri

Bilindiği üzere insan ve diğer birçok canlıda bilişsel gelişim; görme, işitme, dokunma, tat ve koku almayı sağlayan duyu organları yolu ile elde edilen bilgilerin içselleştirilmesi ve bu bilgilerin zamanla kavramsal veriye dönüşmesi ile gerçekleşmektedir (Tüfekçioğlu, 2003). Öğrenmeyi sağlamada her duyu organı ayrı bir önem taşıyor olsa da bireylerin gelişimini yakından etkileyen göz, en kayda değer duyu organı olarak görülmektedir. Çünkü göz herhangi bir yetersizlik olmaması halinde öğrenmelerinin yaklaşık %85'ini sağladığı bilinmektedir. Herhangi bir nedene bağlı olarak görme yetisini kaybeden bireyler olay ya da durumları sınıflama ve ilişki kurma becerilerinin gelişmemesine neden olmakta bu durum bireylerin düşünme ve değerlendirme becerilerini olumsuz etkileyebilmektedir (Kirk, Gallagher & Coleman, 2017). Çünkü bazı nesneler soyut (enlem-boylam), bazıları ise uzakta olmasından (güneş-ay) dolayı dokunarak bilgi edinmeye imkân tanımamaktadır. Bu durum Piaget pedagojisine ters düşebilmektedir. Çünkü görme yetersizliği olan bireylerin temel duyu organı görme duyusundan ziyade dokunma, işitme ve koklama duyularını aktif bir şekilde kullanmaktadırlar (Rosa, Ochaita, Moreno, Fernandez, Carretero & Pozo (1984).

Görme yetersizliği olan bireylerin sosyal ve psikomotor özellikleri

Görme yetersizliği yaşayan bireyler sosyal gelişim yönünden olumsuz etkilenebilmektedir. Çünkü normal gelişim gösteren bireyler aileleriyle, akranlarıyla vb. sosyal ortamda jest, mimik ve göz kontağı gibi sözel ya da sözel olmayan iletişim araçlarını kullanarak duygu ve düşüncelerini yansıtabilmektedirler (Charlop, Dennis, Carpenter & Greenberg 2010). Buna iyi bir örnek gülümsemedir gülümseme bir başkasından geri dönüt alabilmek için gören insanlar tarafından kullanılan güçlü görsel bir ipucudur. Görme engeli olan insanlar için gülümseme, engeli bulunmayan insanların sosyal ilişkileri gibi olağan gelişmemektedir (Hallahan, & Kauffman, 2003). Bu durum gözlem ve taklit becerileri olmayan ya da kısıtlı olan bireylerin ailelerin aşırı korumacı tavırları, bireylerin sosyal hayatta sınırlı süre geçirmelerine bağlı olarak aşırı agresif olmalarına neden olmaktadır (Ferrel, Shaw & Dietz, 1998; Heward, 1996).

Görme yetersizliğinden etkilenen bireylerde kaygı düzeyleri akranlarına göre sık görülen bir durumdur. Bir şeylerin yanlış gittiğine yönelik inançları öfkelenmelerine neden olabilmekte tekrar edilen bir eyleme yönelik harcanan zaman içerisinde özgüven eksikliklerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kızılaslan & Zorluoğlu, 2015). Bunların yanı sıra görme yetersizliği olan çocukların sergilemiş oldukları bazı davranış sorunları da bulunmaktadır. Örneğin sallanma, göze parmak sokma, ellerini kanat gibi

çarpma gibi eylemlerin birini ya da birkaçını sergileyebilmektedirler. Bu davranışların nedeni algısal uyaran eksikliği ve mevcut ortamlarda hareket kısıtlılığına bağlı olarak oluşan sosyal uyaran kısıtlılığından kaynaklanmaktadır (Diken, 2019; Gürel Selimoğlu, 2019).

Görme yetersizliği olan bireylerin motor becerilerinin gelişimi bebeklik döneminin ilk üç ayında (0-3) pek farklılık göstermezken (Blind Children Center, 1993) bu durum gerekli eğitim verilmediği takdirde ilerleyen yaşlarda baş kontrolü sağlayamama, ayağı sürterek yürüme, içinde bulunduğu konumu tespit edememe, kısıtlı hareket etmesine bağlı olarak kasların zayıf olmasına ve duruş bozuklukları gibi problemler yaşamalarına neden olmaktadır (Şafak, 2010).

Görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin kavram öğrenme özellikleri

Kavram, yaşanan fiziksel ve sosyal dünyanın anlaşılmasında ve anlamlandırılmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü kavramlar bireyin bir grubun olay, fikir ve süreçlerini diğer gruplardan ayırt etmesini sağladığı gibi, bireyin diğer grup, olay, fikir ve süreçlerle ilişkiler kurmasını sağlayan zihinsel araçlardır (Gilbert, Bulte & Pilot, 2011; Senemoğlu, 2004).

Görme yetersizliği yaşayan bireyler kavramsal gelişim yönünden akranlarına nazaran geride kalabilmektedirler. Normal görme gücüne sahip bireyler gerekli olan birçok kavramı çevresini gözlemleyerek öğrenerek nesneleri özelliklerine göre sıralama, sınıflama veya gruplama yaparak yeni bilgiler edinebilirler. Fakat görme yetersizliği olan bireyler kavram gelişimi için arta kalan duyularını kullanma gereksinimi duymaktadır. Bu duyuların etkin kullanılmaması ya da başkalarının sözel betimlemeleri ile kavram edinimleri kavram gelişiminde doğruluk ve zenginliği kısıtlayarak hatalı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Gürel Selimoğlu, 2019). Bu durum görme yetersizliği yaşayan bireylerin öğrenme yaşantılarının sınırlı olması, yeterli düzeyde ders araç – gereç ve materyallerde uyarılama yapılmaması ve bireysel özelliklere yönelik öğretim yöntem tekniklerin kullanılmamasından kaynaklanmaktadır (Özyürek, 1998; Şimşek & Coşkun, 2019).

Görme yetersizliği olan bireyler her ne kadar motor, sosyal, bağımsız hareket öz bakım gibi bir ya da birden fazla sorunlar yaşasalar bile zihinsel işlev bakımından akranlarına benzer özellikler göstermektedirler (Şafak, 2010). Bu nedenle görme problemi yaşayan öğrencilerin yaşadıkları olumsuzlukları minimize etmek için eğitsel ve çevresel düzenlemeler yapılmalı, soyut olan bilgileri zihinsel süreçlerde anlamlandırabilmesi için ilgili konulara yönelik gerekli yöntem, teknik veya strejiler

seçilmeli, dokunma, işitme, koklama, tatma duylarını aktif kullanmaları sağlanmalıdır (Lyndon Gillon & Young, 2002; Özyürek, 1998; Şahin & Yörek, 2009). Ayrıca görme yetersizliği olan öğrencilerin mevcut potansiyellerini yükseltmek için gözlük, büyüteç, aydınlatma, ekran okuyucu, konuşan hesap makineleri gibi araç-gereçlerin kullanılmasının (Meijer, 1996) yanı sıra öğrencilerin kavramları daha iyi öğrenebilmesi ve günlük yaşantılara yönelik bilgi ve becerilerini arttırılması amacıyla ilgili konuya yönelik hikâye ve olayların anlatılması önem arz etmektedir. Bu şekilde soyut ve anlamca karmaşık kavramlardan oluşan konularda öğrenciler hem daha aktif olmuş olacak hem de zihinsel ve duyuşsal örüntülerini etkin kullandıkları için bireysel yetenek ve kavramsal becerilerinde gelişme göstererek anlamlı öğrenme sağlanmış olacaktır (Hallahan, & Kauffman, 2003).

Görme Yetersizliğinden Etkilenen Öğrencilere Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bulunduğumuz bilgi çağında, bilimin farkında olan bir toplum oluşturmak ve çağın gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek sosyal bilgiler eğitiminin temel amacını oluşturmaktadır (Meb 2015). Özel eğitim müfredat programı incelendiğinde doğrudan sosyal bilgiler adıyla bir ders bulunmamaktadır. Öğrencilere bu ders sosyal hayat adı altında verilmekte ve ders içeriği sosyal bilgiler konularını içerdiği görülmektedir. Programda sosyal hayat dersinin amacı bireyin günlük yaşamda ve iş hayatında genel olarak bireyin karşılaşabileceği sorunların çözümünde kullanabileceği bilgi, tutum ve becerilerini geliştirerek yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlaması gerektiği belirtilmektedir. Öğretim programının temelinde öğrencilerin bağımsız yaşam becerilerini kazanmalarına temel alacak öz bakım becerileri ve toplumsal alanlarda uyulması gereken davranış kuralları yer almakta ve bireyin okul ortamından başlayarak yakın çevre ile etkileşime girmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Meb Özel Eğitim Programı, 2015). Program incelendiğinde 4-5-6-7. Kademelerde sosyal bilgiler dersi konu ve kazanımları verilirken 1-2-3. Kademelerde ise hayat bilgisi dersi konu ve kazanımları içermektedir. Programda yer alan konuların belirli bir sıra ile işlenme zorunluluğu olmadığı ve öğrencinin performansı ve gereksinimleri doğrultusunda bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora doğru becerilerin birbirinin ön koşulu olacak şekilde sunulması gerektiği belirtilmektedir (Meb, 2018). Oysaki işlenen derslerde geleneksel yöntem devam ettirilmekte, öğrenciler yaparak-yaşayarak öğrenmeden ziyade pasif tutulmakta, ders kitabına paralel olarak öğrenciye aktarılan bilgiler hatırlama düzeyinde ele alınmaktadır. Engel durumu, cinsiyeti ve ya kültürü ne olursa olsun bu şartlarda öğrenim gören bir öğrencinin etkin okur- yazar

olduğunu söylemek oldukça güç olacaktır. Çünkü görme yetersizliğinden etkilenen bireyler, çevrelerinde olup biten doğa ve sosyal durumlar hakkında çok sınırlı bilgiye sahip ya da zihinlerinde hiçbir şema olmadan öğrenim hayatına başlayabilmektedirler. Bu nedenle görme yetersizliğine etkilenmiş öğrencilerin etkin ve aktif bir okuryazarlık düzeyine ulaşabilmesi için çeşitli ve sürekli deneyimler kazanacağı zengin bir çevrede, yaparak yaşayarak öğrenebileceği fırsatlar sunulmalı, diğer duyu organlarını kullanabileceği ve keşifler yapabileceği öğrenme ortamı sunulmalıdır (Altunay Arslantekin, 2012; Koenig, & Holbrook, 2000). Şüphesiz derslerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına yönelik yöntem ve teknikle işlenmesi öğrencilerin akademik başarılarına ve tutum/motivasyonlarına olumlu katkılar sağlayacaktır (Gültepe, Yıldırım, & Sinan, 2008; Ormancı & Özcan, 2012; Öcal & Doğan, 2016).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde görme yetersizliği yaşayan bireylere yönelik yapılmış olan tasarım tabanlı öğrenmeye yönelik yurt içi ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmaya yönelik yazın incelendiğinde; ilgili alan üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmının fen, sağlık ve psikolojik alanlarına yönelik olduğu görülmektedir (Bruce, Harrow & Obolenskaya, 2007; Pring, 2008). Görme yetersizliği yaşayan bireylerin sosyal bilimler öğretimi özelde ise sosyal bilgiler eğitimi alanına yönelik araştırmalar ise oldukça kısıtlıdır. Araştırma öncesi ve araştırma sürecinde literatür taraması yapılarak çalışma sonuçları incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik araştırmalara yer verilmiş ve araştırmaya yönelik yapılan çalışmalar tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Tasarım Tabanlı Öğrenmeye Dayalı Yapılmış Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar*

Yazar (Araştırmacı)	Çalışma
Supalo (2005)	Yapmış olduğu araştırmada, kör ve az gören öğrencilerin akademik başarılarının artmasını sağlayan, sağlıklı not almalarını ve başarılı olmalarını sağlamak için öğrencilerin büyük punto, Braille, ses kaydı kullanmalarının fayda sağlayacağı; şekil, çizim, grafik ve diyagramların dokunsal forma dönüştürülmesi gerektiği; sınıf düzeninin ihtiyaçlara uygun hale getirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
Gümüş, Demir, Koçak, Kaya ve Kırıcı (2008)	Yapmış oldukları çalışmada, modellerin öğrenmeye olan etkisi araştırılmış ve öğretim tasarımı ile yapılan öğretimin öğrenci başarısını artırmada önemli artış olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.
Buyurgan ve Demirdelen (2009)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilere müzede yer alan bazı eserlerin taklitlerine, kopyalarına dokunarak hissetmeleri sağlanmış ve meraklı sorularının cevapları verilerek, çalışma kâğıtları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin süreç boyunca öğrenmeye istekli ve heyecanlı oldukları öğrenme potansiyeli yüksek öğrenmenin gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.
Demir ve Şen (2009)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun %19,7'sinin değiştiren ve yerleştiren, %53'ü ayırtıran, %7,6'sının ise benimseyen öğrenme şekline sahip olduğunu tespit etmiştir.
Tanrıkulu (2010)	Yapmış olduğu çalışmada, harita bilgisi ve uygulamalarına yönelik geliştirilen araç ve gereçlerin görme engelli öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Köse (2011)	Yapmış olduğu çalışmada, grafik anlama ve okuma becerisini kazandırmaya yönelik faaliyetlerin öğrenci başarısını artırma da etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Rule (2011)	Yapmış olduğu çalışmada, görme engelli bireylerin dersin dünya, gezegen ve yer kürenin topoğrafik konularına yönelik bilgi eksikliği olduğu tespit edilmiştir. İlgili konular yönelik somut dokunsa materyaller geliştirilmiş ve görme engelli öğrencilerin kullanması sağlanarak öğrencilerin uzamsal becerilerin geliştirilmesi sağlanmıştır. Uygulama sonrasında yapılan son test sonucunda öğrencilerin akademik becerilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
Gürdal Dursin (2012)	Yapmış olduğu çalışmada da, görme engellilere yönelik materyallerin işitme, dokunma, koklama duyularına hitap etmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
Bülbül, Garip, Cansu ve Demirtaş (2012)	Yapmış oldukları çalışmada, görme engellilere yönelik geliştirilen materyallerin öğrenme sürecine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmış geliştirilecek materyallerin öğrenci ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaları gerektiğini belirtmişlerdir.
Brown, Packer ve Passmore (2013)	Görme engelli bireylerin eğitim gördüğü sınıf ortamını incelemiş ve bu ortamda gerçekleştirilen eğitimin çeşitli değişkenler açısından yeterliliği irdelenmiştir. Çalışma sonucunda, personel desteği, öğretmenin öğretimi, öğretim materyallerine ulaşımın yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. (devamı)

Wild, Hilson ve Farrand (2013)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilerin jeolojik kavramlarını bilimsel olarak yeterli bilgiye sahip olmadığı bulgulanmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerin konuya yönelik yoğun deneyim sahibi olmaları sağlanmış ve konuya yönelik bilimsel bilgiler edinmeleri sağlanmıştır. Uygulama sonucunda öğrencilerin konuya yönelik kavramsal yanılgıları giderilmiş ve öğrencilerin akademik başarılarının arttığı bulgulanmıştır.
Bülbül (2014)	Yapmış olduğu çalışmada, görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin farklı duyularını kullanmalarına izin veren ders materyalleri geliştirilmiş kullanılan materyallerin kör ve normal gören öğrencilerin akademik başarılarının arttığı bulgulanmış ve öğrencilerin derse, karşı tutum ve motivasyonları artırdığı sonucuna ulaşmıştır.
Çakmak, Karakoç, Şafak ve Kan (2014)	Comic Sans MS ve Century gothic'i Times New Roman'dan daha kısa sürede okuduğunu ayrıca yazı puntosunun 24 yazı tipi boyutunun öğrenciler ideal olduğunu belirtmiştir.
Horowitz ve Schultz (2014)	Yapmış oldukları çalışmada geliştirilen fiziksel modellerin görme engelli öğrencilere sadece çalışma materyalleri sağlamakla kalmayacağını aynı zamanda erişilebilir fiziksel nesnelerin kütüphanelerini oluşturacağını ve öğrencilerde anlamlı öğrenmeyi sağlayacağını bulgulanmıştır.
Micallef (2015)	Öğrenme sürecinin bir parçası olarak, 3 boyutlu materyallerin tarihi ve kültürel konuların anlaşılmasında ve eğitim ortamlarında kullanılmasında anlamlı bir etkiye sahip olduğunu bu nedenle 3 boyutlu materyallerin eğitim ortamlarında kullanılması gerektiğini belirtmiştir.
Kostakis, Niaros ve Giotitsas (2015)	Gerçekleştirmiş oldukları araştırmada, bireylerin özüne uygun olarak gerçekleştirilen tasarım temelli öğrenme yönteminin öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini arttırarak öğrencilerin okuryazarlıklarını düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
Demir, Çaka, Tuğtekin, Demir, İslamoğlu ve Kuzu (2016)	Gerçekleştirmiş oldukları çalışmada tasarım tabanlı materyallerin açık kaynak tasarıma dayandırılmasının eğitim alanında dönüştürücü bir potansiyele sahip olduğunu ve öğrencilerin öğrenme merkezinden olmasından dolayı öğrenmede önemli yol kat edilebileceğini bulgulanmıştır.
Okçu ve Sözbilir (2016)	İhtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan etkinliğin öğrenci performansını etkileyerek kazanımlara ulaşmada başarılı olduklarını tespit etmiştir
Okcu ve Sözbilir (2016)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilerin özelliklerine yönelik hazırlanan materyal ve etkinliklerinin, öğrencilerin derslerde aktif ve akademik başarılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. (devamı)

Götzelmann (2016)	Yapmış olduğu çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilerin oryantasyonunu ve aşına olmadıkları ortamları tanımlamak amacıyla haritaların dokunsallığını 3B basılı görsel, işitsel ve dokunsal sistemle arttırmış ve işitsel geri bildirimle desteklemiştir. Bu tür etkileşimli ses-dokunsal haritaların sadece Braille ile desteklenen haritalardan daha kullanışlı olduğu görülmüştür.
Vardarlı (2016)	Gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, tasarım tabanlı materyaller aracılığı ile tarihsel bir olaya ilişkin derinlemesine zengin bilgiler sunabileceğini, öğrencilerin verileri sentezleme, yaratıcı düşünme, çözümleyici düşünme ve üretkenlik ve iletişim gibi alanlarda gelişim gösterebileceğini belirtmiştir.
Butler, Holloway, Marriott ve Goncu (2017)	Yapmış oldukları çalışmada, görme engelli öğrencilerin çoğu, akranlarına eşdeğer bir eğitim deneyimi almadıkları sonucuna ulaşmış ve görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik materyallerin sağlanmamasından dolayı öğrencilerin normal öğrenim gören öğrencilere nazaran ciddi dezavantajlı konumda oldukları ayrıca erişilebilir materyal sağlamada sistematik problemlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Zorluoğlu ve Sözbilir (2017)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilerin öğretim ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilen öğretim tasarımı ve öğretim materyallerinin öğrencilerin akademik başarılarında olumlu yönde etki ettiği bulgulanmıştır. Ayrıca geliştirilen öğretim tasarımı hem görmeyen hem de gören öğrenciler gereksinimde hazırlandığı için her iki özellikteki öğrencilerinde geliştiren materyallerden faydalanabileceğini belirtmiştir.
Albouys-Perrois, Laviolle, Briant ve Brock (2018)	Yapmış oldukları araştırmada, görme yetersizliği olan bireylerin öğrenme sürecini kolaylaştırmaya yönelik dokunsal ve ses çıkışının olduğu haritalar geliştirilmiştir. Katılımcılar uygulama aşaması sonrasında prototipi başarıyla kullanabildiği ve görme yetersizliği olan kişilerin eğitime erişimde iyileştirme göstererek yüksek memnuniyet gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Chinthaka ve Abeygunawardhana (2018)	Yapmış oldukları çalışmada, görmeyen öğrencilerin ve öğretim sürecine dâhil olan öğretmenlerin zaman ve çabalarını en aza indirmek ve görmeyen öğrencilerin matematiksel kavramları rahat öğretilmelerini sağlamak amacıyla Cbeyond ürününü geliştirilmiştir. Geliştirilen Cbeyond ile hem öğrencilerin sayıları tanımları ve öğrenmelerini sağlamış hem de öğretmenlerin konuları daha kısıda öğretmeleri sağlanarak zamandan tasarruf ettirmiştir.
Götzelmann, (2018)	Yapmış olduğu çalışmada, görme yetersizliği olan bireylere yönelik dokunsal materyallerin tek başına yeterli olmayacağını belirtmiş ve ardından haritalar üzerine dokunsal materyallere elektronik cihazların yerleştirilmesi sağlanmıştır. Bu şekilde hem görsel olarak arttırılmış hem birden fazla duyu organını katılımını sağlayarak belirlenen konun kavranmasına dair kanıtlar elde edilmiştir.

Tablo 1. (devamı)

Holloway Marriott ve Butler (2018)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizlik olan bireylere yönelik hazırlanan 3B materyallerin bireyler de kısa süreli hatırlamayı kolaylaştırdığını ve mevcut haritaya yönelik yükseklik, yön gibi kavramların daha kolay öğrenilmesini sağladığı sonucuna ulaşmıştır.
Koehler, Wild ve Tikkun (2018)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin kavram yanılgısı yaşadıklarını yerbilimi konusuna yönelik 3D tasarım gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin levhalar, levhalarla hareket eden depremler ve depreme neden olan levhalıların oluşturmuş olduğu volkanlar kavramlarını daha iyi öğrenmelerini sağladığı sonucuna ulaşmıştır.
Shi, Lawson, Zhang ve Azenkot (2019)	Yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin müfredatta yer alan resim ve diyagram içeren konulara yönelik birçok problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşamış oldukları bu problemi gidermeye yönelik araştırmacılar modelin bileşenlerine dokunulduğunda sesli açıklamalar sağlayan etkileşimli 3B yazdırılmış modeller tasarlamışlardır. Çalışma neticesinde görme yetersizliği yaşayan bireylerin konu ve kavramları anlama ve açıklama düzeylerinin olumlu yönde değiştiği sonucuna ulaşmıştır.
Spinczyk, Maćkowski, Kempa ve Rojewska (2019)	Yapmış oldukları çalışmada, görme yetersizliği olan öğrencilerin klasik metotlarla öğrenmede zorluklar yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu kapsamda alternatif öğretme yöntemleri geliştirilmiştir. Geliştirilen yöntemler öğrencilerin davranışsal, duygusal, bilişsel ve sosyal davranışlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.
Palivcová, Macík ve Míkovec (2020)	Yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin mekânsal bilgi edinimlerini geliştirmek amacıyla etkileşimli dokunsal harita tasarlanmıştır. Uygulama aşamasından sonra görme engelli bireylerin mekânsal bilgiye daha rahat ulaşabildikleri sonucuna ulaşmıştır.
Karbowski (2020)	Yapmış olduğu çalışmada, görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin anlamada zorluk yaşadıkları takımyıldızlar, teleskoplar ve tarihi yerler kavramlarına yönelik 3D baskılar oluşturulmuştur. Araştırma sonunda araştırmaya katılan kör ya da az gören bireylerin tutumlarında olumlu değişikliklerin olduğu görme yetersizliği yaşayan bireylere yönelik eğitimde önemli bir kaynak olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Alan yazın incelendiğinde görme yetersizliği olan bireylerin öğrenmelerini destekleyici ihtiyaçların tümünün ele alınmasından ziyade belirli bir kavram veya bir konunun öğretilmesine, öğrenim sürecinde görülen konuları günlük yaşama aktarılmasına ve öğrencilere yönelik kaynak edinmeye yönelik çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar görme yetersizliği yaşayan bireylere yönelik hazırlanan materyallerin bireylerde akademik başarı, motivasyon, derslere karşı tutum, eleştirel düşünme, öz yeterlilik ve kalıcı öğrenme üzerindeki etkisi ele alınmıştır. İlgili

alan üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların önemli bir kısmı fen eğitiminde çalışıldığı sosyal bilgiler eğitiminde ise kısıtlı çalışmaların yer aldığı dikkat çekmektedir. Görme yetersizliği yaşayan bireylerin yaşam kalitesini arttırmak gören bireyler ile eşit düzeye ulaşmalarını sağlamak ve sosyal bilgiler dersine ait bilgi, beceri ve tutumlarını kazanmasını sağlamak amacıyla ile özellikle soyut ve görselliğe dayalı kavramsal çalışmalara yer verilmeli ve yapılacak çalışmaların sayılarının artırılması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

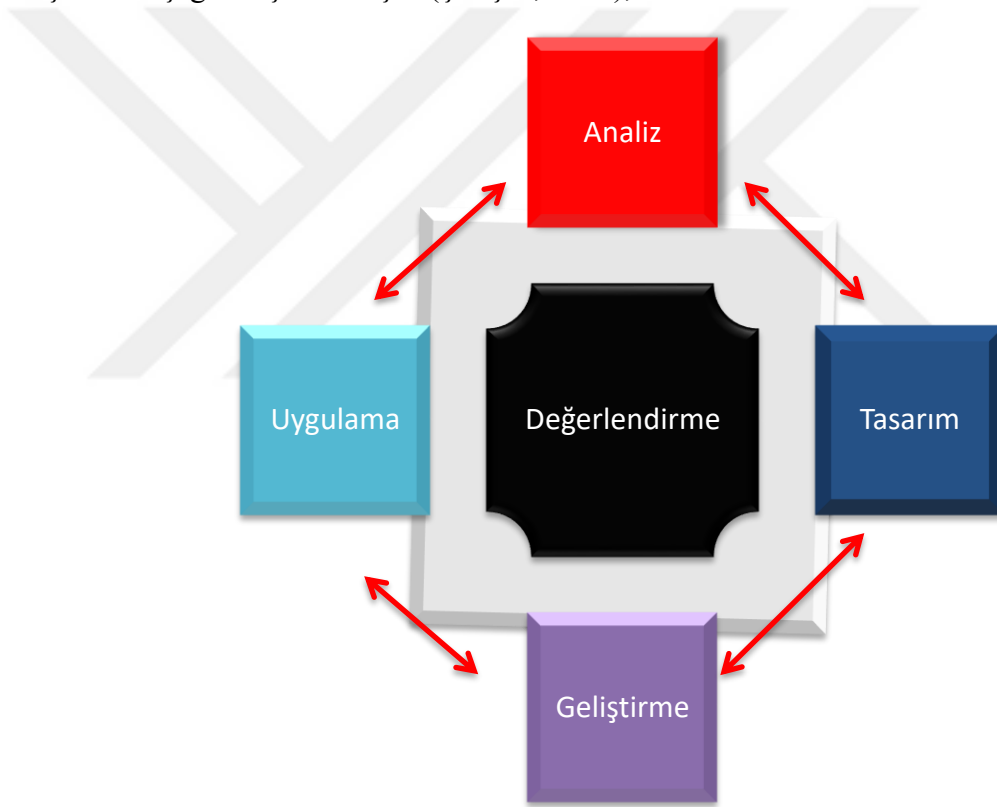
Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın temel bileşenlerini oluşturan araştırma deseni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan yönteme ilişkin bilgiler içermektedir.

Araştırma Deseni

Araştırmada, alan yazında tasarım araştırması (design research), geliştirme araştırması (development research), gelişimsel araştırma (developmental research), biçimlendirici araştırma (formative research) gibi farklı isimlerde kullanılan Tasarım Tabanlı Araştırma (TTA) modeli kullanılmıştır. TTA teorisi diğer araştırma yöntemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda kullanılmak üzere ortaya çıkan ilgili kuramların somutlaştırılmasına, kuram, tasarım ve uygulama arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olan planlama ve geliştirme sürecidir (Kuzu, Çankaya & Mısırlı, 2011). Collins, (2004); Tasarım Tabanlı Araştırma (TTA) modelini; materyal, öğretim yöntem tekniklerin ve etkinliklerin tek bir şemsiye altında bütünlük arz edecek şekilde ürün ortaya çıkarmaya dönük bir araştırma metodu olarak tanımlamıştır. Wang ve Hannafin (2005); TTA'yı ihtiyaç analizleri, tasarım geliştirme, uygulama, değerlendirme ve yeniden uygulama süreçlerini içeren, araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında işbirliğine dayanan eğitim sorunlarını yerinde iyileştirmeyi hedefleyen ve uygulamaları geliştirmeyi amaçlayan sistematik ama esnek bir yöntem olarak tanımlamıştır (Wang & Hannafin, 2005). Parker (2011); ise TTA'yı teorik bir çerçeve tarafından desteklenen ve belli bir süreç içinde kullanılışlı ürünler oluşturmayı hedefleyen uygulama, araştırma ve tasarımı birleştirerek eğitimde gün geçtikçe daha fazla kullanılır hale gelen bir araştırma türü olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle tasarım tabanlı çalışma içerisinde pek çok araştırma yöntemini barındırabilir. Örneğin durum tespiti aşamasında ve tasarımın uygulamaya yansımalarının tespitinde nitel araştırma yaklaşımı kullanılabilir veya sahadaki eksikliklerin tespit edilmesinde nitel araştırma yaklaşımı değil de elde edilecek veriler ışığında tasarımın içeriğini oluşturmak veya bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla nicel yaklaşım kullanılabilir (Collins, Joseph & Bielaczyc, 2004). Bu çalışmada sahadaki eksikliklerin tespiti ve teorinin sahada uygulama aşamalarında nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çünkü durum çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşularak birbirini teyit edebilecek veri

çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmada Durum Çalışması türlerinden ‘Bütüncül Tek Durum Deseni’ kullanılmıştır. Çünkü çalışmaya dahil olan tek bir sınıftaki öğrenciler tekli durum olarak sınıflandırılırken öğrencilerin ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesine dair kavram öğrenme güçlüklerinin tespiti, kavram öğrenmeye yönelik ihtiyaçları, ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan öğretim tasarımının kavram öğrenmeye etkisi ve öğretim tasarım modelini etkileyen unsurların değerlendirilmesi bütüncül tek durum desenine bir örnektir. Çalışmada, her aşamanın kendinden önceki aşama sonuçlarına göre değerlendirilebildiği ve gerekli dönütler doğrultusunda bir önceki aşamaya dönülebilmeye olanak sağlayan ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation) modeli kullanılmıştır. ADDIE modelinin uygulama aşamaları Şekil 3’te özetlenmiş ve her aşamada yapılmış olan işlemler aşağıda açıklanmıştır (Şimşek, 2011);

Şekil 3. ADDIE tasarım modeli.

- Analiz (Analysis) Aşaması: Hazırlanacak olan tasarıma ilişkin verilerin derlendiği, öğretim ihtiyaçlarının tespit edildiği, öğrenci özelliklerinin çözümlenmesinin yapıldığı, bilgi – becerilerinin ve eğitim ortamlarının değerlendirildiği aşamadır.
- Tasarım (Design) Aşaması: Analiz aşamasında ortaya çıkarılan ihtiyaçları karşılayacak tasarım yapılacağı ve tasarımın ilk hali oluşturulmaya başlandığı aşamadır. Bu aşamada öğretim amaçları

belirlenir, içerik düzenlenir, öğretim sürecinde kullanılacak yöntem ve stratejiler geliştirilerek öğretim materyalleri tasarlanmıştır.

- Geliştirme (Development): Bu aşama da tasarım aşaması sonrasında öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak olan eğitimci kılavuzları, ders materyalleri, destekleyici ortam düzenlemesi, ölçme değerlendirme araçlarının geliştirilmiş olduğu aşamadır.
- Uygulama (Implementation) Aşaması: Bu aşamada geliştirilmiş olan öğretim materyal ve etkinliklerinin sınıf ortamında uygulandığı, tasarımın test edildiği ve tasarım modelinin eksikliklerinin tespit edildiği aşamadır. Uygulama aşamasının ardından tasarım modelinde işe yarayan ya da yaramayan noktalar, değiştirilmesi gereken bölümler, öğretim materyallerinin uygunluğu, işlevselliği ve kullanılabilirliğini etkileyen noktaları gözden geçirmek için verilerin toplandığı aşamadır.
- Değerlendirme (Evaluation) Aşama: Bu aşamada ADDIE modelinin tüm basamakları olan analiz, tasarım, geliştirme ve uygulama aşamalarından elde edilen veriler doğrultusunda tasarımın uygulanabilirliği, kullanılabilirliği, çalışan ve çalışmayan yönleri ortaya çıkarılmış ayrıca tasarımın düzeltilmesi gereken yönleri ele alınarak geleceğe yönelik kestirimler ve önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Olası olmayan bir örnekleme yaklaşımı olan amaçlı örnekleme yöntemi; incelenen durumun amacını iyi şekilde ortaya koyulabilmesi amacıyla olgu ve olaylardan zengin veriler elde edilip ayrıntılı araştırma yapılmasına imkân tanıyan bir örnekleme yöntemidir (Patton, 2002). Bu nedenle belirtilen gruba dahil olan grubun özelliklerinkileri ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir (Creswell, 1998).

Araştırmanın örneklemini, 2018-2019 ile 2019-2020 eğitim-öğretim yıllarında Erzurum İli Yakutiye İlçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Görme Engelliler Ortaokulunda öğrenim gören 5. ve 6. sınıf ve herhangi bir zihinsel problemi olmayan görme engelli öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın ihtiyaç analizi aşamasına 2018-2019 eğitim- öğretim yılında öğrenimini sürdüren 5. Sınıftan 4 öğrenci, 2019-2020 yılında yapılan uygulama aşamasına ise 3 öğrenci dâhil edilmiştir. İhtiyaç analizi yapılan örneklem grubunda 1'i total görme engelli iken 3'ü ise az gören öğrenciden oluşmaktadır. Uygulama aşamasında ise 1'i total görmeyen 2'si az gören

öğrenciden oluşmaktadır.

6. Sınıf öğretim tasarımının ihtiyaç analizinde ise 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 4 öğrenci 2019-2020 yılında yapılan uygulama aşamasına ise 3 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. İhtiyaç analizi yapılan örneklem grubunda 1'i total görme engelli iken 3'ü ise az gören öğrencilerden oluşmaktadır. Uygulama aşamasında ise 4'ü az gören öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 5. *Sınıf Örneklem Grubu Özellikleri*

Uygulama Grubu Öğrenci Özellikleri (2019-2020)		
Öğrenci	Görme düzeyi	Görme Yetersizliğinin Görüldüğü Göz
Ö _{U.1}	Total	Her iki göz
Ö _{U.2}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.3}	Az Gören	Her iki göz

Tablo 6. *Sınıf Örneklem Grubu Özellikleri*

Uygulama Grubu Öğrenci Özellikleri (2019-2020)		
Öğrenci	Görme düzeyi	Görme Yetersizliğinin Görüldüğü Göz
Ö _{U.1}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.2}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.3}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.4}	Az Gören	Her iki göz

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda, veri toplama aşamasında hassas davranılmalı ve alanda yoğun zaman sarf edilerek birden fazla sayıda veri toplama aracı kullanılarak veriler hakkında kapsamlı bilgiler sunulmalıdır (Creswell, 2013). Bu şekilde bulguların geçerlilik ve güvenilirliği artırılmış olacaktır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu nedenle bu araştırmada veriler nitel araştırmanın doğasıyla uyumlu olarak;

- Yarı-yapılandırılmış sosyal bilgiler dersi gözlem formu
- Yarı-yapılandırılmış öğretmen ve öğrenci görüşme formu
- Akademik başarı testleri kullanılarak veri çeşitlemesi yapılmıştır.

Gözlem

Gözlem; nitel araştırma yaklaşımlarında sıkça başvuru alan veri toplama yöntemlerinden biri olan gözlem mevcut olay ya da olgulara yönelik detaylı, ayrıntı ve sürece dağılmış bir tablo oluşturmak amacıyla sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Karasar, 2005; Yıldırım & Şimşek, 2008). Gözlem yapılırken gözlemin türü ve gözlemin yapıldığı gözlem ortamına yönelik olmak üzere iki durum dikkate alınmalıdır (Yıldırım

& Şimşek, 2008). Gözlem; katılımcı rolü, boyutu ya da ortam durumuna göre kategorize edilebilir. Örneğin yapılandırılma boyutuna göre gözlem; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış gözlemlerdir. Gözlemi yapan kişinin rolüne göre ise katılımcı ya da katılımcı olmaya gözlem olarak sınıflanırken gözlemin yapıldığı ortama göre doğal veya yapay ortam gözlemi olarak sınıflandırılmaktadır (Ekiz, 2020; Robson, 2002; Yıldırım & Şimşek, 2008). Gözlemi yapan kişinin katılımcı rolüne göre katılımcı gözlemde; gözlemci gözlenen grubun bir parçası olarak zaman zaman gözlenen duruma dâhil olarak bireylerin konuşmalarını, ilgilerini ve davranışları izler ve grubun görüşlerini ortaya çıkarmaya çalışır. Araştırmacı böylece gözlemlediği grubun yapılan işleri nasıl yorumladıklarını ve ne anlama geldiğini ortaya çıkarmaya çalışır. Katılımcı olmayan gözlemde ise araştırmacı olaylara dahil olmayıp sadece belirgin olay ve olguların üzerine yoğunlaşarak sadece gözlem yapan bir konumdadır (Karasar, 2005). Gözlemin yapıldığı ortama göre ise Doğal Ortam (Alan Çalışması) ve Yapay Ortam (Laboratuvar Ortam) olmak üzere gözlem tekniği iki boyutta ele alınabilir. Doğal ortamda yapılandırılmamış gözlem, bu tür araştırmalar davranışın gerçekleştiği doğal ortamlarda araştırmacının ortama katıldığı, “Katılımcı Gözlem” dediğimiz yöntemle gerçekleştirilir. Burada araştırmacı, çalıştığı konuya dâhil olarak kültürün bir parçası olmaya çalışır. Buradaki temel amaç belirli bir kültürü alabildiğince ayrıntılı betimlemek olduğundan dolayı araştırmacının elinde herhangi standart bir gözlem aracı bulunmamaktadır. Doğal ortamda yapılandırılmış gözlem veya yarı yapılandırılmış gözlemde ise araştırmacı, genellikle yapılandırılmış bir gözlem aracı veya araçları kullanmaktadır. Böylece araştırmacı, gerçekleşen durumların ne olduğu ve hangi sıklıkta meydana geldiğini tespit etmesinin yanında kendi gözlemlerine ait betimleme, açıklama ya da yorumlar da yapabilir. Bu türün en önemli sorunu, araştırmacıya ortam üzerinde tam bir kontrol gücü vermemesidir. Bu sorunu gidermek için araştırmacılar, tamamen açık doğal alanlar yerine, belirli bir kontrol olanaklı kılan sınıf, büro veya çalışma ortamları gibi kapalı alanları tercih ederler (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2010; Yıldırım & Şimşek, 2008). Yapay Ortam (Laboratuvar Çalışması) gözlemleri ise yapılandırılmış gözlem ve yarı yapılandırılmış ortam olarak ikiye ayrılmaktadır. Yapay Ortam yapılandırılmamış gözlem, yapılandırılmamış alan gözlemlerine benzer olmasına rağmen, yapay veya laboratuvar gibi bir ortamda gerçekleştirilir. Laboratuvar ortamlarında yapılan pek çok çalışma, genellikle yapılandırılmış tür çalışmalarıdır. Ancak, yapılandırılmamış laboratuvar gözlemleri de, araştırmacıların amaçlarına bağlı olarak, pek çok konuda etkili bir şekilde kullanılabilir. Bu tür çalışmalar tek yönlü aynaların olduğu laboratuvarlarda

yapılagelmiştir. Denek veya denekler bu yapay ortamda tamamen kendi hallerine terkedilirler. Böylesi bir çalışmanın sonucu, genellikle, yarı yapılandırılmamış doğal ortamlarda yapılan çalışmaların sonuçlarına benzer bir şekilde (herhangi bir standart gözlem aracının kullanılmadığı) denekler arası ilişki ve davranışların yapılandırılmamış bir şekilde kayda geçirilmesi şeklinde olacaktır. Yapay Ortam yapılandırılmamış gözlem ise tamamen yapılandırılmış çalışmalar kontrollü laboratuvar ortamlarında yapılır. Bir anlamda anket gibi bir veri toplama aracının gözleme uyarılmış halidir. Burada araştırmacı, bir seri denenceyi standart bir araç kullanarak test etmeye çalışır. Bu tür araştırmalarda kullanılan en tipik araç, ankete benzer bir şekilde gözlenen davranışın kaydedildiği bir davranış listesidir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Bu çalışmanın ihtiyaç analizi aşamasındaki veriler 5. Ve 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi ‘İnsanlar Yerler ve Çevreler’ ünitesinde yer alan konu ve kavramların öğretim ve öğrenimine yönelik ihtiyaçları yapılandırılmamış gözlem ile Sosyal bilgiler Dersi Öğretim Programının öngördüğü kazanımlar doğrultusunda hazırlanmış olan Yarı-yapılandırılmış sosyal bilgiler dersi gözlem formu (Ek 1) kullanılmıştır. İhtiyaç analizi aşamasında kullanılan yapılandırılmamış gözlem ve Sosyal Bilgiler Dersi Gözlem Formu verilerinden hareketle, sosyal bilgiler öğretimine cevap verebilecek ve ilgili üniteadaki kavramların etkin öğrenimini sağlayacak model geliştirilmiştir.

Değerlendirme aşamasında ise hazırlanan ve uygulanan öğretim tasarım modelinin etkinliğini, uygulanabilirliğini ve işlevselliğini çeşitli açılardan değerlendirilmesine yönelik veriler doğal ortamda, yarı yapılandırılmış sosyal bilgiler dersi gözlem formu (Ek 1) formu kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu olan modelin öğretim sürecindeki gelişmeleri ve değişimleri tespit etmek amacı ile Yarı-yapılandırılmış Sosyal Bilgiler Etkinlik Gözlem Formu (Ek 2) kullanılmıştır.

Görüşme

Görüşme; önceden belirlenmiş önemli bir amaç için yapılan karşılıklı görüşmeye dayanan soru sorma ve yanıt alma sürecine dayanan veri toplama yöntemi olarak tanımlanmaktadır (McMillan & Schumacher, 2010; Stewart & Cash, 1983). Görüşme yönteminde amaç bireylerin gözlenemeyen iç dünyasını, düşüncelerini, deneyimlerini ve zihinsel algılarını bir bütün olarak tespit etmek etmektir (Potton, 1987). Bu nedenle görüşme yöntemi nitel araştırmalarda sıkça başvurulmuş bir metottur. Araştırmacı ihtiyaçlar doğrultusunda görüşmeyi, yapılandırılmış (standartlaştırılmış) yapılandırılmamış (sohbet tarzı) ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler (görüşme formu) olmak üzere olmak üzere üç farklı biçimde kullanabilmektedir (Patton, 2002). Yapılandırılmış (standartlaştırılmış) görüşmede araştırmacı, belirli bir sıra dâhilinde

yazılmış ve dikkatli bir şekilde yazılmış soruların araştırma konusu olan bireylerin kişisel farklılıkları gözetmeksizin aynı yöntem ve sırada sorulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde (görüşme formu) araştırmacı, görüşme öncesi hazırlanan soruların yanında daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla bu soruların dışında önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak daha ayrıntılı bilgi almak amacı ek soruların sorulmasına dayanan araştırma yöntemidir. Bu nedenle araştırmacı, soruların cümle yapısı ve sırası üzerinde kontrole sahibi olduğundan dolayı bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir (Denscombe, 1998; Merriam, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2008). Yapılandırılmamış görüşmede ise araştırmacı, boyutları tam olarak kestirilemeyen ve keşfedilmeyi bekleyen konularda araştırmacının ortama katılıp ve doğal ortam oluşturma gereksinim duyduğu konularda kullanılır (Denscombe, 1998). Yapılandırılmamış görüşmede önceden belirlenmiş sorular yoktur bu nedenle sorular konuşmanın anlık akışı içinde kendiliğinden gelişebileceğinden dolayı görüşmenin hangi yöne gideceği kesin hatlarıyla kestirilemez. Bu nedenle görüşülen birey kendisiyle görüşme yapıldığını bile fark etmeyebilir (Maykut & Morehouse, 1994; Yıldırım & Şimşek, 2008). Güreşmeler, görüşmeye katılanların sayısına göre bireysel ve odak grup görüşmesi olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Odak grup görüşmesi, “ılımlı ve tehditkâr olmayan bir ortamda önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek için amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışmalar serisi olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Buradaki temel amaç, araştırmacının bir konu, ürün veya hizmet hakkında birden fazla kişiyi bir araya toplayarak sormak istediği soruları, sohbet ortamında karşılıklı görüş alışverişi niteliğinde soruları sorarak araştırma konusu hakkında ne düşündüğünü ve ne hissettiklerini anlamak odak grup görüşmenin temel amacıdır. Odak grup görüşmesinin birebir görüşmeden farkı sadece dizayn olarak farklı olmasıdır çünkü odak grup görüşmesinde belli bir tecrübeyi yaşadığını düşündüğümüz kişilerin bir araya getirilerek yaşadıkları tecrübe hakkında ortak açıklama da bulunmalarını sağlamaktır. (Bryman, 2004).

Bu çalışmada; sosyal bilgiler dersinde gözlem tekniği ile elde edilen verilerin anlaşılmayan konuları aydınlatmak ve anlaşılmış verilerden derinlemesine bilgiler elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemine başvurulmuştur. Görüşme soruları iki aşamadan oluşmaktadır. Görüşmenin ilk basamağını oluşturan aynı zamanda tasarım tabanlı araştırma modelinin de ilk basamağı teşkil eden ihtiyaç analizi aşamasını; 5. Sınıfta öğrenim gören 4 öğrenci, 6. Sınıfta öğrenim gören 3 öğrenci ve 1 total görme engelli ders öğretmeni oluşturmaktadır. Bu aşamada görme yetersizliğinden olan

öğrencilerin ve öğretmenlerin sosyal bilgiler öğreniminde ve öğretiminde ne tür güçlükler yaşadığı, hangi konu ve kazanımın anlaşılmasında zorluk yaşandığı, bu güçlüklerin nedeni ve bu sorunların giderilebilmesi ve ders verimliliğini arttırmaya için çözüm önerilerine yöneliktir (Ek 3 ve Ek 4). Görüşme sonucunda verilerin transkrip edilip analiz edilmesi neticesinde 5. sınıf ve 6. sınıfta öğrenim veren total görme engelli öğretmen ile görme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinin öğretimi ve öğrenimi konusunda problem yaşadığı tespit edilmiş aynı zamanda tasarım modelinin gelişim aşaması için kapsamlı veriler elde edilmiştir. Görüşmenin ikinci basamağında ise ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilen modelin değerlendirilmesine ilişkin öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Görüşmede öğrencilerin modelin işlevselliği, verimliliği, kavram öğreniminde etkisini, bilgilerinin kalıcılığı üzerindeki ve bireylerde oluşan tutum ve motivasyonun yanı sıra modelinin eksik yönlerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

Akademik başarı testleri

Araştırmada, tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini tespit etmek ve Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin “Yeryüzü Şekilleri, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi ve Nüfus ve Yerleşme” ünitesine yönelik önbilgi düzeylerini belirlemek amacı ile akademik başarı testi geliştirilmiştir (Ek. 5). Akademik başarı testi geliştirilirken 5. sınıf sosyal bilgiler dersi ilgili ünitenin konu ve kazanımları göz önünde bulundurulmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler “Dersi İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Belirtke Tablosu

Ünite	Konu Başlığı	Kazanımlar
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzü Şekillerim	5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar . a) Harita çizilirken belirli oranlarda küçültme yapıldığına değinilir. Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları üzerinde durulur.
	İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi	5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar . a) Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları üzerinde durulur.
	Nüfus ve Yerleşme	5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir . a) Yaşadığı yer ve çevresinin bitki örtüsü detaya girilmeden ele alınır. Nüfusun dağılışına etki eden faktörler üzerinde durulur. İnsanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterilir

Kazanımlar belirlendikten sonra başarı testinde yer alacak soru tipi ve soru sayısı Bloom taksonomisindeki bilişsel alan öğrenme basamakları dikkate alınarak hazırlanmış ve 30 maddeden oluşan akademik başarı testi oluşturulmuştur. Sorularının kazanım ve bilişsel düzey ilişkisini gösteren belirtke tablosu oluşturulmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler İnsanlar, “Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomi Boyutları

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi (İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı) Konu- Kazanım- Bilgi Birikim Boyutu / Bilişsel Davranış Düzeyi Soru Sayısı Belirtke Tablosu			
Konu Başlığı	Kazanımlar	Bilgi Birikim Boyutu / Bilişsel Davranış Düzeyi	Soru Sayısı
İklimin İnsan Faaliyetleri ine Etkisi Nüfus ve Yerleşme	5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	Olgusal/Anlama	10
	5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	Olgusal/Anlama	10
	5.3.3.Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	Olgusal/Anlama	10

Hazırlanan akademik başarı testinin anlaşılabilirliği, öğrenci seviyesine uygunluğu, biçimsel yapı açısından uygunluğu ve soruların kapsam bakımından geçerliliği uzmanlar tarafından kontrol edildikten sonra gelen dönütler değerlendirilerek bazı sorular üzerinde düzeltilerek akademik başarı testi geliştirilmiştir. Her bir konuya yönelik öğrencilerin akademik başarı düzeylerini ölçmek için geliştirilen her biri 10’ar sorudan oluşan Hazırbulunuşluk Testi ile ünitedeki kavramları öğrenme düzeylerini tespit etmek amacıyla Ünite Değerlendirme Testi kullanılmıştır (Ek. 5).

Benzer şekilde Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin “Dünyanın Neresindeyim, Ülkemin Güzellikleri Haritada, Ülkemin Zenginlikleri Haritada” ünitesine yönelik ön bilgi düzeylerini belirlemek amacı ile akademik başarı testi geliştirilmiştir (Ek.6). Akademik başarı testi geliştirme aşamasında 6. sınıf sosyal bilgiler dersi ünitenin konularını ve kazanımları göz önünde bulundurulmuştur (Tablo 6).

Tablo 6. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Belirtke Tablosu

Ünite	Konu Başlığı	Kazanımlar
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Dünyanın Neresindeyim?	6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar . a) Jeopolitik, iklim, ulaşım gibi Türkiye’nin mutlak ve göreceli konumu ile ilgili özelliklerine yönelik çıkarımlarda bulunulacaktır.
	Ülkemin Güzellikleri Haritada	6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler . a) Türkiye’nin nüfus dağılışı, ekonomik faaliyetleri, yer altı ve yer üstü kaynaklarına dair haritalar verilir
	Ülkemin Zenginlikleri Haritada	6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir . a) Türkiye’nin nüfus dağılışı, ekonomik faaliyetleri, yer altı ve yer üstü kaynaklarına dair haritalar verilir.

Kazanımlar belirlendikten sonra başarı testinde yer alacak soru tipi, soru sayısı ile öğrenme alanı içerisinde yer alan kazanım ve konu ilişkisini gösteren farklı bir belirtke tablosu da hazırlanmıştır. Bloom taksonomisindeki bilişsel alan öğrenme basamakları dikkate alınarak hazırlanan ve toplam 30 maddeden oluşan akademik başarı test sorularının kazanım ve bilişsel düzey ilişkisini gösteren belirtke tablosu oluşturulmuştur (Tablo 6).

Tablo 7. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomi Boyutları

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi (İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı) Konu- Kazanım- Bilgi Birikim Boyutu / Bilişsel Davranış Düzeyi Soru Sayısı Belirtke Tablosu			
Konu Başlığı	Kazanımlar	Bilgi Birikim Boyutu / Bilişsel Davranış Düzeyi	Soru Sayısı
Dünyanın Neresindeyim?	6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	Olgusal/Anlama	10
Ülkemin Güzellikleri Haritada	6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.	Olgusal/Anlama	10
Ülkemin Zenginlikleri Haritada	6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	Olgusal/Anlama	10

Hazırlanan akademik başarı testinin anlaşılabilirliği, öğrenci seviyesine uygunluğu, biçimsel yapı açısından uygunluğu ve soruların kapsam bakımından geçerliliği uzmanlar tarafından kontrol edildikten sonra gelen dönütler değerlendirilerek bazı sorular üzerinde düzeltilerek akademik başarı testi geliştirilmiştir. Öğrencilerin akademik başarı düzeylerini ölçmek için geliştirilen her biri 10’ar sorudan oluşan Hazırbulunuşluk Testi ile ünitedeki kavramları öğrenme düzeylerini tespit etmek amacıyla Ünite Değerlendirme Testi kullanılmıştır (Ek 6).

Araştırmanın Uygulama Süreci

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Erzurum ili Yakutiye ilçesinde yer alan bir görme engelli ortaokulda yürütülmüştür. Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce ilk olarak araştırmacı tarafından İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Ardından araştırmanın yapılacağı okulun müdürü ve ilgili sosyal bilgiler öğretmeni ile araştırmanın amacına yönelik görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 5. sınıf düzeyinde gerçekleştirilen “Yeryüzü Şekillerim, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi, Nüfus ve Yerleşme” konularına yönelik tasarım modeli dört hafta 6. sınıf düzeyinde gerçekleştirilen “Dünyanın Neresindeyim, Ülkemizin Güzellikleri Haritada, Ülkemizin Zenginlikleri Haritada” konularına yönelik gerçekleştirilen tasarım modeli dört hafta ders saatinde uygulanmış ve tüm dersler kayıt altına alınmıştır. Öğretim süreci gerçekleştirilirken konu ve kavramların doğrudan öğrenciye sunulması yerine kavramın öğrencinin keşfedeceği nitelikte sunulması yorum yapması sağlanmalıdır (Klausmeier & Harris, 2014; Martorella, 1998). Bu nedenle öğretim sürecinde yapılandırmacı eğitim ortamlarında en çok tercih edilen ve öğretmen ve öğrencilerin neler yapacağı adım adım belirtilen R. Bybee'nin geliştirmiş olduğu 5E model kullanılmıştır (Şekil.4).

Şekil 4. 5E Öğrenme modelinin uygulama adımları.

Tasarım Tabanlı Bilim Öğrenme yaklaşımının ders sürecinde etkili ve planlı bir şekilde yürütülebilmesi için her ders süreci 5E modelinin basamaklarına göre düzenlenmiştir. 5E öğrenme modelinin giriş aşamasında; öğretmen öğrencilerde merak uyandırdığı, öğrencilerin dikkatini çektiği, hazırbulunuşluk düzeyini ölçtüğü giriş

aşaması ile derse başlanmıştır. Ardından öğretmenin öğrencileri fikirler üretmelerini sağladığı keşfetme aşaması ile devam edilmiştir. Modelin dördüncü aşaması olan derinleşme aşamasında, öğretmen öğrencilerin konu ve kazanımlara yönelik bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanmış ve yeni şeyler üretmeye çalışılmıştır. Beşinci ve son aşama olan değerlendirme aşamasında konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığı tespit etmek amacıyla yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmış ve son test akademik başarı testi yapılmıştır. Uygulamalar tamamlandıktan sonra ders öğretmeni ve öğrencilerin;

- Uygulanan öğretim yöntemlerine yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmış
- Uygulanan öğretim yönteminin öğrencilerin öğrenme problemlerini gidermedeki etkisine yönelik görüşleri alınmış
- Uygulanan öğretim yönteminin öğrenme problemlerini gidermedeki etkisine yönelik görüşleri alınmış
- Öğretmen ve öğrencilerin yöntem karşılaştırmalarına yönelik görüşleri tespit edilme çalışılmıştır.

Verilerin Analizi ve Puanlama

Kelime ve anlamlardan oluşan verilerin analizine dayanan araştırmalarda birçok teknik kullanılabilir (Bogdan ve Biklen, 2007). Esnek çalışmalar olan nitel araştırmalarda araştırmacı, verilerin nasıl yorumlanması gerektiği ile ilgili ontolojik pozitivist, post-pozitivist, realizm ve anlamacı çizgide olabilen epistemolojik yaklaşımlar veya tümevarımsal ya da tündengelimsel nitelikte olabilen metodolojik yaklaşım oluşturarak özgün analizler yapabilir (Ekiz, 2020; Gibson & Brown, 2009; Kuş, 2006). Araştırmacı, araştırma analizlerini yaparken belirlemiş olduğu kuramsal çerçeve, araştırma soruları ve verilerin toplanması gibi yöntemsel kararları dikkate alarak analizlerini yapabilir (Glesne, 2012). Her ne kadar alan yazında veri analiz sürecine ilişkin farklı kavram ve yaklaşımlara vurgu yapılsa da verilerin ele alınış biçimine göre betimsel analiz ve içerik analizi olmak üzere iki farklı veri analiz yöntemi bulunmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik oluşturmak amacıyla veriler görüşme ve gözlem yoluyla elde edilmiş veriler transkript edilmiş ve yorumlanmış veriler içerik analiz tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu şekilde araştırmacı elde edilen bulgular doğrultusunda temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da,

araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Araştırmanın ihtiyaç analizi ve uygulama aşamalarında sosyal bilgiler gözlem formu kullanılmıştır. Gerçekleştirilen sınıf içi gözlemlerden elde edilen veriler video kamera aracılığıyla kaydedilmiş ve ilgili formlara işlenmiştir. Benzer şekilde çalışmanın ihtiyaç ve uygulama aşamalarında yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde ses kayıt cihazı yardımıyla kayıt altına alınmış ve ardından transkript edilmiştir. Sonrasında görüşmede yer alan boyutlardan hareketle bir çerçeve oluşturulmuş ve elde edilen veriler buna göre analiz edilmiştir. Çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği sağlayabilmek amacıyla tutulan notlar, video kamera kayıtları ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulguların, okuyucuya sunulması aşamasında, belirlenen araştırma sorularından yola çıkarak veriler özetlenmiş, sık sık doğrudan alıntılara yer verilerek betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Görüşme ve gözlem veri toplama dışında konuların değerlendirilmesine yönelik hazır bulunuşluk testi ile ünite değerlendirme testi bulunmaktadır. Etkinlik öncesinde uygulanan Hazır bulunuşluk testi ve ünite sonunda uygulanan Ünite Değerlendirme Testinin puanlaması aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Tablo 8. *Ünite Modül Değerlendirme Şablonu*

Ünite Modül Sorularının Değerlendirilmesi	
Doğru Cevap	10 Puan
Yanlış Cevap	0 Puan
Boş	0 Puan

5. ve 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi “insanlar, yerler ve çevreler” ünitesinde yer alan kavramlara ilişkin öğrencilerin kavramsal öğrenme düzeylerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen testler önce Tablo 8’de verilen şablona göre değerlendirilmiştir. Ardından en yüksek puan 100 olarak belirlenerek puanlama yapılmıştır.

Araştırmacı Rolü

Görme engelli öğrencilere sosyal bilgiler öğretimine yönelik kavram öğretiminin incelendiği bu çalışmada araştırmacı;

Uygulamaya hazırlık aşamasında;

- Gözlem süreci için yarı yapılandırılmamış gözlem üzerinde araştırmalar yapılmasında

- Görme engelli okulunda ders uygulamalarını yerinde inceleyerek asıl uygulama için dikkat edilmesi gerekenleri not edilmesinde
- Görüşme sorularını hazırlanmasında ve uzman raporları doğrultusunda görüşme sorularını düzenlenmesinde
- MEB kazanımlarını ve öğrenci ders kitaplarını ayrıntılı bir şekilde incelenmesinde
- Uygulayıcı Rehberi'ni geliştirilmesinde
- Belirlenen materyallerin hazırlanmasında
- Önbilgi testleri ve akademik başarı testlerini hazırlayarak geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapılmasında yer almıştır.

Uygulama sürecinde;

- Araştırma süreci alan uzmanıyla işbirliği içerisinde yürütülmesinde
- Her gözlem gününün sonunda verileri kayıt altına alarak gözlemle ilgili notlarını alınmasında.
- Görüşmelerin gerçekleştirilmesinde ve görüşmenin yapıldığı günün sonunda transkriptlerini yapılarak görüşmeler ile ilgili notların alınmasında doğrudan yer almıştır.

Uygulama sonunda

- Görüşmeler ve görüşmeler sonucu elde edilen verilerin transkriptinin yapılmasında
- Verilerin analizlerini gerçekleştirilmesinde ve araştırma sonuçlarının raporlaştırılma sürecinde doğrudan yer almıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

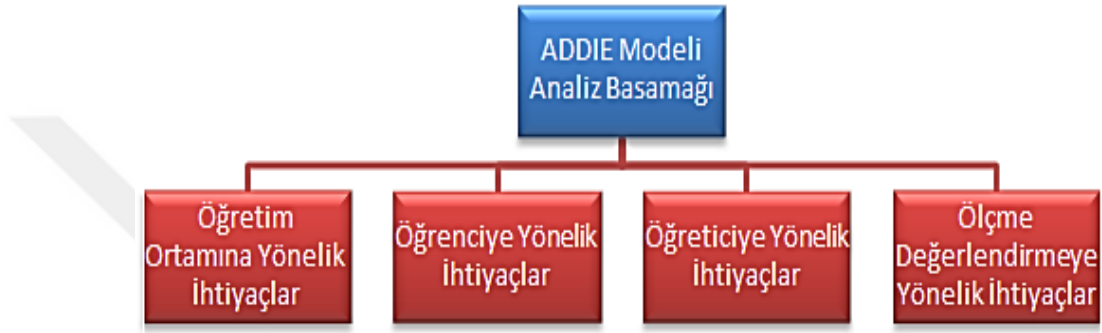
Bu bölümde ADDIE modelinin (analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme) basamakları esas alınarak hazırlanan öğretim tasarımı modeline ilişkin yer alan bulgular yer almaktadır.

Araştırmanın ilk aşaması olan “ihtiyaç analizi” aşaması, ADDIE modelinin ilk basamağı olan analiz (Analysis) basamağına karşılık gelmektedir. İhtiyaç analiz raporu verileri, yarı-yapılandırılmış gözlem formu yardımıyla öğrenme-öğretme ortamı gözlemlenerek ve öğretmen ve öğrenciler ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler yolu ile elde edilmiştir. Elde edilen bulgular başta “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi olmak üzere tüm sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenme eksikliği ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik ihtiyaçların olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada 5. sınıf sosyal bilgiler dersi İnsanlar Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan “ Yeryüzü Şekillerim, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi ve Nüfus ve Yerleşme üniteleri” ile 6. Sosyal bilgiler dersi İnsanlar Yerler ve Çevreler öğrenme alanından “Dünyanın Neresindeyim? Ülkemizin Güzellikleri ve Ülkemin Zenginlikleri” ünitesine yönelik ihtiyaçlar; öğrenciye yönelik, öğreticiye yönelik, öğretim ortamına yönelik ve ölçme değerlendirmeye yönelik ihtiyaçlar olmak üzere olmak üzere dört farklı başlıklar altında sunulmuştur.

ADDIE modelinin tasarım (Design) ve geliştirme (Development) basamaklarına karşılık gelen “Öğretim Tasarımı” aşamasında 5. ve 6. Sınıf öğretmen ve öğrenci gereksinimleri göz önünde tutularak materyaller tasarlanmıştır. ADDIE modelinin uygulama basamağında; geliştirilen öğretim tasarımı uygulanmıştır. Ayrıca bu aşamada modelinde işe yarayan ya da yaramayan noktalar, değiştirilmesi gereken bölümler, öğretim materyallerinin uygunluğu, işlevselliği, öğrenciye uygunluğu ve kavram öğrenimine olan katkısına yönelik veri toplanmıştır. ADDIE tasarım modelinin son basamağı olan değerlendirme (Evaluation) aşamasında ise hazırlanan tasarım modelinin uygulanması sırasında kullanılan öğretim materyallerinin, öğretim yönteminin, düzenlenmiş eğitim ortamlarının uygunluğu, geçerliliği ve elverişliliği değerlendirilmiştir.

ADDIE Modeli Analiz Basamağı

Öğretmen ve öğrenciler ile yapılan görüşmeler ve sınıf içi gözlemler neticesinde 5. Sosyal bilgiler dersi İnsanlar Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan “Yeryüzü Şekillerim, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi ve Nüfus ve Yerleşme üniteleri” ile 6. Sosyal bilgiler dersi İnsanlar Yerler ve Çevreler öğrenme alanından “Dünyanın Neresindeyim? Ülkemizin Güzellikleri ve Ülkemin Zenginlikleri” ünitesine yönelik öğretim ortamına yönelik ihtiyaçlar, öğrenciye yönelik ihtiyaçlar, öğreticiye yönelik ihtiyaçlar ve ölçme değerlendirilmeye yönelik ihtiyaçlar olmak üzere olmak üzere 4 farklı başlıklar altında sunulmuştur.

Şekil 5. Görme yetersizliği olan öğrencilerin gereksinimleri.

Öğretim ortamına yönelik ihtiyaçlar

Sınıf içi gözlem ve yapılan görüşmeler doğrultusunda, sınıf ortamında etkili öğretimimin yapılabilmesi için gerekli olan bazı ihtiyaçlar tespit edilmiştir. Bu ihtiyaçlar sınıf içi mobilyaların düzeni, ders materyalleri ulaşılabilirliği, okuma ve görme kalitesini arttıracak aydınlatma gereksinimi gibi ihtiyaçları kapsamaktadır. Bulgular doğrultusunda tespit edilen eksiklikler aşağıda sunulmuştur (bk. Şekil 5).

Şekil 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde sıraların konumu ve oturma düzeni.

Şekil 6’ da belirtildiği üzere sosyal bilgiler dersinde öğrenciler genellikle ikişerli gruplar halinde oturmaktadırlar. Öğretmen derste ders kitapları haricinde herhangi bir materyal kullanmamakta ve konu hakkında genel bilgiler aktarmaktadır. Dersler öğretmen merkezli işlenmekte ve öğretmen gerekli görülen yerlerde öğrencilerin ders kitaplarından kesitler okutarak dersi canlı tutmaya çalışmaktadır. Fakat sınıfta derse yönelik basılı materyaller, yetersizlik ve derecesine uygun büyütülmüş metinler veya ses kasetleri olmadığından dolayı öğrenciler derse dikkatini verememekte veya sık sık aralarında konuşmalar yaparak derste ki kopuklukların oluşmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin pencereye göre görme oturma düzeni görme ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmemiş bu durum az gören öğrencilerin öğrenme sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Işığın yüksek veya düşük şiddette olması da az gören öğrenciler için önemli olduğundan bu durum düzenleyebilmek için pencerelerde ışığın şiddetini ayarlayabilecek nitelikte perdeler kullanılabilir. Benzer öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda sınıf içindeki eşyaların konumu gözden geçirilerek erişilebilir nitelik

kazandırılmalı sınıf içerisinde bulunan mobilyaların düzeni gözden geçirilerek gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmalı ve oturma düzeni yeniden gözden geçirilmelidir.

Öğrenciye yönelik ihtiyaçlar

Görme yetersizliğe olan öğrencilerin ihtiyaçları belirlenirken, öğrencilerin genel durumu göz önünde bulundurularak kazanımların kazandırılması için “*Öğrencilerin ne gibi ihtiyaçları vardır?*” sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersini önemli bir ders olarak görmekte ve bu derse yönelik olumlu tutum geliştirmiş olmalarına rağmen dersin soyut olmasından ve kavramların karışık olmasından dolayı dersten yeterli düzeyde faydalanamadıklarını dile getirmektedirler. Hazırlanacak tasarım modeline yönelik yapılan gözlem ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

5.Sınıf Öğrencileri;

Ö1: “Sosyal bilgiler dersi hayatımızda önemli olan bir ders olduğunu düşünüyorum fakat derste bizim konuyu anlamamız için pek bir şey yapıldığını da söyleyemem bazen öğretmenim bana kitapta ne gördüğümü ve gördüklerini kendisine anlatmamı istiyor. Bir konuyu anlamadan nasıl anlatabilirim ki?”

Ö2: “Tarih konulardan çok coğrafya konularını anlamakta zorlandığımı söyleyebilirim örneğin yeryüzü şekillerini nasıl oluşuyor anlayamadım bir türlü”

Ö3: “Sosyal bilgiler dersi bölgelerimizin dağları, ovaları, platoları hakkında bilgilenmemizi sağlıyor bazen de çok sıkılıyorum çünkü konular çok karışık geliyor bana”

Ö4: “Ben hiç görmediğim için konuları anlamakta güçlük çekiyorum. Kabartma resimler, şekiller falan olsa daha iyi olurdu daha iyi anlardık konuyu”

6.Sınıf Öğrencileri;

Ö1: “Derste genelde öğrendiklerimizi ezberliyoruz ama enlem boylam konuları anlamakta çok zorlanıyorum”

Ö2: “Bazen ülkemizde görünen Akdeniz, Karadeniz gibi konuları arkadaşlara ben anlatmaya çalışıyorum diğer arkadaşlarımdan biri hiç görmüyor öteki ise benden daha kötü görüyor yazıları çok küçük okumakta çok zorlanıyorum kitaptaki yazılar çok küçük zaten”

Ö3: “Bu dersin bazı konuları eğlenceli öğretmenimiz drama yaptırıyor ama hangi bölgede ne yetiştiğini ezberlemek zorunda kalıyorum sürekli tekrar etmem gerekiyor çünkü çabuk unutuyorum”

Ö4: “Ezber derslerinde zorlandığımı söyleyemem ama bazı konuları çok karıştırıyorum ülkemizde nerede ne yetişiyor karıştırıyorum”

Şekil 7. 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinin işlenişi.

Şekil 8. 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinin işlenişi.

Öğrencilere sosyal bilgiler dersinde yaşanan zorlukların giderilmesine yönelik ortak öneriler şu şekildedir;

- Dersin görsel ve soyut konuları içermesinden dolayı dokunsal materyallere gereksinim duyulmaktadır.
- Bağımsız kullanabilecekleri ilgili sesli öğretim materyallerine gereksinim duyulmaktadır.
- Az gören öğrencilerin durumu göz önünde yazılarının puntolarının büyütülmesi gerekmektedir.
- Gereksinim duyulması halinde az gören öğrencilerin büyüteç kullanılmaları sağlanmalıdır.

- Görme düzeyi düşük olan öğrencilerin ilgili konuya yönelik resimleri daha iyi incelemeleri için resimlerin büyütülmesi gerekmektedir.

Şekil 7 ve şekil 8’de görüldüğü üzere derslerde konular ağırlıklı olarak öğretmen merkezli ve ağırlıklı olarak sözel sunumlar şeklinde işlenmektedir. Öğretici derse başlarken konun önemine dikkat çekmek için merak uyandıracak sorular sormasından ziyade mevcut konunun ne olduğu ve bu konu hakkında doğrudan bilgi verme yöntemine başvurmaktadır. Öğretmen genellikle deste soru/cevap tekniğine başvurmakla ve gerekli görülen yerlerde öğrenciyi ayağa kaldırarak konuya yönelik bilgiler vermeye çalışmaktadır. Öğretmen öğrencilerin ilgisini çekmek için gerekli görülen yerlerde ders kitaplarını öğrencilere okutarak dersi canlı tutmaya çalışmaktadır. Derste, ders kitapları haricinde herhangi bir harita, model, form ya da şekil kullanılmadığından dolayı konular benzetim/ anolojilere yapılmaya çalışmaktadır. Mevcut ders kitapları az gören öğrencilerin özelliklerine göre tasarlanmaması öğrencilerin belli bir aşamadan sonra ilgilerinin düşmelerine yol açmaktadır. Görselliğin ön planda olduğu konularda öğretmen az gören öğrencilerin ders kitaplarını okumalarını ve neler gördüğünü anlatmasını istemektedir. Derste kavramların öğretilmesine yönelik kavramların anlamlandırılmasından ziyade ezberlenmesi öğrenme için gerekli görülmektedir. Derste konuların sürekli tekrar edilmesi, konuların öğretim programını öngördüğü süreden daha uzun sürede işlenmesine neden olmakta ve belirlenen kavram ve kazanımların yeterli düzeyde kazanmadan dersin son bulmasına neden olabilmektedir.

Okulun görme engellilere tahsis edilmiş olmasına rağmen okulda derslere yönelik yeterli düzeyde materyallerin olmaması, bazı öğrencilerin kabartma alfabesini yeterli düzeyde bilmemesi, az gören öğrencilerin ise ders kitaplarını okumak ta zorlanması gibi sorunların olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle öğrenci gereksinimleri doğrultusunda tasarlanacak materyallerin dokunsal keşifleri kolaylaştıracak kadar küçük, ancak yeterli ayrıntı içerecek kadar büyük olmalı ayrıca kullanılan malzemelerin dokusu, yoğunluğu ve esnekliği gerçek dünyayı taklit etmesi öğrencinin derse katılımı açısından hem de konunun kavranması açısından önem arz etmektedir. Çünkü görme yetersizliğine yönelik yapılmış araştırmalar, kavramsal bilgileri öğretmek için kullanılan dokunsal haritalar veya modellerin ilgili kavramların öğretilmesinde yardımcı olabileceğini belirtmektedirler (Bentzen, 1997; Pogrud, Healy, Jones, Levack, Martin-Curry, Martinez, Roberson-Smith & Vrba, 1993).

Öğreticiye yönelik ihtiyaçlar

Sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan görüşme ve gözlem neticesinde; ders öğretmenin en çok problem yaşadığı noktalardan biri öğrenci özelliklerine işlenen konuya, kazanıma yönelik materyal olmaması ve mevcut materyallerin ise öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmadığı yönündedir.

Öğretmen: “...Ben yaklaşık beş yıldır bu okulda görev yapmaktayım. Fakat bu okulda öğrenci özelliklerine uygun materyaller bir türlü sağlanamadı. Farklı illerden gelen öğrencilerin bir kısmı Braille alfabesini tam öğrenememiş az gören öğrenciler ise normal ders kitaplarını okumakta zorlanıyorlar, bu konuda suistimal edildiğimizi düşünüyorum. Bende görme engelli olduğum için malzemeleri tedarik edemiyorum. İdareden de gereken desteği bulamıyorum. Öğrencilere konuyu anlatıyorum az görenler konuyu daha çabuk kavrarken görmeyen öğrencilerim konuyu anlamakta epey zorlandıklarını farkındayım ki bende hayal edemediğim şeyler olabiliyor bu nedenle onları çok iyi anlıyorum...”. Yapılan sınıf içi gözlemde kazanımlara yönelik uygun yöntem ve teknik kullanılamamakta, soyut konular anlaşılmasında problemler oluşmakta ve öğrenci ihtiyaçları göz ardı edilerek anlatılan konuların öğrenilmesinde ezberciliğe dayanan öğretim yapılmaktadır.

Öğretmen: “...Materyal yok, malzeme eksik, var olan malzemeler zaten öğrencinin ihtiyacını karşılayacak nitelikte değil. Öğrenciden malzeme istediğimizde biri getiriyor ikisi getirmeyince etkinliği yapamıyorsun bu şartlarda ancak bu kadar olur ne yapabilirim... Bende görme engelli olduğum için materyal sağlamakta zorlanıyorum bu nedenle derste bazen az gören öğrencilerden konuya yönelik metinleri okuyup anlatmasını istiyorum ve öğrenciye ne gördüğünü ve gördüklerini anlatmasını istiyorum. Sosyal bilgiler dersinde bazı konular şekiller, kabartmalar üzerinde anlatılmalı biz böyle eğitim almıştık. Bu nedenle hem bizim iyiliğimiz için hem de öğrencilerin iyiliği için kabartmalı materyaller, sesli kasetler ve az gören öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda büyük harflerle yazılmış ders kitaplarına gereksinim duyulmaktadır...”

Sosyal bilgiler dersinde yaşanan zorlukların giderilmesine yönelik ders öğretmeninin önerileri şu şekildedir;

- Az gören öğrenciler için puntosu büyütülmüş yazı konuya yönelik resim, fotoğraf vb. materyale gereksinim duyulabilirken hiç görmeyen öğrenciler içinde konuya yönelik kabartmalı materyal ve konuya yönelik ses kasetleri gereksinim duyulmaktadır,
- Görme yetersizliği olan öğrenci gereksinim duyulan materyallere ulaşılabilme kolaylığı sağlanmalı ve öğrencilerin materyallere dokunarak kavramlar hakkında bilgi edinmelidir,
- Görme ve dokunma ile konu hakkında fikir edinemiyorsa işitme duyusunu kullanarak kavramlar hakkında bilgi edinmelidir,
- Öğretime daha fazla zaman ayrılabilmesi için her öğrencinin bireysel ve düzenli veri kaydı yapabilecekleri materyallerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ölçme – değerlendirmeye yönelik ihtiyaçlar

Eğitim programlarının önemli aşamalarından biri olan ölçme – değerlendirme söz konusu olan dönem içi öğrenme eksikliklerini ve bunlara yol açan olası nedenlerin tespit edilmesi ile başlayan, dönem sonunda ise belirlenen hedeflerin ne kadar başarıya ulaşıldığının saptanmasıyla da son bulan bir süreçtir (Küçükahmet, 1999). Şüphesiz eğitim öğretimin başarısı sistemin felsefesine uygun ölçme ve değerlendirme yöntemin kullanmasına bağlıdır. Bilişsel ya da duyuşsal engelli öğrencilerin değerlendirmeler dikkatlice yapılmalıdır (Johnson, 2003). Çünkü eğitimde bireysel özellikler, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları gibi dinamiklerden etkilendiği için öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını tespit etmek için geleneksel değerlendirme anlayışı yetersiz kalabilmektedir bu nedenle yenilenen öğretim programında geleneksel değerlendirme anlayışın yanında alternatif değerlendirme (performans değerlendirme, portfolyo, kavram haritaları, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, kelime ilişkilendirme, proje, drama, görüşme, yazılı raporlar, gösteri, poster, grup veya akran değerlendirmesi, kendi kendini değerlendirme) anlayışı da benimsenmelidir (MEB, 2004; MEB, 2018).

Görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik yapılan sınıf içi gözlem ve ders öğretmeni ile yapılan görüşme neticesinde ölçme-değerlendirmede geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını kullandığı ve giderilmesi gereken bazı ihtiyaçların olduğu tespit edilmiştir. Yapılan gözlemde görme engelli öğretmen sınavda görmeyen öğrencilere sınav sorularını okumakta ve öğrencilerin soruları Braille alfabe ile

yazmalarını ve cevaplamaları istemektedir. Az gören öğrencilere sınav sorularını görme engelli hoca okumakta ve yardımcı öğretmen tarafından gözetmenlik yapılmaktadır. Sınav sorularının cevaplanması aşamasında öğretmen Braille alfabesini bildiği için sınav kâğıdını kendisi okumaktadır. Az gören öğrencilerin cevaplarını ise yardımcı öğretmen okuyarak ders öğretmeni ölçme- değerlendirme yapılmaktadır. Yapılan gözlemlerde de Braille alfabesi ile soruları yazmanın ve cevaplamasının hem zor hem de zaman aldığını sonucuna ulaşılmıştır. Sınavların test niteliğinde olmasının öğrenciler için kendileri için daha iyi olacağı düşünülmektedir. Ders öğretmeni ile yapılan ölçme değerlendirme konusuna yönelik düşünceleri sorulduğunda yapılan görüşmede, herhangi bir yetersizliği olmayan öğrenci ile görme yetersizliği yaşayan öğrencilerinin aynı konu ve kazanımlardan sorumlu tutulmasına karşı olduğunu belirtmiş ve öğrencilerin sınavlarda aynı sorularla muhatap olmalarının adil olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen: *“Normal çocuğa verilen kazanımların birçoğunu görme engelli öğrencinin hayal etmesi bile mümkün değilken TEOG veya üniversiteye geçiş sınavlarında tüm öğrencilere aynı konu ve kazanımlardan soruların sorulması sizce adil mi?”* şeklinde ifade etmiştir. Bu kapsamdan da anlaşılabileceği üzere bireyselleştirilmiş öğretim programının ölçme- değerlendirme boyutunun niteliği gözden geçirilerek alternatif değerlendirme anlayışı benimsenmelidir (Gürsel, 2012; Okçu, & Sözbilir, 2016).

Öğrencilerin Kazanımlara Ulaşma Düzeyleri

Öğrencilerin bireysel özelliklerine ve görme yetersizlik düzeylerine göre öğretim tasarımının yapılabilmesi için 5. ve 6.Sınıf öğrencilerinin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesine yönelik kazanımlara ulaşma düzeylerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle ihtiyaç analizi aşamasında ünitenin işlenmesi ardında kazanımlara yönelik olarak öğrencilerin kavramsal öğrenme düzeylerine yönelik görüşme yapılmış ve öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeyleri Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. 5. Sınıf İhtiyaç Analizi Aşamasındaki Öğrencilerin Kazanımlara Ulaşma Düzeyleri

Ünite	Konu Başlığı	Kazanımlar	Öğrencinin Mevcut Düzeyi			
			Ö ₁ (K)	Ö ₂ (AG)	Ö ₃ (AG)	Ö ₄ (AG)
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzü Şekillerim	5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar. a)Harita çizilirken belirli oranlarda küçültme yapıldığına değinilir. Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları üzerinde durulur.	-	-	-	-
	İnsan Faaliyetleri	5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar. a)Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları üzerinde durulur.	+	+	+	+
	Nüfus ve Yerleşme	5.3.3.Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir. a)Yaşadığı yer ve çevresinin bitki örtüsü detaya girilmeden ele alınır. Nüfusun dağılışına etki eden faktörler üzerinde durulur. İnsanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterilir	-	-	+	+
Kazanımlara Ulaşma %			%25	%25	%50	%50

Tablo 9’da belirtildiği üzere ihtiyaç analizi aşamasına katılan dört öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyleri farklılık göstermektedir. Bu farklılık öğrencilerin görme yetersizlik düzeylerinden kaynaklanacağı gibi bireysel özelliklerine bağlı olarak ta değişebilmektedir. Az gören üç öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyleri sırası ile %25, %50, %50 iken görmeyen öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyi % 25 olarak tespit edilmiştir. Kazanım bazında inceleme yapıldığında ise Yeryüzü Şekillerim konusu “5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar” kazanımına öğrencilerin ulaşma düzeyleri %0 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeylerinin farklılık göstermesi günlük yaşamın etkisi, görme yetersizliğinin düzeyi, öğretim ortamı ihtiyaçları ve öğretici ihtiyaçları gibi birçok nedene bağlanabilir.

Tablo 10. 6. Sınıf İhtiyaç Analizi Aşamasındaki Öğrencilerin Kazanımlara Ulaşma Düzeyleri

Ünite	Konu Başlığı	Kazanımlar	Öğrencinin Mevcut Düzeyi			
			Ö ₁ (K)	Ö ₂ (AG)	Ö ₃ (AG)	Ö ₄ (AG)
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Dünyanın Neresindeyim?	6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. <i>a) Jeopolitik, iklim, ulaşım gibi Türkiye'nin mutlak ve göreceli konumu ile ilgili özelliklerine yönelik çıkarımlarda bulunulacaktır.</i>	-	-	-	-
	Ülkenin Güzellikleri	6.3.2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler. <i>a) Türkiye'nin nüfus dağılışı, ekonomik faaliyetleri, yer altı ve yer üstü kaynaklarına dair haritalar verilir.</i>	-	-	+	+
	Ülkenin Zenginlikleri	6.3.3. Türkiye'nin temel beşeri coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir. <i>a) Türkiye'nin nüfus dağılışı, ekonomik faaliyetleri, yer altı ve yer üstü kaynaklarına dair haritalar verilir.</i>	-	+	-	+
Kazanımlara Ulaşma %			%0	%25	%25	%50

Tablo 10'da belirtildiği üzere ihtiyaç analizi aşamasına katılan biri total üçü az gören toplam dört öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyleri farklılık göstermektedir. Az gören üç öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyleri sırası ile %25, %25 ve %50 iken görmeyen öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyi % 0 olarak tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak ta görmeyen öğrenci farklı bir ilden yeni geldiğini belirterek konulara yönelik pek bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

Kazanım bazında inceleme yapıldığında Dünyanın Neresindeyim? Konusu “6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar” kazanımına öğrencilerin ulaşma düzeyleri %0 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin dünyanın neresindeyim konusuna yönelik başarısız olma nedenleri arasında konun soyut olması, konun anlaşılmasında sorun yaşamları ve konuya yönelik materyal eksikliği olarak belirtmişlerdir. Bu doğrultuda tespit edilen

ihtiyaçları giderecek etkinlik ve tasarımın nasıl yapılacağı planlanarak taslak bir tasarım oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde tasarlanacak etkinlik ve materyallerin öğretim programının öngördüğü şekilde kazandırılması hedeflenmiş ve kazanımlara yönelik hangi yöntem – teknik kullanılacağına ve eğitim ortamının nasıl düzenleneceğine karar verilmiştir.

ADDIE Modeli Tasarım Basamağı

Araştırmanın 2. Basamağı olan tasarım aşamasında, çözümleme aşamasında belirlenen ihtiyaçları giderecek bireyselleştirilmiş öğretim materyallerinin planlanması ve planlanan öğretim materyallerinde dikkat edilmesi gereken durumları kapsamaktadır.

- **Tasarımın Uygulanması Aşamasında Kullanılacak Öğretim Modelinin Belirlenmesi**

Her öğrencinin öğrenme ihtiyaçları ve öğrenme stili farklılık gösterebilmektedir. Öğrencilerin öğrenme stili varsayımına göre bütün çocuklar öğrenebilir fakat çocukların hepsi aynı biçimde öğrenemez bu nedenle bütün çocuklara uyan tek bir öğrenme yaklaşımı bulunmamaktadır (Dunn & Dunn, 2002). Benzer şekilde bilginin oluşturulma sürecinde son derece önem arz eden yapılandırmacı yaklaşıma göre de her bireyin birbirinden farklı birden fazla zekâ türüne sahip olduğu bu nedenle bireylerin özelliklerine uygun olarak öğretim süreci geçirmesi gerektiğini belirtmektedir (Tan, 2005). Buradan hareketle bu çalışmada kör ve görme engelli öğrencilerin konuyu farklı açı ve boyutları ile anlamlandırmaları amacı ile çalışmanın tasarım aşamasında Gardner'in (2004) çoklu zekâ kuramının takip edilmesine karar verilmiştir.

- **Tespit Edilen İhtiyaçları Gidermek İçin Başvurulan Tasarım İlkeleri**

İhtiyaç analizi aşamasında elde edilen veriler doğrultusunda bir tasarımın ortaya konulabilmesi için materyallerin ya sıfırdan tasarlanması ya da üzerinde değişiklik yapılması aşamalarında aşağıdaki tasarım ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Bu doğrultuda;

- Yapılan tasarımda öğrencilerin fizyolojik ve psikolojik yapıları göz önünde bulundurularak tasarımında yapılandırmacı anlayışla hareket edilerek çoklu zekâ kuramına dayalı etkinlikler tasarlanmıştır.
- Görsel içerik ve soyut kavramlar açısından zengin olan 5. Sınıf ve 6. sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Ünitesi kavram ve kazanımları somutlaştırılmış, geliştirilen Arduino sistemi ile öğrenciler dokunma duyusunun yanı sıra işitme

duyusunu da kullanarak öğrencilerin bireysel olarak da kullanabilmelerine olanak sağlanmıştır.

- Görmeyen öğrencilerin faydalanabilecekleri nitelikte tasarlanan materyaller her öğrencinin ulaşabileceği yerde kullanıma açık bir alanda bulunmakta ve öğrenciler için herhangi bir tehlike oluşturmayacak malzemelerden oluşmasına özen gösterilmiştir.
- Az gören öğrenciler için ise tüm bunların yanı sıra ilgili konuya yönelik verilerin yazı puntosu büyütülmüş (Century Gothic 24) ve konular resimlerle desteklenerek bilgi yaprakları hazırlanmıştır. Öğrencilerin yetersizlik düzeylerine ve bireysel ihtiyaçlarına yönelik tasarlanan materyaller canlı ve zıt renkler kullanılmış, zemin-şekil arasında ki kontrast ayarlaması yapılmıştır.
- Farklı fakat birbirleri ile ilintili olan konuların daha iyi anlaşılabilmesi için aynı materyal üzerinde birçok konunun somutlaştırılması sağlanmıştır. Bilgilerin birbirleri ile uyumlu ve bütünlük içinde olmaları sağlanmıştır
- Etkinliklerde kullanılan araç-gereç ve materyaller dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmesine özen gösterilmiş ve öğrencilerin kullanabileceği düzeyde basit, anlaşılır ve ekonomik olma vb. genel tasarım ilkelerine dikkat edilmesinin yanı mümkün olduğunca tüm öğrencilerin faydalanabileceği nitelikte tasarımın yapılmasına özen gösterilmiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Ünitelere yönelik geliştirilen materyaller.

- Sosyal bilgiler ders kitapları normal görme gücüne sahip olan öğrencilere yönelik hazırlandığından dolayı görme yetersizliği yaşayan öğrenciler bu durumdan oldukça sorun yaşamaktadırlar. Bu nedenle az gören öğrencilere yönelik yazı puntosu büyütülmüş, Braille desteklenmiş ve konuya yönelik resimlerle eklenmiş bilgi yaprakları hazırlanmıştır (Şekil 10).

Sıradağ: Aralarında uzunlamasına vadilerin bulunduğu dağlar dizisine Sıradağ denir.

Doruk(Zirve): Dağın en yüksek kısmına doruk denir.

Etek: Dağların alt kısmına etek adı verilir.

Akarsu: Yağmur, kaynak, buz ve kar sularının bir yatak içinde toplandıktan sonra, eğim doğrultusunda akıp giden sulardır. Akarsuların en küçüğü deredir. Dereler birleşerek çayları oluşturur. Çayların birleşmesiyle de en büyük akarsu olan ırmaklar (nehirler) oluşur.

Koy: Denizin, kıranın içine küçük girinti hâlinde sokulduğu yere koy denir. Koylar, körfezden daha küçük ve daha sık girintilerdir.

Ada: Etrafı sularla çevrili kara parçasıdır.

Yarımada: Üç tarafı sularla çevrili kara parçasıdır.

Ova: Çevresine göre alçakta kalmış, akarsuları tarafından derin biçimde yarılmamış geniş düzlüklerdir.

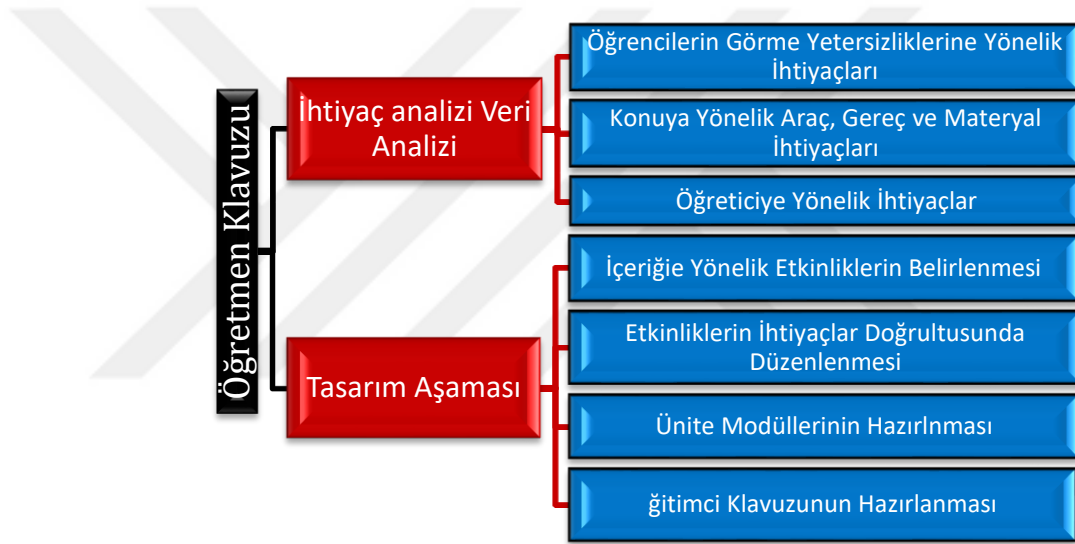
Şekil 10. Ünitelere yönelik geliştirilen bilgi yaprakları.

ADDIE Modeli Geliştirme Basamağı

Geliştirme basamağında, öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçları göz önünde tutularak öğretmen kılavuzunun geliştirildiği ve tasarımın uygulamaya hazır hale getirildiği aşamadır. Ayrıca bu aşamada tüm tasarımın değerlendirilmesine imkân verecek yarı-yapılandırılmış görüşme, gözlem formu hazırlanmış ve akademik başarı testinin oluşturulmuştur.

Eğitimci kılavuzu

5. ve 6. Sınıf Eğitimci kılavuzu “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinin kazanımları ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçları göz önüne alınarak planlanmıştır (Ek.7). Kılavuz geliştirme sürecinde ilk olarak, 5. Sınıf ünitenin her bir alt konusu (Yeryüzü Şekillerim, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi, Nüfus ve Yerleşme) bir bölüme karşılık gelecek şekilde üç bölümlü bir kılavuz oluşturulmuştur. Benzer şekilde 6. Sınıf ünitenin her bir alt konusu (Dünyanın Neresindeyim?, Ülkemin Güzellikleri Haritada, Ülkemin Zenginlikleri Haritada) bir bölüme karşılık gelecek şekilde üç bölümlü bir kılavuz oluşturulmuştur. Her bir modül İhtiyaç analizi aşamasında yapılan sınıf içi gözlemler ve öğrenci görüşmelerinin analizine bağlı olarak hazırlanmıştır. Modüllerin tasarımında dikkat edilen hususlar şematik olarak gösterilmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Öğretmen kılavuz tasarımı aşamaları.

Kılavuzda yer alan her bir modül maddeler halinde sunulmuştur. Alanda uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda revize edilen öğretmen kılavuzuna ait bölümler aşağıda sunulmuştur.

- **Üniteye Başlangıç:** Bu aşamada öğrencilerin ön bilgilerini test etmek yönelik Hazırbulunuşluk Testi yer almaktadır. Öğrencilerin görme düzeyine göre tasarlanan test sorular hiç görmeyen öğrenciler için Braille, az gören öğrenciler için ise büyük puntolu (Century Gothic 24) olarak tasarlanmıştır. Her bir modülün başında, modüle ilişkin sınıf, ünite, konu, kazanım ve öngörülen süre hakkında bilgiler içeren tablo yer almaktadır.
- **Derse Giriş Bölümü:** Bu bölümde öğrencilerin derse ilgilerini arttırmak, onların konu üzerinde düşünmelerini sağlamak ve öğrencilerin merak duygularını

harekete geçirmek amacı ile ders, kazanımlara yönelik hazırlanmış sorularla başlamaktadır. Bu bölümde öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar ister doğru ister yanlış olsun herhangi bir müdahalede bulunmamaları belirtilmiş buradan temel amaç öğrencilerin derse ve konuya odaklanmalarını sağlamak, öğrencilerde farkındalık oluşturmak ve öğrencilerin merak duygusunun geliştirmek olduğu belirtilmiştir.

- **Dersin İşlenişi:** Bu bölümde sınıfta uygulaması esnasında öğrencilere rehberlik edecek bilgiler içermektedir. Konuya yönelik geliştirilen araç-gereçlerle öğrencilerin konu hakkında fikir edinmeleri sağlanmıştır. Etkinliğin yapılışı kısmında ise öğretmen ve öğrencilerin etkinlik esnasında neler yapacağı aşama aşama maddeler halinde belirtilmiştir. Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlamak amacı ile ilgili konuyu yönelik hazırlık sorularını cevaplamaları istenmiştir.
- **Değerlendirme:** Değerlendirme bölümünün ilk aşamasında konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının tespit edilmesi ve anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılmıştır. Bu şekilde öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilmiş anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanmıştır. Değerlendirme sürecinin ikinci aşamasında, Ünite Değerlendirme Testi yapılmış ve sorular öğrenciler ile beraber cevaplanmıştır. Ardından yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak öğretmen ve öğrencilerin dersin işlenişine, etkinliklerin yapımına varsa yaşanan sıkıntılara yönelik görüş ve önerilere yer verilmiştir.

ADDIE Modeli Uygulama Basamağı

Tasarım yapılan öğretim etkinlik ve materyalleri Erzurum Görme Engelliler Okulu 2019- 2020 eğitim- öğretim yılında 5. Ve 6. Sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Uygulamaya herhangi bir zihinsel problemi olmayan görme yetersizliği öğrenciler dâhil edilmiştir. Uygulamaya katılan öğrenci sayısı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 11. 5. Sınıf Uygulama Grubu Öğrenci Grubu (2019-2020)

Uygulama Aşaması Çalışma Grubu Öğrenci Özellikleri		
Öğrenci Sayısı	Görme Düzeyi	
Ö _{U.1}	Total Kör	Her iki göz
Ö _{U.2}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.3}	Az Gören	Her iki göz

Tablo 12. 6. Sınıf Uygulama Grubu Öğrenci Grubu (2019-2020)

Uygulama Aşaması Çalışma Grubu Öğrenci Özellikleri		
Öğrenci sayısı	Görme düzeyi	
Ö _{U.1}	Total Kör	Her iki göz
Ö _{U.2}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.3}	Az Gören	Her iki göz
Ö _{U.4}	Az Gören	Her iki göz

5. ve 6. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi kazanımlarına uygun olarak hazırlanmış olan etkinlikler eğitimci kılavuzu rehberliğinde toplam 5. Sınıf 12 ders saati, 6. Sınıf 12 ders saati olmak üzere toplam 24 ders saatince uygulanmıştır.

Dersin uygulama aşaması, eğitimci için hazırlanmış olan kılavuz eşliğinde işlenmiştir. Bu kapsamda derste öğrencilerin mevcut düzeylerini tespit etmek için hazır bulunuşluk testi uygulanmıştır. Dersin giriş aşamasında, konunun kavramına yönelik beyin fırtınası yapılmış ve her öğrencinin düşüncelerini ifade etmesine fırsat verilerek öğrencilerin merakı uyandırılarak etkinliğe geçilmiştir. Uygulama öncesinde gerekli hazırlıklar yapıldığı için uygulama sırasında herhangi bir aksaklık yaşanmamasına özen gösterilmiştir. Uygulamayı gerçekleştirecek ders öğretmeni total görme engelli olduğundan dolayı uygulamaya dair bilgilendirme gereksinimi duyularak öğretmen kılavuzu, öğrenci bilgi yapıkları, araç- gereç ve ders materyalleri daha önceden tanıtılmış ve gerekli görülen yerlerde yardımcı konumunda olunmuştur. Uygulama sonunda hem öğrencilerin kavramsal öğrenme düzeylerini tespit etmek hem de tüm tasarımı çeşitli açılardan değerlendirmek amacıyla hazırbulunuşluk ile ünite değerlendirme testleri, öğretmen ve öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler ve etkinlik gözlem formu ile değerlendirme yapılarak öğrenme ortamı, öğretimin gerçekleştirme biçimi, tasarlanan materyallerin öğrenciye uygunluğu, kullanışlılığı, işlevselliği, kavrama öğrenmeye katkısı gibi durumlar incelenmiştir.

Bu aşmada, 5. sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesi; “Yeryüzü Şekilleri, İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi, Nüfus ve Yerleşme?” Konuları ile 6. Sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesi; “Dünyanın Neresindeyim?, Ülkemizin Güzellikleri ve

Ülkemizin Zenginlikleri” konularına ait bulgular sunulmuştur. Ayrıca her alt başlık altında sunulan bulgulara yönelik değerlendirme test sonuçları, yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları yer almaktadır. Son aşamada ise yarı yapılandırılmış gözlem sonuçları sunularak veri bütünlüğünün sağlanması hedeflenmiştir.

5.Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi “Yeryüzü Şekillerim” konusunun işlenmesine ilişkin bulgular

Derse başlamadan önce “Yeryüzü Şekillerim” konusunda Harita üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak öğreneceklerini öğrencilere hatırlatılarak, bu konuda yer alan kavramlara dair neler bildiklerini tespit etmek amacıyla Hazır Bulunuşluk Testini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Testin cevaplama süreci ardından öğrencileri dersin hedeflerinden haberdar etmek amacıyla konunun ana başlıklarından biri olan “Yeryüzü Şekillerim” konusunun işleneceği öğrencilere öğretmen tarafından ifade edilmiştir. Türkiye’nin yüzey şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve öğrencilerin derse ilgilerini çekmek ve derse yönelik merak yandırmak amacıyla önceden tasarlanmış materyaller öğrencilere sunulmuştur. Etkinlik öncesinde öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme, derse güdüleme ve motivasyonlarını arttırmak amacı ile öğrencilere “Yeryüzü Şekillerim” konusuna yönelik “*Türkiye’nin yüzey şekilleri nelerdir?, Yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenler nelerdir?*” soruları sorulmuştur. Yapılan beyin fırtınası aktivitesi ardından hazırlanan kabartma harita öğrencilere gösterilmiş hiç görmeyen öğrenciler için ise haritaya dokunmasını sağlanmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. Yeryüzü şekillerim etkinliği incelenmesi.

Ardından öğrencilere,

- Haritanın yeryüzünün tamamının veya bir parçasının kuşbakışı görünümünün, istenilen ölçeğe göre küçültülerek çizilmiş örneği olduğu,
- Ülkemizin yüzey şekillerinin yükselti ve yeryüzü şekillerinin deprem, aşınma, iklim, bitki örtüsü vb. nedenlere bağlı olarak yüzey şekillerinin birbirinden farklı yapıya sahip olduğu,
- Yeryüzü tonlarının deniz yüksekliğine bağlı olarak değiştiği belirtilerek bölgelerin yüzey şekillerini, yükseklik, çukur, dağ, akarsu, ova, plato gibi farklılıkları kabartma harita üzerinde keşfetmeleri sağlanmış ve öğrencilerin bu etmenler arasında bağlantı kurmaları sağlanmıştır (Şekil. 13).

Şekil 13. Etkinlik 1' in uygulanması.

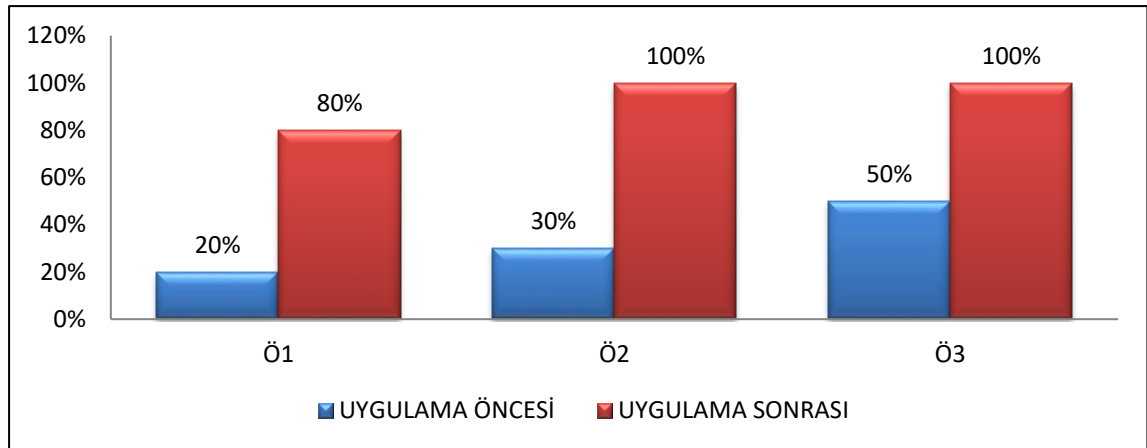
Söz konusu modelin öğrenciler tarafından gözlemlenmesinin ve incelenmesinin ardından tabloda yer alan ifadeler, öğrencilerin bireysel özelliklere göre tasarlanmış renkli çizimler, büyük punto ve Braille alfabesinin yer aldığı bilgi yaprakları dağıtılmıştır (bk. Şekil 14). Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru-cevap tekniği kullanılmıştır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilmiş, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanmış ve konuya yönelik öğrencilerin daha sonra çalışabilmesi için notlar aldırılmıştır. Etkinlik öğrencilerin tamamının derse aktif bir şekilde katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Şekil 14. Etkinlik 1'in uygulanması

Etkinlik gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin değerlendirme sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ardından soruların cevapları öğrenciler ile beraber cevaplandırılarak derse son verilmiştir. Değerlendirme soruları belirlenen puanlamaya göre puanlandırılmış ve ünite kazanımları hangi düzeyde kazandığı tespit edilerek öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmiştir. Puanlama sonrasında öğrencilerin başarı düzeyleri tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%)

Tablo 13'te tasarım modeline başlamadan önce öğrencilere uygulanan hazırbulunuşluk testi ile tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilere uygulanan değerlendirme testinden elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Bu testler tasarım modeli uygulanmadan önce ve tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek ve tasarım modelinin öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı ölçmek için yapılmıştır.

Öğrencilerin görme yeterlilikleri doğrultusunda çoğaltılan testler konu içeriklerine uygun olarak 10 sorudan oluşmaktadır. Tablo 13’te gösterilen öğrencilerin bireysel başarı yüzdelere bakıldığında ise Ö₁ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %20 başarı göstermişken değerlendirme testinde ise %80 başarı göstermektedir. Ö₂ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %30 başarı göstermişken değerlendirme testinde %100 başarı göstermiştir. Ö₃ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %100 başarı göstermiştir. Öğrencilerin eksik ya da yanlış cevaplarından yola çıkılarak gerekli yönlendirmeler yapılarak doğru cevabı bulmaları sağlanmıştır.

5. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; “İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi” konusunun işlenmesine ilişkin bulgular

Ünitenin “İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla üniteye kavramları içeren Hazır Bulunuşluk Testini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Testin cevaplamasının ardından öğrencilere yurdumuzda görülen iklim türleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve öğrencilerin derse ilgilerini çekmek ve derse yönelik merak yandırmak amacıyla önceden tasarlanmış materyaller öğrencilere sunulmuştur. Etkinlik öncesinde öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme, derse güdüleme ve motivasyonlarını arttırmak amacı ile öğrencilere “Yurdumuzda hangi iklim türleri görülmektedir, Hava olayları insan yaşamını nasıl etkiler?, Ülkemizde çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine uygundur. Sizce bunun nedeni ne olabilir?” soruları sorulmuştur. Yapılan beyin fırtınası aktivitesi ardından hazırlanan kabartma harita öğrencilere gösterilmiş hiç görmeyen öğrenciler için ise haritaya dokunmasını sağlanmıştır (Şekil 15).

Şekil 15. İklimin insan faaliyetlerine etkisi etkinliğinin incelenmesi.

Ardından öğrencilere,

- Hazırlanmış olan Türkiye Haritasını inceleyerek yurdumuzda yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmeleri sağlanmış,
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak ülkemizde kuzey ve güneyinde dağların denize paralel, Ege Bölgesinde ise denize dik olarak uzandığını belirtilmiş,
- Harita üzerinde yurdumuza hakim olan iklimlerin görüldüğü bölgeleri belirtilerek;
 - Akdeniz ikliminde yazların sıcak ve kurak, kışların ılık ve yağışlı olduğunu belirtilmiş, bölgede en fazla yağışın kış aylarında görüldüğünü vurgulanarak bitki örtüsünün kısa çalılardan oluşan maki olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde genelde turuncgiller yetiştirildiği ve yaz turizmini en fazla olduğu bölge olduğu belirtilmiştir.
 - Karadeniz ikliminde yazların serin, kışların ılık geçtiğini ve her mevsim yağış görüldüğü, bitki örtüsünün genellikle orman olduğu, ülkemizde çay ve fındığın üretimi sadece Karadeniz bölgesinde yetiştirildiği belirtilmiştir.
 - Karasal iklimde yazların sıcak ve kurak geçtiği, bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşeren yaz sıcaklıklarıyla kuruyan bozkırlardan oluştuğunu belirtilmiştir, Karasal iklimin görüldüğü yerlerde genelde buğday yetiştigi belirtilmiştir.

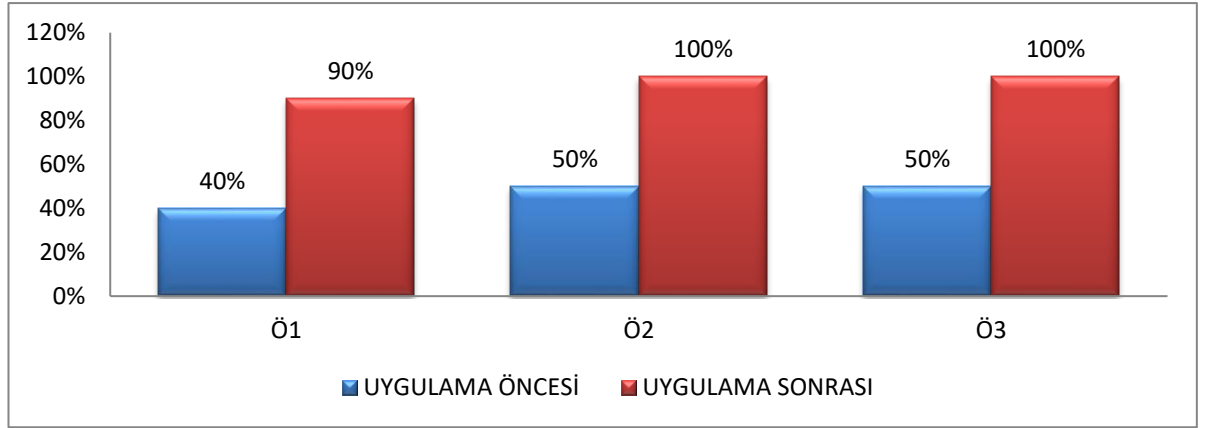
Söz konusu modelin öğrenciler tarafından gözlemlenmesinin ve incelenmesinin ardından öğrencilerin bireysel özelliklere göre tasarlanmış renkli çizimler, büyük punto ve Braille alfabesinin yer aldığı bilgi yaprakları dağıtılmıştır (Şekil 16). Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılmıştır. Bu etkinlik öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilmiş, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanmış ve konuya yönelik öğrencilerin daha sonra çalışabilmesi için notlar aldırılmıştır. Etkinlik öğrencilerin tamamının derse aktif bir şekilde katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Şekil 16. Modül ikinin uygulanması.

Etkinlik gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin değerlendirme sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ardından soruların cevapları öğrenciler ile beraber cevaplandırılarak derse son verilmiştir. Değerlendirme soruları belirlenen puanlamaya gören puanlandırılmış ve ünite kazanımları hangi düzeyde kazandığı tespit edilerek öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmiştir. Puanlama sonrasında öğrencilerin başarı düzeyleri tablo 14’te görüldüğü gibidir.

Tablo 14. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%)

Tablo 14’te geliştirilen tasarım modeline başlamadan önce öğrencilere uygulanan hazırbulunuşluk testi ile tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilere uygulanan değerlendirme testinden elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Bu testler tasarım modeli uygulanmadan önce ve tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek ve tasarım modelinin öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı ölçmek için yapılmıştır. Öğrencilerin görme yeterlilikleri doğrultusunda çoğaltılan testler konu içeriklerine uygun olarak 10 sorudan oluşmaktadır. Tablo 14’ te gösterilen öğrencilerin bireysel başarı yüzdelere bakıldığında ise Ö₁ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %40 başarı göstermişken değerlendirme testinde ise %90 başarı göstermektedir. Ö₂ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %100 başarı göstermiştir. Ö₃ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %100 başarı göstermiştir. Öğrencilerin eksik ya da yanlış cevaplarından yola çıkılarak gerekli yönlendirmelerle öğrencilerin düşünceleri sağlanarak doğru cevabı bulmaları sağlanarak derse son verilmiştir.

5. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; “Nüfus ve Yerleşme?” konusuna işlenmesine ilişkin bulgular

Ünitenin “Nüfus ve Yerleşme” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla üniteye kavramları içeren Hazır Bulunuşluk Testini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Testin cevaplamasının ardından öğrencilere derse ilgilerini çekmek ve derse yönelik merak yandırmak amacıyla önceden tasarlanmış materyaller öğrencilere sunulmuştur. Etkinlik öncesinde öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme, derse güdüleme ve motivasyonlarını arttırmak amacı ile öğrencilere

“Yurdumuzda hangi iklim türleri görülmektedir?, Ülkemizde çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine uygundur. Sizce bunun nedeni ne olabilir?, Ülkemizde nüfus dağılımının bölgelere göre farklılık göstermesinin nedeni ne olabilir? Soruları sorulmuştur. Yapılan beyin fırtınası aktivitesi ardından hazırlanan kabartma harita öğrencilere gösterilmiş hiç görmeyen öğrenciler için ise haritaya dokunmasını sağlanmıştır (bk. Şekil 17).

Şekil 17. Nüfus ve yerleşme? etkinliğinin incelenmesi.

Ardından öğrencilerin kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak ülkemizde yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmeleri sağlanmış ve ülkemizde kuzey ve güneyinde yer alan dağların denize paralel, Ege Bölgesinde ise denize dik olarak uzandığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere;

- **Doğu Anadolu Bölgesi**, yer şekilleri engebeli, iklim sert olduğu için nüfusun az olduğunu, insanlar genellikle verimli topraklarla kaplı ve iklimin daha elverişli olduğu ovalarda yaşadığı belirtilmiş. Bölgede; arazi engebeli yapıda olduğu, yükselti fazla olduğu ve karasal iklim görüldüğü için tarım yeterince gelişmemiştir. Bölgede ovalarda tahıl ve Malatya yöresinde kayısı üretimi yapıldığı bozkırlarda küçükbaş hayvancılık, Erzurum-Kars yöresinde ise büyükbaş hayvancılık yapıldığı ifade edilmiştir.
- **Güneydoğu Anadolu Bölgesi**, geniş, verimli ova ve platoları ile yerleşmeye elverişli olduğunu ancak kuraklık nedeni ile az nüfusa sahip olduğu fakat bölgenin Güneydoğu Anadolu Projesi ile bölgedeki verimli araziler sulanmaya başladığı bu nedenle bölgede pamuk, Antep fıstığı, kırmızı mercimek, arpa, nohut ve karpuz gibi yetiştirilen tarım ürünü çeşidi ve miktarı arttığı belirtilmiştir.

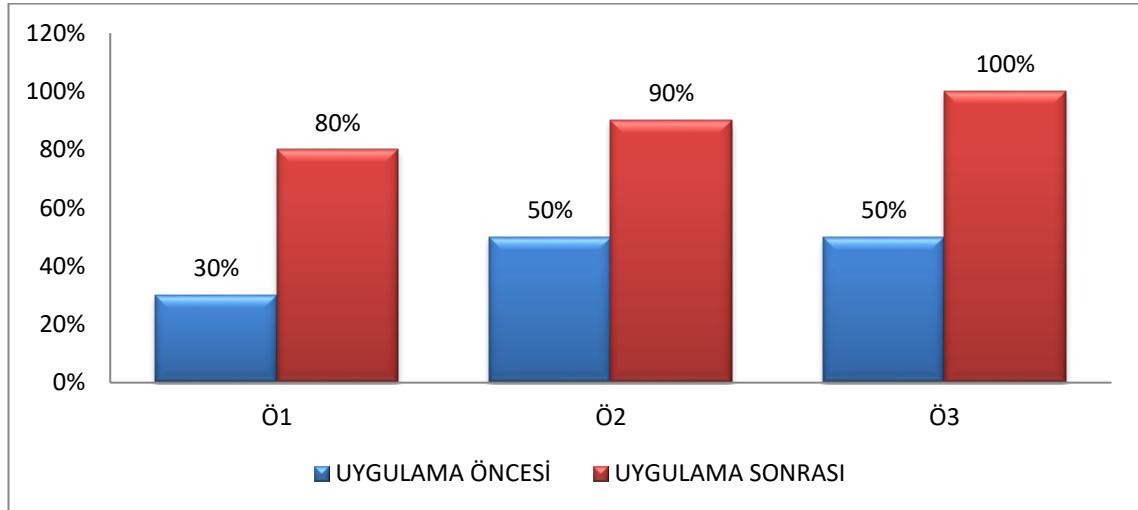
- **İç Anadolu Bölgesi,** Tarım, hayvancılık, sanayi ve turizm İç Anadolu Bölgesi'ndeki başlıca ekonomik faaliyetlerdendir. Buğday, arpa, elma, patates ve şeker pancarı İç Anadolu Bölgesi'nin önemli tarım ürünleridir. Anıtkabir, Kapadokya, Konya'daki Mevlana Müzesi ve kış sporlarının yapıldığı Erciyes Dağı, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan tarihi ve doğal güzelliklerden bazıları olduğu belirtilmiştir.
- **Akdeniz Bölgesi,** bölgede düz ve verimli ovaların yer alması, sulama imkânlarının gelişmiş olması ve ılıman iklim koşullarının görülmesi, bölgenin tarımsal faaliyetler için uygun olmasını sağladığı belirtilerek bölgede muz, turunçgiller, mısır, yer fıstığı, pamuk ve gül bölgede üretimi yapıldığı belirtilmiş ayrıca bölgenin sıcak olması yaz turizminin gelişmesine yol açtığı ifade edilmiştir.
- **Ege Bölgesi,** bölgede verimli ovalar bulunması, su kaynaklarının bol olması ve iklim koşullarının uygun olması bölgenin tarıma elverişli olmasını sağladığı belirtilmiş bu nedenle bölgede Tarım, hayvancılık, balıkçılık, madencilik, sanayi ve turizm Ege Bölgesi'ndeki başlıca ekonomik faaliyetler olduğu belirtilmiştir. Zeytin, üzüm, incir, haşhaş ve turunçgiller bölgenin başlıca tarım ürünleri olduğu belirtilmiştir.
- **Marmara Bölgesi,** tarım, hayvancılık, balıkçılık, madencilik, sanayi ve turizm bölgenin başlıca ekonomik faaliyetleri olduğu, Bölgede verimli ovaların bulunması ve düzlüklerin geniş yer kaplaması bölgenin makineli tarım için uygun olmasını sağladığı belirtilmiş ve Ayçiçeği ve pirincin önemli tarım ürünleri arasında yer aldığı belirtilmiştir.
- **Karadeniz bölgesi,** çay ve fındık bölgenin en önemli tarım ürünleri arasında yer aldığı ifade edilmiştir ve bölgede tarım, balıkçılık, hayvancılık, madencilik, arıcılık, sanayi ve turizm gibi başlıca ekonomik faaliyetleri olduğu belirtilmiştir.

Şekil 18. Etkinliğin incelenmesi.

Etkinlik gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin değerlendirme sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ardından soruların cevapları öğrenciler ile beraber cevaplandırılarak derse son verilmiştir. Değerlendirme soruları belirlenen puanlamaya gören puanlandırılmış ve ünite kazanımları hangi düzeyde kazandığı tespit edilerek öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmiştir. Puanlama sonrasında öğrencilerin başarı düzeyleri tablo 15’te belirtildiği gibidir.

Tablo 15. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%)

Tablo 15’te tasarım modeline başlamadan önce öğrencilere uygulanan hazırbulunuşluk testi ile tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilere uygulanan değerlendirme testinden elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Bu testler tasarım modeli uygulanmadan önce ve tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek ve tasarım modelinin

öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı ölçmek için yapılmıştır. Öğrencilerin görme yeterlilikleri doğrultusunda çoğaltılan testler konu içeriklerine uygun olarak 10 sorudan oluşmaktadır. Tablo 15’ te gösterilen öğrencilerin bireysel başarı yüzdelere bakıldığında ise Ö₁ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde % 30 başarı göstermişken değerlendirme testinde ise %80 başarı göstermektedir. Ö₂ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde % 90 başarı göstermiştir. Ö₃ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %100 başarı göstermiştir. Öğrencilerin eksik ya da yanlış cevaplarından yola çıkılarak gerekli yönlendirmelerle öğrencilerin düşünceleri sağlanarak doğru cevabı bulmaları sağlanarak derse son verilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, geliştirilen tasarım modeli sayesinde derste sıkılan ve uyuma modunda olan öğrencilerden, her öğrencinin aktif olduğu derslerden beklenen verimin alındığı ortama geçiş sağlanarak hedeflenen kazanımın öğrencilere kazandırılmıştır.

Tablo 16. Öğrencilerin “İnsanlar Yerler ve Çevreler” Ünitesine İlişkin Kazanımları Öğrenme Düzeyi

Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Düzeyi		Öğrenci Öğrenilme Durumu		
Konu	Kazanım	Öğrenci	Kısmen	Tamamen
Yeryüzü Şekillerim	5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	Ö ₁		+
		Ö ₂	+	
		Ö ₃		+
İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi	5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	Ö ₁	+	
		Ö ₂		+
		Ö ₃		+
Nüfus ve Yerleşme?	5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	Ö ₁	+	
		Ö ₂	+	
		Ö ₃		+

Tablo 16’da belirtildiği üzere uygulama aşaması sonrasında öğrencilerin konu kazanımlarına ulaşma düzeylerinin arttığı görülmektedir. Bunun nedeni ihtiyaç analizi aşamasında belirlenen genel ihtiyaçların tespit edilmesi ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda üniteye yönelik doküman ve işitsel öğretim materyal/araç-gereç geliştirilmesine bağlı

olarak öğrencilerin daha aktif olması ve derste anlamadıkları her bir durumu etkinlik esnasında sorarak öğrenebilecekleri bir ortamın oluşması ile ilgili olduğu bulgulanmıştır.

Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular

Görüşme yapıla öğrencilere Öncelikle “Tasarım modelinin sosyal bilgiler öğretimine katkısı oldu mu? Katkısı olduysa bu katkılar nelerdir? Sorusu yöneltilmiştir. Tasarım modeli ile işlenen derslerin öğrencilerde oluşturmuş olduğu izlenimler “Derse Yönelik Katkıları” ve “Bireysel Katkıları” olmak üzere iki temaya ayrılarak sunulmuştur. Öğrencilerin tasarım modelinin kullanımın “Derse Yönelik Katkıları” alt temasına yönelik kodlar Tablo 17’de belirtilmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 17. *Öğretim Tasarım Model Kullanımının Derse Yönelik Katkıları*

Tema	Kod	Frekans
Derse Yönelik Katkılar	İlgi çekici olma	3
	Derste daha aktif olma	3
	Konuyu eğlenceli hale getirme	3
	Dersi daha iyi anlama	3
	Neden sonuç ilişkisini kurma	2

Tablo 17 incelendiğinde, öğrencilerin öğretim tasarım modelinin dersi ilgi çekici hale getirdiğini, derste daha aktif olmalarını sağladığını, konuyu eğlenceli hale getirdiğini ve dersi daha iyi anlayarak olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabildikleri yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu tema ve kodlara ulaşmayı sağlayan Ö₁, Ö₂ ve Ö₃ kodlu öğrencilerin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Ö₁: “...Eskiden konuları anlamakta zorlanıyordum bu nedenle de dersten sıkılıyordum. Fakat şu an derslerin materyalle işlenmesi ve materyaller üzerinde bulunan ses sistemi sayesinde hem canım sıkılmıyor hem de konular daha eğlenceli geçiyor. Konuları bu şekilde daha iyi anlıyorum...”

Ö₂: “...Önceden öğretmenimiz konuyu anlattığında anlatılan konuyu ezberliyordum fakat bilgileri kısa bir süre sonra unutuyordum. Ders sıkıcı geçiyordu. Derslerin bu şekilde anlatılması hem dersi eğlenceli hale getirdi hem de konuyu daha iyi anlamamı sağladı...”

Ö₃: “...Ders bu şekilde işlendiğinde farklı bir ortam olduğundan dolayı konular daha bir eğlenceli oluyor. Bu şekilde konuları daha iyi anlıyorum örneğin

dağlar kıyıya paralel denildiğinde nasıl olduğunu pek anlayamıyordum. Bu şekilde hem konuların birbirleriyle bağlantısını daha iyi anlamaya başladım hem de canım sıkılmıyor keşke tüm dersler böyle olsa...” şeklinde ifade etmişlerdir. Geliştirilen tasarım modelinin öğrencilerin “Bireysel Katkıları” temasına ilişkin kodlar tablo 18’de belirtilmiştir.

Tablo 18: Öğretim Tasarım Modeli Kullanımın Bireysel Katkıları İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	Frekans
Bireysel Katkılar	Öğrenmeyi kolaylaştırma	3
	Kalıcı öğrenmeyi sağlama	3
	Başarıyı arttırdığına inanma	3
	Çabuk kavrama	2
	Odaklanmayı sağlama	3
	Ezberden uzaklaşma	3

Tablo 18 incelendiğinde, öğrencilerin öğretim tasarım modelinin öğrenmeyi kolaylaştırarak ezbercilikten uzak kalıcı öğrenmeyi sağladığı, derse yoğunlaştıklarından dolayı konuları çabuk kavradığı yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu tema ve kodlara ulaşmayı sağlayan Ö₁, Ö₂ ve Ö₃ kodlu öğrencilerin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Ö₁: “...Dersin bu şekilde işlenmesi önceden işlenen ders modelinden çok farklı. Öğretmenimiz konuyu anlattıktan sonra biz anlatılanları ezberliyorduk. Belli bir süre sonrada unutuyordum. Dersin bu şekilde işlenmesi konuyu daha iyi anlamamı sağladı. Örneğin Karadeniz de bol yağışın yağmasına bağlı olarak çayın yetişmesi gibi. Konular hepsinin birbirleriyle bağlantılı olması konuları daha iyi öğrenmemi sağladığını söyleyebilirim...”

Ö₂: Bence tüm derslerin bu şekilde anlatılmalı çünkü ders daha eğlenceli oluyor, daha kısa sürede öğreniyorsun ve öğrendiklerini de unutmuyorsun...”

Ö₃: “...Konuların kabartma harita üzerinde anlatılması tüm bilgileri kavramamızı sağlıyor, bu şekilde derste sıkılmıyoruz derse ilgili oldum içinde kendimi başarılı hissediyorum...” Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde genel olarak tasarım tabanlı öğrenme modelinin öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasında etkili bir yol olduğu ve öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı yönünde görüş geliştirdiği görülmüştür.

Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik yapılan gözlem ilişkin bulgular

5. sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ünitesine yönelik geliştirilen öğretim materyal/ araç-gereçlerinin öğretim, öğrenme, işlevsellik ve kullanışlılık boyutlarını içeren sosyal bilgiler etkinlik gözlem formu analiz verileri tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 19. 5. Sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler Ünitesine” Yönelik Geliştirilen Etkinliklerin Değerlendirme Boyutlarına Göre Analizi

DEĞERLENDİRME BOYUTLARI	Evet	Kısmen	Hayır
1. Öğretim Boyutu			
1.Etkinlik başlangıcında sorulan sorular ön bilgileri test etmeye uygun mu?	X		
2.Etkinlik öncesindeki hazırlık soruları etkinliğe ilişkin farkındalık oluşturabiliyor mu?	X		
3.Etkinlik ve kullanılacak malzeme için verilen zaman yeterli mi?	X		
4.Etkinlik planlanan konunun amacına uygun mu?	X		
2. Öğrenme Boyutu			
1.Etkinlik farklı duyuların kullanımına fırsat tanıyor mu?	X		
2.Etkinlik öğrencinin fiziksel ve zihinsel olarak katılımını sağlıyor mu?	X		
3.Etkinlik öğrencilerin ilgisini çekebiliyor mu?	X		
4.Etkinlik hedef grubun bilişsel özelliklerine uygun mu?	X		
3. İşlevsel Boyutu			
1.Etkinlik ilgili kazanıma ulaşacak nitelikte mi?	X		
2.Etkinlik kapsamında kullanılan malzemeler tekrar kullanıma uygun mu?		X	
3.Etkinlik öğrencilerin bağımsız kullanıma fırsat tanıyabilecek nitelikte mi?	X		
4.Etkinlik bireysel farklılıklara göre uyarılabilme özelliklerine sahip mi?	X		
4. Kullanışlılık Boyutu			
1.Etkinlik için planlanan zaman yeterli mi?	X		
2.Etkinlikte kullanılan malzemeler maliyet açısından ekonomik mi?	X		
3.Etkinlikte kullanılan malzemeler kolay ulaşılıyor mu?	X		
4.Etkinlikte kullanılan malzemeler kolay kullanıyor mu?	X		

Tablo 19’da belirtildiği üzere etkinlik öncesi hazırlık soruları 5. Sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ünitesinde işlenen konuya yönelik olması ve günlük hayatla ilintili olmasından dolayı öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme de etkili olduğu ve öğrencilerde farkındalık oluşturduğu gözlenmiştir. Etkinlikte farklı öğretim ortamının oluşturulması öğrencilerde merak duygusunu uyandırmış ve öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayarak ve konuların planlanan zaman içerisinde tamamlanmasını yol açmıştır. Etkinlik tasarlanırken öğrenci özellikleri göz önünde bulundurularak günlük hayatta gerçekleşen olayların tasarlanan model üzerinde betimlenmesine ve hedef grubunun bilişsel özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmiştir. Etkinlik bütün kazanımları kapsayacak nitelikte tasarlanmış aynı zamanda tasarlanan materyaller hem görsel hem dokunsal hem de işitsel nitelik taşıdığından tüm öğrenciler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Hazırlanan öğretim materyalleri tekrar kullanıma uygun göstermekle beraber tehlike arz edecek herhangi bir güvenlik problemi taşımadığından dolayı öğrencilerin bağımsız kullanımına da fırsat tanımakta ve bireysel farklılıklara göre uyarlanabilme özelliği bulunmaktadır. Etkinlik planlanan zamanda tamamlanmıştır. Planlanan zamanda yapılan etkinlikte kullanılan malzemeler kolay ulaşılabilir olması ve maliyet açısından ekonomiklik göstermektedir.

6.Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi “Dünyanın Neresindeyim?” konusunun işlenmesine ilişkin bulgular

Derse başlamadan önce “Dünyanın Neresindeyim?” konusunda, öğrencilere kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu öğreneceklerini öğrencilere belirterek bu konuda yer alan kavramlara dair öğrencilerin neler bildiklerini tespit etmek amacıyla hazırbulunuşluk testini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Testin cevaplamasının ardından etkinlik öncesinde öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek amacıyla “Dünyanın Neresindeyim” konusuna yönelik “*Dünya üzerindeki bir yerin koordinatlarını belirlerken nelerden yararlanırsınız?, “Haritada bulunan yatay ve dikey çizgilerin ne işe yarar, Ülkemiz hangi koordinatlarda ve hangi kıtada yer alır?, Dünyayı iki yarım küreye ayıran ve 0 olarak gösterilen paralele ne ad verilir?*” soruları sorulmuştur. Yapılan beyin fırtınası aktivitesi ardından öğrencilerin bireysel özelliklere yönelik hazırlanmış olan küreyi incelemeleri istenmiştir (Şekil 19).

Şekil 19. Dünyanın neresindeyim? etkinliğinin incelenmesi.

Ardından öğrencilere,

- Öğrencilere haritayı incelemelerini ve haritadaki enlem ve boylam ne olduğu ve çizgilerin işlevleri belirtilmiş,
- Dünya Haritasını inceleyerek “0” noktasının “Ekvator” olduğu belirtilmiş,
- Dünya üzerindeki herhangi bir yerin koordinatlarını belirlerken enlem ve boylamlardan yararlanılacağını belirtilmiş,
- Dünya Haritasını inceleyerek ülkemizin coğrafi koordinatlarını bulunmasını sağlanmış.
- Dünya Haritasını inceleyerek ülkemizin hangi yarım kürede ve hangi yarım kürede yer aldığını bulmaları sağlanmıştır.

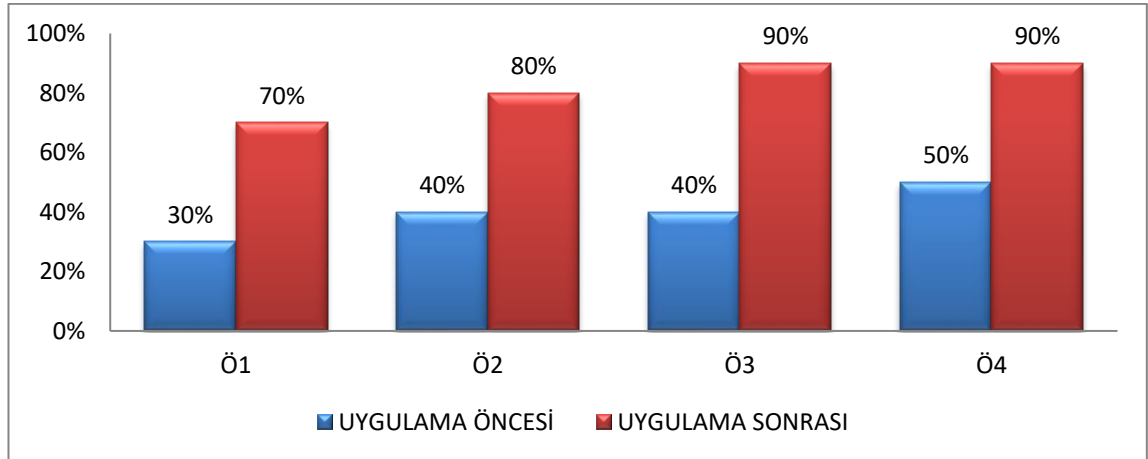
Söz konusu modelin öğrenciler tarafından gözlemlenmesinin ve incelenmesinin ardından tabloda yer alan ifadeler, öğrencilerin bireysel özelliklere göre tasarlanmış renkli çizimler, büyük punto ve Braille alfabesinin yer aldığı bilgi yaprakları dağıtılmıştır (Şekil 20).

Şekil 20. Dünyanın neresindeyim? etkinliğinin incelenmesi devamı.

Etkinlik gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin değerlendirme sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ardından soruların cevapları öğrenciler ile beraber cevaplandırılarak derse son verilmiştir. Değerlendirme soruları belirlenen puanlamaya gören puanlandırılmış ve ünite kazanımları hangi düzeyde kazandığı tespit edilerek öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmiştir. Puanlama sonrasında öğrencilerin başarı düzeyleri tablo 20’de belirtildiği gibidir.

Tablo 20. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%)

Tablo 20’de geliştirilen tasarım modeline başlamadan önce öğrencilere uygulanan hazırbulunuşluk testi ile tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilere uygulanan değerlendirme testinden elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Bu testler tasarım modeli uygulanmadan önce ve tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek ve tasarım modelinin öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı ölçmek için yapılmıştır. Öğrencilerin görme yeterlilikleri doğrultusunda çoğaltılan testler konu

içeriklerine uygun olarak 10 sorudan oluşmaktadır. Tablo 20’de gösterilen öğrencilerin bireysel başarı yüzdelere bakıldığında ise Ö₁ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %30 başarı göstermişken değerlendirme testinde ise %70 başarı göstermektedir. Ö₂ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %40 başarı göstermişken değerlendirme testinde %80 başarı göstermiştir. Ö₃ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %40 başarı göstermişken değerlendirme testinde %90 başarı göstermiştir. Ö₄ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %90 başarı göstermiştir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılmıştır. Bu etkinlik öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilmiş, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanmış ve konuya yönelik öğrencilerin daha sonra çalışabilmesi için notlar aldırılmıştır. Etkinlik öğrencilerin tamamının derse aktif bir şekilde katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

6. Sınıf “İnsanlar, Yerler Ve Çevreler” ünitesi; “Ülkemizin Güzellikleri” konusuna işlenmesine ilişkin bulgular

Ünitenin “Ülkemizin Güzellikleri” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla üniteye kavramları içeren hazır bulunuşluk testini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Testin cevaplamasının ardından öğrencilere yurdumuzda görülen iklim türleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve öğrencilerin derse ilgilerini çekmek ve derse yönelik merak yandırmak amacıyla önceden tasarlanmış materyaller öğrencilere sunulmuştur. Etkinlik öncesinde öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme, derse güdüleme ve motivasyonlarını arttırmak amacı ile öğrencilere “Ülkemizde hangi iklim türleri görülmektedir?, Ülkemizde ne tür yeryüzü şekilleri bulunmaktadır?, Türkiye’de farklı iklim özelliklerinin görülmesi ile yeryüzü şekilleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” Soruları sorulmuştur. Yapılan beyin fırtınası aktivitesi ardından hazırlanan kabartma harita öğrencilere gösterilmiş hiç görmeyen öğrenciler için ise haritaya dokunmasını sağlanmıştır (bk. Şekil 21).

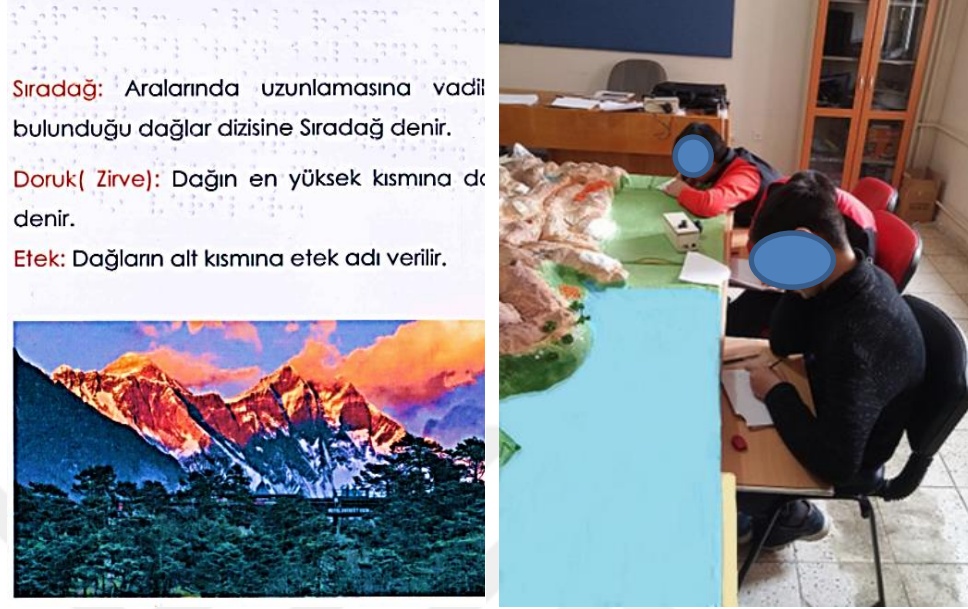
Şekil 21. 5. sınıf ülkemizin güzellikleri etkinliğinin incelenmesi.

Ardından öğrencilere,

- Çevresine göre yüksek ve belli bir doruğu olan yeryüzü şekline dağ denildiğine,
- Karaların üzerindeki çukurlukları dolduran tatlı ya da tuzlu su kütesine göl denildiğine,
- Dört tarafı sularla çevrili olan kara parçasına ada denildiğine,
- Üç tarafı sularla çevrili kara parçasına yarım ada denildiğine,
- Çevresine göre yüksekte kalmış ve akarsular tarafından derin olarak yarılmış geniş düzlüklere plato denildiğine,
- Dört tarafı sularla çevrili olan kara parçasına ada denildiğine,
- Akarsuların denize döküldükleri yerlerde, taşıdıkları alüvyonların biriktirmesi sonucunda oluşan şekillere delta ovası denildiğine,
- Karaların su kütlelerine doğru uzanmış bölümüne burun denildiğine,
- Deniz sularının karaların içine doğru sokulduğu bölüme körfez denildiği belirtilmiş ve harita üzerinde gösterilmiş gerekli gösterilmiştir.
- Türkiye, batı ve güney kesimlerde Akdeniz, iç kesimlerde karasal, kuzey kesimlerde de Karadeniz iklimi görüldüğü belirtilmiştir. Bu durumun en önemli nedeni yeryüzü şekillerinin ülke genelinde farklılık göstermesinden kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Söz konusu modelin öğrenciler tarafından gözlemlenmesinin ve incelenmesinin ardından tabloda yer alan ifadeler, öğrencilerin bireysel özelliklere göre tasarlanmış renkli çizimler, büyük punto ve Braille alfabesinin yer aldığı bilgi yaprakları dağıtılmıştır (Şekil 22). Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için

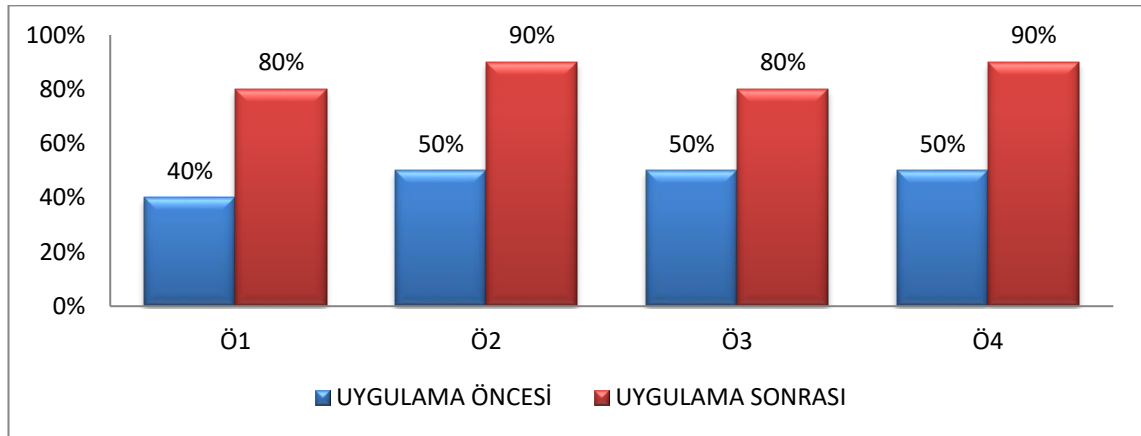
beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılmıştır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilmiş, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanmış ve konuya yönelik öğrencilerin daha sonra çalışabilmesi için notlar aldırılmıştır.

Şekil 22. Ülkemizin güzellikleri etkinliğinin incelenmesi devamı.

Etkinlik gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin değerlendirme sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ardından soruların cevapları öğrenciler ile beraber cevaplandırılarak derse son verilmiştir. Değerlendirme soruları belirlenen puanlamaya gören puanlandırılmış ve ünite kazanımları hangi düzeyde kazandığı tespit edilerek öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmiştir. Puanlama sonrasında öğrencilerin başarı düzeyleri tablo 21’de görüldüğü gibidir.

Tablo 21. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%)

Tablo 21’de geliştirilen tasarım modeline başlamadan önce öğrencilere uygulanan hazırbulunuşluk testi ile tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilere uygulanan değerlendirme testinden elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Tablo

21’de belirtildiği üzere öğrencilerin bireysel başarı yüzdelerine bakıldığında ise Ö₁ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde % 40 başarı göstermişken değerlendirme testinde ise %80 başarı göstermektedir. Ö₂ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %90 başarı göstermiştir. Ö₃ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %80 başarı göstermiştir. Ö₄ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %90 başarı göstermiştir Öğrencilerin eksik ya da yanlış cevaplarından yola çıkılarak gerekli yönlendirmelerle öğrencilerin düşünceleri sağlanarak doğru cevabı bulmaları sağlanmıştır.

6. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; “Ülkemin Zenginlikleri” konusuna işlenmesine ilişkin bulgular

Ünitenin “Ülkemin Zenginlikleri” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren hazır bulunuşluk testini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Etkinlik öncesinde öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme, derse güdüleme ve motivasyonlarını arttırmak amacı ile öğrencilere “Ülkemizde bölgeler bağlamında yer altı ve yer üstü kaynakları nelerdir?, Bacasız fabrika olarak adlandırılan ekonomik faaliyet hangisidir?, Türkiye’nin nüfus dağılışımda etkili olan faktörler nelerdir? Soruları sorulmuştur. Yapılan beyin fırtınası aktivitesi ardından hazırlanan kabartma harita öğrencilere gösterilmiş hiç görmeyen öğrenciler için ise haritaya dokunmasını sağlanmıştır (Şekil 23).

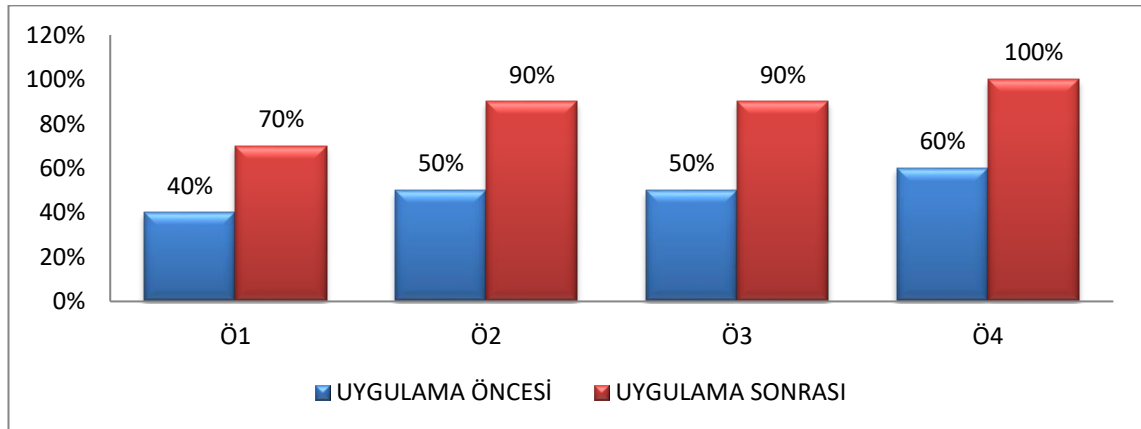
Şekil 23. 5. Sınıf ülkemizin zenginlikleri etkinliğinin incelenmesi.

Ardından öğrencilerin Türkiye kabartma haritasını incelemelerini sağlayarak ülkemizin zenginliklerinin değişken bir yapıya sahip olduğunu keşfetmeleri sağlanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin;

- Yurdumuzda yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmelerini sağlar.
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak ülkemizde kuzey ve güneyinde dağların denize paralel, ege bölgesinde ise denize dik olarak uzandığını belirtilmiştir. Harita üzerinde yurdumuza hakim olan iklimlerin görüldüğü bölgeleri söylenmiştir.
- Öğrencilerin dikkatini haritaya verilmesi sağlanarak ülkemizin farklı bölgelerinde yer altı ve yer üstü ekonomik faaliyetler hakkında bilgi verilmiştir.
- Ülkemizde nüfusun her yerde eşit olmadığını ve bunun özel konum, ekonomi ve iklimle ilintili olduğu belirtilmiştir.

Etkinlik gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin değerlendirme sorularını cevaplamaları istenmiştir. Değerlendirme soruları belirlenen puanlamaya göre puanlandırılmış ve ünite kazanımları hangi düzeyde kazandığı tespit edilerek öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmiştir. Puanlama sonrasında öğrencilerin başarı düzeyleri tablo 22’de görüldüğü gibidir.

Tablo 22. Öğrencilerin Soruları Cevaplama Yüzdeliklerindeki Değişim (%)

Tablo 22’te geliştirilen tasarım modeline başlamadan önce öğrencilere uygulanan hazırbulunuşluk testi ile tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilere uygulanan değerlendirme testinden elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Bu testler tasarım modeli uygulanmadan önce ve tasarım modeli uygulandıktan sonra öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek ve tasarım modelinin öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasındaki farkı ölçmek için

yapılmıştır. Öğrencilerin görme yeterlilikleri doğrultusunda çoğaltılan testler konu içeriklerine uygun olarak 10 sorudan oluşmaktadır. Tablo 22’de gösterilen öğrencilerin bireysel başarı yüzdelerine bakıldığında ise Ö₁ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde % 40 başarı göstermişken değerlendirme testinde ise %70 başarı göstermektedir. Ö₂ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde % 90 başarı göstermiştir. Ö₃ kodlu öğrenci hazırbulunuşluk testinde %50 başarı göstermişken değerlendirme testinde %90 başarı göstermiştir. Ö₄ kodlu öğrenci ise hazırbulunuşluk testinde %60 başarı göstermişken değerlendirme testinde %100 başarı göstermiştir. Öğrencilerin eksik ya da yanlış cevaplarından yola çıkılarak gerekli yönlendirmelerle öğrencilerin düşünceleri sağlanarak doğru cevabı bulmaları sağlanmış ve motive cümleler ile derse son verilmiştir.

Tablo 23. 6. Sınıf Öğrencilerinin “İnsanlar Yerler ve Çevreler” Ünitesine İlişkin Kazanımları Öğrenme Düzeyi

Öğrencilerin Etkinlik Sonrası Düzeyi				
Konu	Kazanım	Öğrenci Öğrenilme Durumu		
		Öğrenci	Kısmen	Tamamen
Dünyanın Neresindeyim?	6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	Ö ₁	+	
		Ö ₂		+
		Ö ₃		+
		Ö ₄		+
Ülkemizin Güzellikleri Haritada	6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.	Ö ₁	+	
		Ö ₂		+
		Ö ₃	+	
		Ö ₄		+
Ülkemizin Zenginlikleri Haritada	6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	Ö ₁	+	
		Ö ₂		+
		Ö ₃		+
		Ö ₄		+

Tablo 23’te belirtildiği üzere uygulama aşaması sonrasında öğrencilerin konu kazanımlarına ulaşma düzeylerinde artış olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ihtiyaç analizi aşamasında öğrenme düzeyine bağlı olarak öğretim ihtiyaçlarının tespit edilmesi

ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda üniteye yönelik dokunsal ve işitsel gibi birçok ğretim materyal/araç–gereç geliştirilmesi ve kullanılması öğrencilerin derse katılmasını sağlayarak öğrenme düzeylerinin artmasına yol açmıştır. Bu şekilde öğrencilerin derslerde sıkıldığı, hatta başlarını masaya koyarak uyuma moduna ders dinledikleri bir ortamdan, her öğrencinin derste aktif olduğu bir ortama geçiş sağlandığı bulgulanmıştır.

Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik ğrenci görüşlerine ilişkin bulgular

Görüşme yapıla öğrencilere öncelikle “*Tasarım modelinin sosyal bilgiler öğretimine katkısı oldu mu? Katkısı olduysa bu katkılar nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Tasarım modeli ile işlenen derslerin öğrencilerde oluşturmuş olduğu izlenimler “*Derse Yönelik Katkıları*” ve “*Bireysel Katkıları*” olmak üzere iki temaya ayrılarak sunulmuştur. Öğrencilerin tasarım modelinin kullanımın “*Derse Yönelik Katkıları*” alt temasına yönelik kodlar Tablo 24’te belirtilmiştir.

Tablo 24. *ğretim Tasarım Modeli Kullanımın Bireysel Katkıları İle İlgili ğrenci Görüşleri*

Tema	Kod	Frekans
Derse Yönelik Katkılar	ğretici olma	4
	İlgi çekici olma	3
	Dersi eğlenerek ğrenme	4
	Derse katılma isteğini arttırma	4
	Dersi daha verimli hale getirme	4

Tablo 24 incelendiğinde, öğrencilerin ğretim tasarım modelinin dersi ilgi çekici hale getirdiğini, derse katılma isteğini arttırdığını, dersi daha verimli hale getirerek öğrenmede önemli bir etken olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde ğretim tasarım yer verilerek etkinliklerin kullanımına yönelik ₁, ₂, ₃ ve ₄ kodlu ğrenci görüşlerine ait örnekler doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur.

₁ “...*Ders bu şekilde işlendiğinde başarımın arttığını dşmiyorum ve dersten sıkılmıyorum. Dersi sadece dinlediğimde belli bir süre sonra unutuyordum ya da tam olarak anlamıyordum dersin bu şekilde işlenmesi benim için faydalı oldu...*”

₂ “...*Etkinlikler oldukça ilgi eğlendiriciydi. Bu şekilde dersten hem sıkılmadım hem de daha iyi öğrendiğimi düşünüyorum...*”

Ö₃ “...Önceden öğretmenimiz konuyu direkt anlatıyordu ders kitabı hariç başka bir şey kullanmıyordu. Bu nedenle dersten bazen sıkılıyordum. Bu süreçte hiç sıkılmadım...”

Ö₄ “...Dersin bu şekilde işlenmesi konuyu ezberlemek yerine öğrenmemi sağladı derste materyallerin kullanılması dersi eğlenceli hale getiriyor aynı zamanda dersi daha iyi öğrenmemizi sağlıyor...”

Geliştirilen tasarım modelinin öğrencilerin “Bireysel Katkıları” temasına ilişkin kodlar tablo 25’te belirtilmiştir.

Tablo 25. Öğretim Tasarım Modeli Kullanımın Bireysel Katkıları İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	Frekans
Bireysel Katkılar	Çabuk kavrama	4
	Neden sonuç ilişkisini kurma	4
	Dersi eğlenerek öğrenme	4
	Öğrenmeyi kolaylaştırma	4
	Dikkatin dağılmaması	4

Tablo 25’te belirtildiği üzere, öğrencilerin öğretim tasarım modelinin öğrenmeyi kolaylaştırdığını, dersi eğlenerek öğrendiklerinden dolayı dikkatlerinin dağılmadığını konular arası neden sonuç ilişkisi kurduklarından dolayı öğrenmeyi daha kolaylaştırdıklarını belirtmişlerdir. Bu tema ve kodlara ulaşmayı sağlayan Ö₁, Ö₂, Ö₃ ve Ö₄ kodlu öğrenci görüşlerine ait örnekler doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur.

Ö₁: “... Geçen dönem akılda kalmayacak şekilde ders görüyordum ama şimdi hiç böyle değil materyallerle dersi gördüğümüz için konular daha akılda kalıyor ve daha dikkat çekici olduğu için daha güzel geçiyor ve dokunarak dersi işlediğimiz için dersi daha iyi anlıyorum...”

Ö₂: “... Önceden derslerden aldığım verim azdı ama şimdi aldığım verim daha fazla, dersleri daha iyi anlıyorum ve daha iyi öğrenebiliyorum. Az gördüğüm için renkli ve büyük puntolarla daha iyi öğrendim. Ses sistemi sayesinde duyarak daha iyi ve kolay öğreniyorum. Eskiden öğrenmekte zorluk çektiğim konular hakkında daha fazla öğreniyorum...”

Ö₃: “...Konuların bu şekilde anlatılması konuları daha kolay öğrenmemi sağladığını söyleyebilirim. Önceden her şeyi ezberliyordum daha sonra bu konuları untabiliyordum dersin bu şekilde işlenmesi çok iyi olduğunu söyleyebilirim...”

Ö4: “... Dersin model üzerinde işlenmesi hem konuyu odaklanmamızı sağlıyor hem de konular bu şekilde daha iyi anlıyoruz, örneğin paralel, meridyen konularını şu an daha iyi anlıyorum...”

Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde genel olarak tasarım tabanlı öğrenme modelinin öğrencilerde farklı bir öğrenme ortamı oluşturduğundan dolayı öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasında etkili bir yol olduğu ve öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı yönünde görüş geliştirdiği görülmüştür.

Tasarım modeline ilişkin öğretmen görüşlerinin analizi

Bu bölümde tasarım modeli uygulandıktan sonra uygulama öğretmenin ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme ile tasarım modeline ilişkin görüşler elde edilmiştir. Elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

“...Tasarım modelinin bizim için, öğrencilerimiz için öneminin çok fazla olduğunu söylemeliyim okulumuzun bu imkânları sunmaması hem benim için hem de öğrenciler için oldukça sorun yaratmaktaydı. Dersin farklı bir yöntem ile işlenmesi öğrencilerin hem derse katılımını arttırdı dolayısıyla öğrenmeyi kolaylaştırdı öğrencilerin bu durumu beni oldukça motive ettiğini söyleyebilirim...”

Ders öğretmenin tasarım modeline yönelik genel görüşleri öğrenciler için derse katılımını arttırdı, öğrenmeyi kolaylaştırmanın yanı sıra öğrencilerin motive ve istekli olması yönündedir. Tasarım modelinde yer alan etkinliklerin işlenmesine yönelik öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Etkinlikten önce yapılan soru-cevap ve beyin fırtınası yöntemi öğrencilerde merak duygusu ve eksikliklerini görmesi bakımından önemli idi. Etkinlikte işlenen kavramlar etkinlik öncesinde sorulan sorular ile ilintili olması öğrencilerin cevap verilemeyen soruların cevaplarını etkinlik sırasında öğrenmesini sağladı. Farklı fakat bir birleri ile ilintili konuların bir haritada sunulması konunun anlaşılması bakımından oldukça önemliydi. Ayrıca etkinlik sonunda yapılan etkinlik değerlendirme soruları öğrencilerin ilk durumu ile son durumu arasında ki farkı açık bir şekilde ortaya çıkarıyordu...”

Ders öğretmeni tasarım modelinin ve uygulama sürecinin öğrencilerde ortaya çıkan olumlu performanstan ötürü kendisinin memnun ettiğini belirtmiştir. Üniteye konu ve kavramlara yönelik hazırlanan etkinliklerin bir arada olması, etkinliğin önceki öğrenmelerle ilişki kurmaya yardımcı olması konular arası geçişi oldukça kolaylaştırıldığı belirtilmiştir. Etkinliğin öğrencilerin ilgisini çekmesine bağlı olarak fiziksel ve zihinsel olarak derse katılımını sağlaması ve ünite sonuna da yapılan

değerlendirme soruları öğrencilerin konuyu öğrenme düzeylerini ortaya çıkarılması bakımından etkili olduğu bulgulanmıştır.

Tasarım tabanlı öğrenme yaklaşımına yönelik yapılan gözlem ilişkin bulgular

6. sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ünitesine yönelik geliştirilen öğretim materyallerinin öğretim, öğrenme, işlevsellik ve kullanışlılık boyutlarını içeren sosyal bilgiler etkinlik gözlem formu analiz verileri tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26. 6. Sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler Ünitesine Yönelik Geliştirilen Etkinliklerin Değerlendirme Boyutlarına Göre Analizi

DEĞERLENDİRME BOYUTLARI	Evet	Kısmen	Hayır
1. Öğretim Boyutu			
1.Etkinlik başlangıcında sorulan sorular ön bilgileri test etmeye uygun mu?	X		
2.Etkinlik öncesindeki hazırlık soruları etkinliğe ilişkin farkındalık oluşturabiliyor mu?	X		
3.Etkinlik ve kullanılacak malzeme için verilen zaman yeterli mi?	X		
4.Etkinlik planlanan konunun amacına uygun mu?	X		
2. Öğrenme Boyutu			
1.Etkinlik farklı duyuların kullanımına fırsat tanıyor mu?	X		
2.Etkinlik öğrencinin fiziksel ve zihinsel olarak katılımını sağlıyor mu?	X		
3.Etkinlik öğrencilerin ilgisini çekebiliyor mu?	X		
4.Etkinlik hedef grubun bilişsel özelliklerine uygun mu?	X		
3. İşlevsel Boyutu			
1.Etkinlik ilgili kazanıma ulaşacak nitelikte mi?	X		
2.Etkinlik kapsamında kullanılan malzemeler tekrar kullanıma uygun mu?		X	
3.Etkinlik öğrencilerin bağımsız kullanıma fırsat tanıyabilecek nitelikte mi?	X		
4.Etkinlik bireysel farklılıklara göre uyarılabilme özelliklerine sahip mi?	X		
4. Kullanışlılık Boyutu			
1.Etkinlik için planlanan zaman yeterli mi?	X		
2.Etkinlikte kullanılan malzemeler maliyet açısından ekonomik mi?	X		
3.Etkinlikte kullanılan malzemeler kolay ulaşılıyor mu?	X		
4.Etkinlikte kullanılan malzemeler kolay kullanıyor mu?	X		

Tablo 26’da belirtildiği üzere etkinlik öncesi hazırlık soruları 6. Sınıf “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ünitesinde işlenen konuya yönelik olması ve günlük hayatla ilintili

olmasından dolayı öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme de etkili olduğu ve öğrencilerde farkındalık oluşturduğu gözlenmiştir. Etkinlikte farklı öğretim ortamının oluşturulması öğrencilerde merak duygusunu uyandırmış ve öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayarak ve konuların planlanan zaman içerisinde tamamlanmasını yol açmıştır. Etkinlik tasarlanırken öğrenci özellikleri göz önünde bulundurulmuş ve günlük hayatta gerçekleşen olayların tasarlanan model üzerinde betimlenmesine ve hedef grubunun bilişsel özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmiştir. Etkinlik bütün kazanımları kapsayacak nitelikte tasarlanmış aynı zamanda tasarlanan materyaller hem görsel hem dokunsal hem de işitsel nitelik taşıdığından tüm öğrenciler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Hazırlanan öğretim materyalleri tekrar kullanıma uygun göstermekle beraber tehlike arz edecek herhangi bir güvenlik problemi taşımamaktadır bu nedenle öğrencilerin bağımsız kullanımına fırsat tanımakta ve bireysel farklılıklara göre uyarlanabilme özelliği bulunmaktadır. Etkinlik öğrencilerin katılımına bağlı olarak planlanan zamanda tamamlanmıştır ve etkinlikte kullanılan malzemeler kolay ulaşılabilir olması ve maliyet açısından ekonomiklik göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

ADDIE tasarım modelinin değerlendirme aşamasını oluşturan bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt problemleri çerçevesinde ele alınmış ve ilgili alanyazın göz önünde tutularak tartışılmıştır. Ayrıca araştırmanın sonucundan elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler Öğrenimine Yönelik İhtiyaçları Nelerdir?

Öğretimde öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerin bilinmesi, ihtiyaçların tespit edilmesi ve öğrencilerin gereksinimlerine yönelik bileşenler içeren bir öğretimin yapılması öğrencilerin kavramsal öğrenmeleri üzerinde oldukça önem arz etmektedir. Bu nedenle öğretimde aksaklıkların önüne geçebilmek için bireylerin zihinsel, duygusal ve duyuşsal durumlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Schulz ve Carpenter, 1995). Bu amaçla 5. ve 6. Sınıf Görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi başta olmak üzere genel olarak sosyal bilgiler dersinde yaşanan sıkıntıları tespit etmek amacıyla çalışmanın ihtiyaç analizi aşamasında görme yetersizliğinden etkilenmiş öğretmen ve öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve sınıf içi gözlemler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde öğrencilerin sosyal bilgiler konularının günlük yaşamla birebir ilişkili olduğu için sosyal bilgiler dersini gerekli ve faydalı bir ders olarak gördükleri, fakat bu derste soyut ve görsellik gerektiren konularda oldukça zorlandıkları ve kavramsal öğrenmenin istenilen düzeyde gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır. Gerek görüşme esnasında gerekse ders esnasında öğrenciye yöneltilen herhangi bir kavrama yönelik tanım içeren soruya cevap olarak ezberleniş tanımlar yapabilirken neden sonuç ilişkisi içeren konu ve kavramlarda oldukça zorlanmaktadırlar. Öğrenciler, üniteye yer alan konu ve kavramları öğrenmede zorluk yaşamalarının nedeni; öğrenci hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması, öğrenci gereksinimleriyle uyumlu olmayan öğretim tekniklerinin kullanılması ve derslerin bireysel ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmadan öğretmen merkezli işlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kavramların öğretilme sürecinde; öncelikle öğrencilerin sahip oldukları kavram yanılgıları giderilmeli ve öğretim yöntem ve teknikleri ile ders araç-gereç ve

materyalleri kullanılarak soyut kavramların mümkün olduğunca somutlaştırılmasını sağlayacak etkinlikler yapılmalıdır. (Ayas, 1995; Coştu, Karataş, & Ayas, 2003; Ülgen, 2001). Ayrıca öğrencilerin, görme dışındaki dokunma, işitme gibi diğer duyarların kullanımını sağlayacak eğitsel uyarlamalar yapılması soyut kalan kavramların somutlaştırılması sağlanmalıdır (Isaacson, Schleppenbach, & Lloyd, 2010; Poon & Ovadia, 2008; Supalo, Dwyer, Eberhart, Bunnag, & Mallouk, 2009; Wongkia, Naruedomkul, & Cercione, 2012). Eğitsel uyarlamaların yapıldığı öğretim ortamlarında görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonlarını olumlu yönde etkilenecek, öğrencilerin araştırma, sorgulama, neden sonuç ilişkisi kurma becerileri gelişerek mevcut bilgilerden hareketle yeni bilgilere ulaşıldığı ve bunları yapılandığı bir öğretim sürecinde bulunarak akademik başarıları artacaktır (Demir & Şen, 2009; Doğruöz, 1998; Ormancı & Özcan, 2012; Öcal & Doğan, 2016; Harshman, Bertz, & Yezierski, 2013; Koenig & Holbrook, 2000; Wongkia vd., 2012).

Yapılan sınıf içi gözlemlerde, sosyal bilgiler dersinde genel olarak ezberci bir eğitim anlayışıyla sürdürüldüğü, öğretmenin bilgiyi sözel olarak aktardığı, öğrencilerin ise kendilerine sunulan bilgileri sadece dinledikleri ve kavramlar arasında ilişkiler sorgulanmadan sadece ezberleme eğiliminde oldukları görülmüştür. Ders öğretmenin total görme engelli olmasından dolayı derste bazen az gören öğrencilerin söylemlerinden veya deneyimlerinden faydalanılmaktadır. Bu durum öğrencilerde kavram yanılgılarına neden olabildiği gibi yetersiz dönüt ve düzeltmeler nedeniyle konuların tam olarak öğrenilmemesine de neden olmaktadır. Gözlem yapılan derste, görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik Braille kitapları hariç özel olarak tasarlanmış herhangi bir materyal kullanılmamaktadır. Derste normal düzeyde gören öğrencilere göre tasarlanmış ders kitapları ise görme yetersizliği olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte değildir. Yapılan gözlem de sınıf ortamındaki taşınmazların özellik ve konumları, sınıf ortamındaki mobilyalar, yardımcı öğretim materyal ve malzemeleri, sınıf içindeki malzeme ve materyallerin erişilebilirlikleri görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin özelliklerine uygun olarak düzenlenmediği tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin derse yönelik isteksiz ve oldukça pasif olmalarına, yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı yakalayamamalarına neden olmaktadır. Oysaki alan yazın da yapılan araştırmalar çevresel etmenler, öğrencilerin akademik başarılarını etkileyerek öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada olumlu yönde katkı sağladığını belirtmektedirler (Stryker, & Wolffe, 2004).

Yukarıda belirtilen sorunları minimize etmek ve kavramların öğrenciler tarafından öğrenilememesi durumunu gidermek amacı ile sınıf ortamındaki taşınmazların özellik ve konumları, sınıf ortamındaki mobilyalar, yardımcı öğretim materyal ve malzemeleri, sınıf içindeki malzeme ve materyallerin erişilebilirlikleri ve konumları analiz edilmiş ve eğitim ortamının fiziksel yapısı gerekli değişikliklere tabi tutulmuştur. Ayrıca çalışmada öğrencilerin kavramların öğrenilememe durumlarını en aza indirmek için:

- Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olan 5E öğretim yöntemi kullanılarak ünite öğretim planı hazırlanmıştır,
- Hazırlanan öğretim planı öğrencinin aktif olacağı şekilde tasarlanmıştır,
- Öğretim planının giriş basamağında öğrencilerin ön bilgilerinin yoklanması, yeni konuyla ilgili alt yapılarının tespit edilmesi ve yeni konuyla ilişki kurlmaları sağlanmıştır
- Soyut olan kavramların öğretiminde öğrenci yetersizliklerine uygun materyaller geliştirilmiş ve kullanılmış ve bireysel özellikler göz önünde bulundurularak yazı puntosu büyütülmüş ve konuya yönelik görseller eklenerek bilgilerin kalıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır.
- Kavramsal öğrenmelerin değerlendirilmesine yönelik materyaller geliştirilmiş ve kullanılmıştır,
- Öğrencilerin kavram öğrenmelerinin kalıcılığını arttırmak amacıyla ders dokümanları öğrenci yetersizliklerine uygun bir şekilde tasarlanmış ve öğrencilere dağıtılmıştır,
- Uygulama öncesinde, ders öğretmenine ders materyalleri tanıtılmış ve gerekli bilgiler verilmiştir.

Yapılan bu düzenlemelerden sonra öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonlarını olumlu yönde etkileyerek, öğrencilerin araştırma, sorgulama, neden sonuç ilişkisi kurma becerilerin de gelişme olduğu tespit edilmiş ve bu durum öğrencilerin akademik başarılarını da etkileyerek olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Demir ve Şen, 2009; Doğruöz, 1998; Ormancı ve Özcan, 2012; Öcal ve Doğan, 2016; Harshman, Bertz, ve Yezierski, 2013; Koenig ve Holbrook, 2000; Wongkia, Naruedomkul, ve Cercone, 2012) yapmış oldukları çalışmada eğitsel uyarlamaların yapıldığı öğretim ortamlarında, görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonlarını olumlu yönde etkilendiği, öğrencilerin araştırma, sorgulama, neden sonuç ilişkisi kurma becerileri gelişerek mevcut bilgilerden

hareketle yeni bilgilere ulaşıldığı ve öğrencilerin akademik başarılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Temel Kavramlara Yönelik Kavramsal Öğrenmeleri Ne Düzeydedir?

Görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi ile ilgili kavramların etkili bir şekilde öğretilmesi amacı ile yapılan sınıf içi gözlem ve öğrencilerle yapılan yarı- yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler göz önünde bulundurulmuş ve 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin kazanım ve kavramlarına yönelik bir takım ihtiyaçları olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9’da yer alan ihtiyaç analizi aşamasında ki 5. Sınıf öğrencilerinin kavram öğrenme analizi verilerine göre ünite sonunda az gören üç öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyleri sırası ile %25, %50, %50 iken görmeyen öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyi % 25 olarak tespit edilmiştir. Tablo 10’da ise 6. Sınıf öğrencilerinin kavram öğrenme analizi verilerine göre ünite sonunda öğrencilerle yapılan görüşmelerde az gören üç öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyleri sırası ile %25, %25 ve %50 iken görmeyen öğrencinin kazanımlara ulaşma düzeyi % 0 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeylerinin düşük ve farklılık göstermesinin nedeni;

- 5. ve 6. Sınıf öğrencileri ile yapılan görüşme de ise ünitenin soyut ve zor olması, derste araç ve gereçlerin kullanılmaması, dersin sözel olarak anlatılması gibi etmenler konun anlaşılmasız ve zor olmasına yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Azizoğlu, Aslan, ve Pekcan, (2015) yapmış oldukları çalışmada da görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrenciye söylenen söz ile görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencinin o kelimeye yüklenen anlam arasında bir bağ kurmak oldukça güçlük çektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- 5. Ve 6. Sınıf öğrencilerine yönelik yapılan sınıf içi gözlem sonucunda konu ve kavramların öğretilmesinde öğretmen merkezli öğretim yönteminin tercih edilmesi, bireysel özellikler göz önünde bulundurulmadan öğretimin yapılması ve kavramlar arasındaki temel farklılıkların belirlenmemesi kavramların anlaşılmasına yol açtığı tespit edilmiştir.

- 5. ve 6. Sınıf öğrencilerine yönelik yapılan sınıf içi yapılan gözlem de ders öğretmeni değerlendirme aşamasında açık uçlu sorular sorduğunda öğrencilerin çekimser tavır sergileyerek cevap vermek istemedikleri gözlenmiştir. Oysaki Soylu, (2004) görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin konuya yönelik cevabı net olan kapalı uçlu sorular sorulması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenlerden ötürü görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere kavramların öğretimine yönelik uygulamalı deneyimlerinin artırılması, dokunsal ve işitsel materyallerin kullanılması ve öğretim yönteminin değiştirilmesi başarıyı arttıracak sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Bireysel Öğrenme İhtiyaçlarını Dikkate Alan Öğretim Materyalleri Geliştirilirken Nelere Dikkat Edilmelidir?

Kavramsal öğrenmenin gerçekleşebilmesi için konuya yönelik materyallerin öğrenci ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olması, öğrencilerin kavram yanılgılarına düşmemelerine neden olmaktadır (Zorluoğlu, & Sözbilir, 2017). Geliştirilen materyallerin gerçeğin minyatürleri niteliğinde olması öğrencilerin hem materyali bütün olarak algılamasını sağlayacak hem de ayrıntılı keşfetmesine imkan verecektir. Ayrıca tasarlanan materyallerin ders dışında da kullanabilmelerine imkân tanıyacak nitelikte olmasına özen gösterilmelidir (Sözbilir, Zorluoğlu, Okcu, Kızılaslan, Yazıcı, Gül, Çakmak, Bülbül & Aslan, 2016). Bu doğrultuda 5. Ve 6. Sınıf hiç görmeyen ve az gören öğrencilerin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesine yönelik öğretim materyalleri geliştirilirken görmeyen ve az gören öğrencilerin kavram yanılgısına sebep olan kavramlar somutlaştırılarak kavramların anlaşılabilirliğine özen gösterilmiş ve gerekli uyarlamalar yapılmıştır. Bu aşamada az gören öğrencilere yönelik konu ve kazanımlar resim ya da şekil içeren basılı materyaller ile desteklenerek mümkün olduğunca canlı ve zıt renkler kullanılarak şekil zemin kontrastlığı oluşturulmuştur. Ayrıca Century Gothic yazı tipi az gören öğrenciler açısından en iyi okunan yazı karakteri olması sebebiyle (Arter, Mason, McCall, McLinden & Stone, (1999) & Çakmak, Karakoç, Şafak, & Kan, (2014) az gören öğrenciler için ders konularını içeren metinler Century Gothic yazı karakteri ve 24 punto büyüklüğünde hazırlanmıştır (Şekil 10). Tasarlanan araç gereç ve materyallerde, görme duyusunun yanında dokunma ve işitme gibi diğer duylara da hitap edilmesine özen göstermiştir. Bu kapsamda total görme engelli öğrencilere yönelik metinler Braille olarak yazılmıştır. Hem görmeyen hem de az gören öğrencilerin rahatlıkla

algılanıp ayırt edebilecek dokunsal materyaller hazırlanmıştır (Şekil 9). Materyallerin yanı sıra ilgili konuya yönelik bilgi veren dokunma ve sese duyarlı sistem geliştirilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin bireysel veya grup halinde istedikleri zaman materyalleri kullanabilme ve dersi tekrar etme imkânı tanınmıştır. Materyaller hazırlanırken öğrenci güvenliği göz önünde bulundurulmuş bu nedenle öğrenciler için tehlike arz edecek herhangi bir madde kullanılmamıştır. İhtiyaç analizinden elde edilen bilgiler ışığında geliştirilen öğretmen kılavuzu yapılandırmacı eğitim ortamlarında en çok tercih edilen 5E model kullanılarak geliştirilmiştir. Kılavuzda dersin hangi bölümünde konunun neresine odaklanılması, öğrencilerin nasıl ilgisinin çekilmesi ve etkinlikte nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Ek 7). Gürdal Dursin (2012); Bülbül (2014); Micallef (2015); Kostakis, Niaros ve Giotitsas (2015); Okçu ve Sözbilir (2016); Albouys-Perrois, Laviole, Briant ve Brock (2018); Chinthaka ve Abeygunawardhana (2018); Holloway Marriott ve Butler, (2018); Koehler, Wild ve Tikkun (2018); Shi, Lawson, Zhang ve Azenkot (2019); Spinczyk, Maćkowski, Kempa ve Rojewska, (2019); Palivcová, Macík ve Mikovec, (2020); Karbowski (2020) yapmış oldukları çalışmada görme yetersizlik olan bireylere yönelik hazırlanan öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin akademik başarılarını arttıracığı sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Görme Engelli Öğrencilerin, Bireysel Öğrenme İhtiyaçlarını Dikkate Alarak Geliştirilecek Öğretim Materyal ve Etkinliklerinin Kavram Öğrenimine Katkısı Hangi Düzeyde Olacaktır?

Eğitim genel olarak genel olarak hali hazırdaki davranışlarını yeterli bulmayan ve davranışları istendik yönde değiştirmek, düzenlemek ve istendik davranışlarla donatmak isteyen açık bir sistemdir (Sönmez,1981). Bu doğrultuda öğrencide bulunma bulunması istenen bilme ve anlama, araştırma ve keşfetme ve bilgileri gerçek hayatta kullanma (MEB, 2017) gibi davranışlar kişide hangi düzeyde olduğu saptanarak gereksinimler tespit edilir. Ardından bir ders ya da kursta kazandırılacak hedef ve davranışlar her bir öğrenciye nasıl ve ne yolla, ne kadar süre içerisinde kazandırılacağı saptanır. Son olarak uygulanan modelin kullanışlılığı, uygulanabilirliği ve öğrenime olan katkıları çeşitli açılardan değerlendirilir (Sönmez,2010). Bu doğrultuda gerek sınıf içi gözlemler, gerekse yapılan görüşmeler neticesinde görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik ihtiyaçlar tespit edilmiş, ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli materyal ve etkinlikler tasarlanıp geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Uygulama sürecinde öğrenciler kendi ilgi, istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek yaşantılar içine sokulmuş, birçok

etkinliğe katılmış birbirinden farklı araç- gereç ve materyallerle meşgul edilerek aktif konumda tutularak bilgiyi yaparak yaşayarak öğrenmesi sağlanmıştır.

Az gören ve görmeyen öğrencilerin üniteye yönelik geliştirilen bireyselleştirilmiş öğretim tasarımının öğrencilerin kavram öğrenmelerine etkisini ölçmek amacıyla uygulamadan önce üniteye yönelik hazırbulunuşluk testi, uygulamadan sonra ise değerlendirme testi uygulanmıştır ardından öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşme ve derse yönelik gözlem yapılarak veriler elde edilmiştir.

Tablo 13'te belirtildiği üzere 5.Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Ünitesi “Yeryüzü Şekillerim konusunun sorularına hazırbulunuşluk testine verilen doğru cevap oranları %20 ile %50 arasında değişirken, değerlendirme testinde ise %80 ile %100 başarı göstermiştir. 5. sınıf İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi konusu sorularına Tablo 14'te belirtildiği üzere hazırbulunuşluk testine verilen doğru cevap oranları %40 ile %50 arasında değişirken, değerlendirme testinde ise %90 ile %100 başarı göstermiştir. 5. sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi; Nüfus ve Yerleşme? Konusunun sorularına hazırbulunuşluk testine verilen doğru cevap oranları Tablo 15'te belirtildiği üzere %30 ile %50 arasında değişirken, değerlendirme testinde bu artış ise %90 ile %100 başarı göstermiştir. Elde edilen sonuçlara göre, uygulama grubu öğrencilerinin daha başarılı olması, görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin bireysel özellik ve ihtiyaçlarına yönelik öğretim etkinlik ve materyalleri kullanmanın kavram öğretimine başarıyı arttıran önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

Son-test puanları açısından öğrencilerin geliştirilen öğretim materyal ve etkinliklerinin kavram öğrenimine katkısına neden bir farklılık meydana getirdiği ise yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan (Ö/1) kodlu öğrenci “*Eskiden konuları anlamakta zorlanıyordum bu nedenle de dersten sıkılıyordum. Fakat şu an derslerin materyalle işlenmesi ve materyaller üzerinde bulunan ses sistemi sayesinde hem canım sıkılmıyor hem de konular daha eğlenceli geçiyor. Konuları bu şekilde daha iyi anlıyorum*” düşüncelerinde sınıf içerisinde yapılan etkinliklerinin kendisinin akademik başarılarının geliştirdiğini ifade etmiştir. Yine görüşme yapılan (Ö/3)'nin belirttiği “*Ders bu şekilde işlendiğinde farklı bir ortam olduğundan dolayı konular daha bir eğlenceli oluyor. Bu şekilde konuları daha iyi anlıyorum örneğin dağlar kıyıya paralel denildiğinde nasıl olduğunu pek anlayamıyordum. Bu şekilde hem konuların birbirleriyle bağlantısını daha iyi anlamaya başladım hem de canım sıkılmıyor keşke tüm dersler böyle olsa*” ifadeleri geliştirilen etkinlik ve öğretim materyallerinin öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal gelişiminde önemli rol

oynadığını ortaya koymuştur. 5. sınıf düzeyinde uygulanan tasarım tabanlı yöntemine ait öğrenci gözlemlerinden elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre öğrencilerin derse yönelik ilgi, katılım, heyecan ve isteklerinin fazla ve öğrencilerin dikkat sürelerinin uzamasına yol açtığı belirlenmiştir. Ayrıca uygulanan yöntemin öğrenci motivasyonunun yüksek olmasına sağlayarak ders verimini arttırdığı belirlenmiştir.

Tablo 20’de belirtildiği üzere 6.Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Ünitesi Dünyanın Neresindeyim? Konusunun sorularına hazırbulunuşluk testine verilen doğru cevap oranları %30 ile %50 arasında değişirken, değerlendirme testinde ise %70 ile %90 başarı göstermiştir. 6. Sınıf Ülkemizin Güzellikleri konusu sorularına Tablo 21’de belirtildiği üzere hazırbulunuşluk testine verilen doğru cevap oranları %40 ile %50 arasında değişirken, değerlendirme testinde ise %80 ile %90 başarı göstermiştir. 6. sınıf Ülkemin Zenginlikleri konusunun sorularına hazırbulunuşluk testine verilen doğru cevap oranları Tablo 22’de belirtildiği üzere %40 ile %60 arasında değişirken, değerlendirme testinde bu artış ise %70 ile %100 başarı göstermiştir. Elde edilen sonuçlara göre, uygulama grubu öğrencilerinin daha başarılı olması, görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin bireysel özellik ve ihtiyaçlarına yönelik öğretim etkinlik ve materyalleri kullanmanın kavram öğretimine başarıyı arttıran önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Son-test puanları açısından öğrencilerin geliştirilen öğretim materyal ve etkinliklerinin kavram öğrenimine katkısına neden bir farklılık meydana getirdiği ise yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan (Ö/2) kodlu öğrenci *“Etkinlikler oldukça ilgi eğlendiriciydi. Bu şekilde dersten hem sıkılmadım hem de daha iyi öğrendiğimi düşünüyorum”* düşüncelerinde sınıf içerisinde yapılan etkinliklerinin öğrencinin öğrenciyi derste etkin kıldığı ve ilgilerini çektiği için yöntemin doğal olarak öğrenmeler üzerinde etkili olduğuna vurgu yapmıştır. (Ö/3) kodlu öğrenci *“Önceden öğretmenimiz konuyu direkt anlatıyordu ders kitabı hariç başka bir şey kullanmıyordu. Bu nedenle dersten bazen sıkılıyordum. Bu süreçte hiç sıkılmadım”* ifadelerinden de anlaşılacağı üzere etkinlikler öğrencilerin ilgisini çektiğinden dolayı öğrencinin fiziksel ve zihinsel olarak katılımını sağladığı ortaya çıkmıştır. (Ö/3) kodlu öğrenci ise *“Dersin bu şekilde işlenmesi konuyu ezberlemek yerine öğrenmemi sağladı derste materyallerin kullanılması dersi eğlenceli hale getiriyor aynı zamanda dersi daha iyi öğrenmemizi sağlıyor”* ifadesi gerçekleştirilen materyal ve etkinliklerin öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygun olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin düşünceleri değerlendirildiğinde, derste kullanılan yöntemin genel olarak öğrencilerin derste daha aktif olmalarını sağladığı, ezberden uzak neden-sonuç ilişkisi içerisinde dersi daha iyi anlamalarını ve anlamlı

öğrenmelerini sağladığı ve derse yönelik akademik başarılarını arttırdığı yönündedir. 6. sınıf öğrenci gözlemlerinden elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre derste uygulanan yöntemin öğrencilerin derse yönelik ilgi ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği öğrencilerin bilgileri yapılandırılarak ve yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığı ve bu nedenle öğrencilerde bilgilerin kalıcı bilgiler edinmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Bu bölümde; araştırma sürecinden ve sonucundan hareketle ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin öğrenme problemleri tespit edilmiş ve bu problemlerin çözümüne yönelik etkinlikler hazırlanmış ve uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak yeni çalışmalar yapacak araştırmacılar çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

- ✓ Öğrencilerin sınıf içindeki oturma düzeni, sıra ve masaların yerleşim durumu, materyallerin konumu öğrenci başarısını etkileyen önemli bir etkidir. Bu nedenle öğretimin gerçekleştirileceği sınıf ortamı az gören öğrenciler için materyalin konumu, oturma düzeni vb. konularda ihtiyaçlara yönelik uyarlamalar yapılmalı, görmeyen öğrenciler için ise materyallerin güvenilirliği göz önünde bulundurulmalı ve rahat hareket edecek ortam sağlanmalıdır.
- ✓ Sosyal bilgiler dersinde soyut kavramların ve görsel öğelerin yoğunlukta olması nedeni ile kavrama yönelik tasarlanan ya da uyarlanan materyaller, öğrencilerin görme düzeyine göre canlı ve zıt renkler kullanılmalı görmeyen öğrenciler için ise dokunma, işitme, tatma, koklama gibi duyularını kullanabilecekleri nitelik taşınmalıdır.
- ✓ Bir etkinlik ya da materyalin bir tek beceriyi geliştirmesi hedeflendiğinde bir sonraki beceri ile ilişkilendirilmediğinde konu bütünlüğü sağlanmayabilir ve konuların anlaşılması zorlanabilir. Bu nedenle tasarlanan materyal ve etkinliklerin mümkün olduğunca birden çok beceriyi içermesine ve ilgili kavramlar arasındaki neden sonuç ilişkisi kurmasına özen gösterilmelidir.
- ✓ Az gören öğrencilere yönelik hazırlanan bilgi yapraklarında normal yazı ile Braille yazının bir arada bulunması az gören öğrencilerin Braille alfabesini öğrenmede etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle az görenler için hazırlanacak bilgi yapraklarında sadece gören değil ayrıca Braille yazıya yer verilmesine özen gösterilmelidir.
- ✓ Öğrencilerin bireysel durumları göz önünde bulundurularak öğretim sürecinde pasif dinleyici olmalarından ziyade derste etkin ve katılımcı olmaları sağlanmalıdır.
- ✓ Görme yetersizliğinde etkilenmiş öğrenciler ile etkinlik öncesi ve etkinlik sonrasında yapılan beyin fırtınası yönteminin öğrencilerin dikkatini toplamada ve bilgilerin öğrenilmesinde olumlu etki yaptığı

tespit edilmiştir. Ayrıca görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencilerin bireysel özellik ve ihtiyaçlarına uygun hazırlanan öğretim etkinlik ve materyallerinin kavram öğretiminde başarıyı arttıran önemli bir etken olduğu görülmüştür. Bu nedenle farklı ders ya da konularda öğrencilerin yetersizlik düzeyleri ve bireysel öğrenme ihtiyaçları tespit edilerek gerekli öğretim yöntem ve tekniği kullanılmalıdır.

- ✓ Kavram öğretiminde öncelikle öğrencilerin ön bilgileri tespit edilip kavramsal öğrenme düzeyleri belirlenmesinin ardından öğrenme ortamları öğrenci ihtiyaçlarına göre düzenlenerek kavram öğrenme düzeyleri artırılmalı ve varsa kavram yanlışlarını giderecek etkinlik ve materyal tasarlanmalıdır.
- ✓ Alan yazın da görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin kavram yanlışlarını tespit etmeye yönelik çalışmalar mevcut değildir. Bu nedenle görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin belirli bir konu veya kazanıma yönelik kavram yanlışlarını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2019). Engelli ve yaşlı bireylere ilişkin istatistik bülteni <https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/haberler/engelli-ve-ya%C5%9Fl%C4%B1-bireylere-%C4%B0li%C5%9Fkin-%C4%B0statistik-buelteni-yay%C4%B1nland%C4%B1/> (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Albouys-Perrois, J., Laviole, J., Briant, C., & Brock, A. M. (2018). *Towards a multisensory augmented reality map for blind and low vision people: A participatory design approach*. In Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (pp. 1-14).
- Altunay Arslantekin, B. (2012). Engel türüne göre materyal uyarlama, hazırlama ve kullanımı. A. Ataman (Ed), *Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim* içinde (1.Baskı) (ss. 141-176). Ankara: Vize Basın Yayın.
- Annable, G., Goggin, G., & Stienstra, D. (2007). Accessibility, disability, and inclusion in information technologies: Introduction. *The Information Society*, 23(3), 145–147. doi: 10.1080/01972240701323523
- Argyropoulos, V., & Stamouli, M. (2006). A collaborative action research project in an inclusive setting: Assisting a blind student. *British Journal of Visual Impairment*, 24(3), 128-134. doi: 10.1177/0264619606066187
- Arter, C., Mason, H.L., McCall, S., McLinden, M., & Stone, J. (1999). *Children with visual impairment in mainstream settings*. London: David Fulton Publishers.
- Ataman, A. (2003). Görme yetersizliğinin çocuklar üzerindeki etkileri. U. Tüfekçioğlu (Edt.), *İşitme konuşma ve görme sorunu olan çocukların eğitimi* içinde (ss. 235-256). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Avcıoğlu, H. (2013). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı. Avcıoğlu, H (Edt.). *İlköğretimde Özel Eğitim* içinde (3. Baskı), (ss.71-81). Ankara. Nobel Yayınları.
- Aver. Ö. F., (2019). Engellilerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı. *Gazi Üniversitesi Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 5(3), 327-354.
- Aydın O'dwyer & Akça Bayar, (2019). Görme Yetersizliği. Gürgür. H & Şafak. P (Edt.) *İşitme ve Görme Yetersizliği*. İçinde (2. Baskı), (ss. 128-139). Ankara: Pegem Akademi.
- Azizoğlu, N., Aslan, S., & Pekcan, S. (2015). *Periyodik sistem konusu ve analogilerle öğretim modeli: Yöntem, cinsiyet ve motivasyon faktörlerinin öğrenci başarısına etkisi. İlköğretim Online*, 14(2), 472-488.
- Bentzen, B. L. (1997). Orientation aids. In B. B. Blasch, W. R. Wiener, & R. L. Welsh (Eds.), *Foundations of Orientation and mobility* (2th). New York: American Foundation for the Blind.
- Bourne, R. R., Flaxman, S. R., Braithwaite, T., Cicinelli, M. V., Das, A., Jonas, J. B., & Naidoo, K. (2017). Magnitude, temporal trends, and projections of the global prevalence of blindness and distance and near vision impairment: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet Global Health*, 5(9), e888-e897.
- Brambring, M. (2006). Divergent development of gross motor skills in children who are blind or sighted. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 100(10), 620-634

- Brown, C. M., Packer, T. L., & Passmore, A. (2013). Adequacy of the regular early education classroom environment for students with visual impairment. *The Journal of Special Education*, 46(4), 223-232. doi: 10.1177/0022466910397374
- Bruce, I, Harrow, J., & Obolenskaya, P. (2007). Blind and partially sighted people's perceptions of their inclusion by family and friends. *The British Journal of Visual Impairment*, 25(1), 68-85.
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods*, New York, Oxford University Press
- Burcu, E. (2007). *Türkiye'de Özürlü Birey Olma Temel Sosyolojik Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Butler, M., Holloway, L., Marriott, K., & Goncu, C. (2017). Understanding the graphical challenges faced by vision-impaired students in Australian universities. *Higher Education Research & Development*, 36(1), 59-72.
- Buyurgan, S., & Demirdelen, H. (2009). Total kör bir öğrencinin öğrenmesinde dokunma, işitsel bilgilendirme, hissetme ve müze. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 7(3).
- Bülbül, M. Ş., Garip, B., Cansu, Ü., & Demirtaş, D. (2012). Görme engelliler için matematik öğretim materyali tasarımı. *İlköğretim Online*, 11(4), 1-9
- Bülbül, M.Ş. (2014). *The effect of enriched course materials about motion on ninth grade sighted and totally blind students' achievement, motivation, attitude, perception of learning environment and interaction in inclusive classes* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.358226)
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Erkan-Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (20. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canöz, H. (2013). Bireyselleştirilmiş eğitim programı. Avcıoğlu, H. (Edt.), *İlköğretimde Özel Eğitim* (3. Baskı) içinde (ss. 1-18). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Cavkaytar, A., & Diken, i. H. (2012). *Özel eğitim: Özel eğitim ve özel eğitim gerektirenler* (1.baskı). Ankara: Vize Basın Yayın
- Charlop, M.H., Dennis, B., Carpenter, M. H., & Greenberg, A.L. (2010). Teaching social expressive behaviors to children with autism through video modeling. *Education and treatment of children*, 33 (3), 371-393.
- Chinthaka, W., & Abeygunawardhana, P. (2018). Cbeyond: *Mathematical Learning Tool for Primary Level Visual Impaired Students*. In 2018 13th International Conference on Computer Science & Education (ICCSE) (pp. 1-5).
- Collins, A., Joseph, D., & Bielaczyc, K. (2004). Design research: Theoretical and methodological issues. *Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 15-42.
- Coştu, B., Karataş, F.Ö., & Ayas, A. (2003). Kavram öğretiminde çalışma yapraklarının kullanılması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(14), 33-48.
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage

- Creswell, J.W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni (3.Baskı). (Bütün, B. & Demir, B.S., Çev). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım. (Çalışmanın orijinali 2013'te yayımlanmıştır.)
- Cüceloğlu, D. (2018). *İnsan davranışı* (36. baskı). Ankara: Remzi Kitapevi.
- Çakmak, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi nüfus ve yerleşme konusunda geçen kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.187454)
- Çakmak, S., Karakoç, T., Şafak, P., & Kan, A. (2014). Identifying the reading speed of low vision students at elementary level. *International Journal in IT & Engineering*, 2(10), 38-48.
- Çavuş, Ö. H., & Tekin, A. (2015). Türkiye'de engellilerin istihdam yöntemi olarak korumalı işyeri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 30(1). 145165
- D'Andrea, F. M., & Siu, Y. T. (2015). Students with visual impairments: Considerations and effective practices for technology use. *Efficacy of Assistive Technology Interventions (Advances in Special Education Technology*, 1, 111-138
- Demir, T., & Şen, Ü. (2009). Görme engelli öğrencilerin çeşitli değişkenler açısından öğrenme stilleri üzerine bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 2(8), 154-161.
- Demircioğlu, M. (2010). *Üretim sürecinde sakat emeği* (1.baskı). İstanbul: Kibele Yayıncılık.
- Denscombe, M. (1998). *The Good Research Guide For Small-Scale Social Research Projects*. Buckingham, UK: Open University Press.
- Diken, İ. H. (2019). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (16.baskı). Ankara : Pegem Akademi.
- Ding, M., Li, X., Piccolo, D., & Kulm, G. (2007). Teacher interventions in cooperative learning mathematics classes. *The Journal of Educational Research*, 100, 162-175.
- Dunn, R., & Dunn, K. (2002). Learning Styles model of instruction (online). <http://www.unc.edu/depts/Ncpts/Publications/Learningstyles> adresinden edinilmiştir.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Engelli ve Yaşlı Bireylere İlişkin İstatistiksel Bilgiler. [<https://eyh.aile.gov.tr/uploads/pages/engelli-ve-yasli-bireylere-iliskin-istatistiki-bilgiler>]. (Erişim: 05.02.2019).
- Ferreira, F.H.G. & Gignoux, J. (2010). Inequality of opportunity for education: Turkey. In R. Kanbur & M. Spence (Eds.), *Equity and growth in a globalizing world* (pp. 131-156). Washington DC: The World Bank.
- Ferrell, K. A., Shaw, A. R., & Deitz, S. J. (1998). *Project PRISM: A longitudinal study of developmental patterns of children who are visually impaired*. Washington, DC: US Department of Education, Office of Special Education Programs.
- Flaxman, S. R., Bourne, R. R., Resnikoff, S., Ackland, P., Braithwaite, T., Cicinelli, M. V., & Leasher, J. (2017). Global causes of blindness and distance vision

- impairment 1990–2020: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Global Health*, 5(12), e1221-e1234.
- Gazi, M. A. (2019). Engelli istihdamına yönelik hazırlanan kamu spotu reklamları: amerika birleşik devletleri çalışma bakanlığı üzerine inceleme. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(2), 409-430.
- Gibson, W.J., & Brown, A. (2009). *Working with qualitative data*. London: Sag.
- Gilbert, J.K., Bulte, A.M., & Pilot, A. (2011). Concept development and transfer in contextbased science education. *International Journal of Science Education*, 33(6), 817-837.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş* (Erasoy, A. & Yalçınoglu, P., Çev.). Ankara: Anı. (Çalışmanın orijinali 2012’de yayımlanmıştır.)
- Götzelmann, T. (2018). Visually augmented audio-tactile graphics for visually impaired people. *ACM Transactions on Accessible Computing (TACCESS)*, 11(2), 1-31.
- Gültepe, M.B., Yıldırım, O., & Sinan, O. (2008). Solunum sistemi konusunun oluşturmacı yaklaşıma dayalı öğretiminin 6. sınıf öğrenci başarısına etkisi. *İlköğretim Online*, 7(2), 522-536.
- Gümüş, İ., Demir, Y., Koçak, E., Kaya, Y., & Kırıcı, M. (2008). Modelle Öğretimin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1).
- Gürdal Dursin, A. (2012). Information design and education for visually impaired and blind A people. *Social and Behavioral Science*, 46, 5568-557. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.06.477
- Gürel Selimoğlu, Ö (2017). Görme yetersizliği olan bireylerin gelişim özellikleri. H. Gürgür, & P. Şafak (Edt), *İşitme ve görme yetersizliği* (2. Baskı) içinde (ss.152-181). Ankara: Pagem Akademi.
- Gürsel, O. (2012). Görme yetersizliği olan öğrenciler, İ.H. Diken (Edt.), *Özel eğitim* (18. Baskı) içinde (ss. 217-249). Ankara: Pagem Akademi.
- Haibach, P. S., Wagner, M. O., & Lieberman, L. J. (2014). Determinants of gross motor skill performance in children with visual impairments. *Research in developmental disabilities*, 35(10), 2577-2584.
- Hallahan, D. P., & Kauffman, J., M. (2006). *Exceptional children: Introduction to special education* (10th.). Boston, MA: Pearson Education.
- Harshman, J., Bretz, S. L., & Yeziarski, E. (2013). Seeing chemistry through the eyes of the blind: A case study examining multiple gas law representations. *Journal of Chemical Education*, 90(6), 710-716.
- Hazne, M., & Berger, R. (2007). Cooperative learning, motivational effects, and student characteristics: An experimental study comparing cooperative learning and direct instruction in 12th grade physics classes. *Learning and Instruction*, 17(1), 29-41.
- Heward, W. L., Alber-Morgan, S. R., & Konrad, M. (2017). *Exceptional children an introduction to special education* (11th .). Boston, MA: Pearson
- Holloway, L., Marriott, K., & Butler, M. (2018, April). *Accessible maps for the blind: Comparing 3D printed models with tactile graphics*. In Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems

- Honey, P., (Eds). (2009). *Teaching Millennials: What educators need to know to effect meaningful change*. Proceedings from 2009 IDEC Annual Conference: St. Louis, MO.
- Horowitz, S. S., & Schultz, P. H. (2014). Printing space: Using 3D printing of digital terrain models in geosciences education and research. *Journal of Geoscience Education*, 62(1), 138-145.
- Houwen, S., Visscher, C., Lemmink, K. A., & Hartman, E. (2009). Motor skill performance of children and adolescents with visual impairments: A review. *Exceptional...Children*, 75(4), 464-492. https://www.academia.edu/830448/A_designbased_research_approach_for_creating_effective_online_higher_education_cour_ses_adresinden_edinilmistir.
- Huebner, K.M., Merk-Adam, B., Stryker, D., & Wolffe, K. (2004). *The national agenda for the education of children and youths with visual impairments, including those with multiple disabilities*. New York: AFB Press.
- Hüseyinli, N., S. Göçmen., & Nasibov, D. (2017). Çalışma Hayatında Engelli Haklarına İlişkin Yasal Düzenlemeler ve Engellilerin Haklara İlişkin Farkındalıkları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 138-152.
- Isaacson, M., Schleppenbach, D., & Lloyd, L.L. (2010). Increasing stem accessibility in A students with print disabilities through mathspk. *Journal of Science Education for A Students with Disabilities*, 14(1), 25-32.
- Johnson, S. F. (2003). Reexamining Rowley: A new focus in special education law. *BYU Education and Law Journal*, 3, 561-588.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karbowski, C. F. (2020). See3D: 3D Printing for People Who Are Blind. *Journal of Science Education for Students with Disabilities*, 23(1), n1.
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 113.
- Kızılaslan A., & Zorluoğlu, L. (2015). Görme engelli bireylerin geleceğe yönelik kaygıları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(16), 357-368.
- Kızılaslan, A., & Sözbilir, M. (2018). Görme yetersizliği olan öğrencilerin bilişsel becerileri ve psikolojik deneyimleri üzerine bir derleme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 29-43.
- Kirk, S, Gallaher, J. & Coleman, M.R., (2017). *Education Exceptional Children*. Ankara: Nobel Basın Yayın.
- Klausmeier, H. J., & Harris, C. W. (Eds.). (2014). *Analyses of concept learning*. New York: Academic Press.
- Koehler, K. E., Wild, T. A., & Tikkun, S. (2018). Implications of 3-D Printing for teaching geoscience concepts to students with visual impairments. *Journal of Science Education for Students with Disabilities*, 21(1), 49-81.
- Koenig, A., & Holbrook, M. (2000). *Foundations of education volume II: Instructional strategies for teaching children and youths with visual impairments*. New York: American Foundation for the Blind.

- Kostakis, V., Niaros, V., & Giotitsas, C. (2015). Open source 3D printing as a means of learning: *An educational experiment in two high schools in Greece. Telematics and Informatics*, 32(1), 118-128.
- Köse, M. A. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Öğrencilerin Grafik Okuma Becerisine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.290681).
- Kuş, E. (2006). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel veri analizi* (1. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Kuzu, A., Çankaya, S., & Mısırlı, Z.A. (2011). Tasarım tabanlı araştırma ve öğrenme ortamlarının tasarımı ve geliştirilmesinde kullanımı. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 1(1), 19-35.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (10. baskı), İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Lang, M., Hintermair, M., & Sarimski, K. (2017). Social-emotional competences in very young visually impaired children. *British Journal of Visual Impairment*, 35(1), 29-43.
- Lee, H. P., Huang, Y. H., & Sheu, T. F. (2013). *An Interactive Training Game Using 3D Sound for Visually Impaired People*. International Association for Development of the Information Society.
- Lyndon Gillon, G., & Young, A. (2002). The phonological-awareness skills of children who are blind. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 96(1), 38-43.
- Macé, M. J. M., Bardot, S., Brock, A., Brulé, E., Ducasse, J., Giraud, S., & Jouffrais, C. (2019). Les nouvelles technologies pour les apprentissages spatiaux chez les personnes déficientes visuelles. *Approche Neuropsychologique des Apprentissages Chez l'Enfant*, 31(159), 167-187.
- Martorella, P. H. (1998). *Social studies for elementary school children: Developing young citizens*. (2nd). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Maykut, P., & Morehouse, R. (1994). *Beginning Qualitative Research: A Philosophical And Practical Guide*: London: Falmer.
- McMillan, J.H. & Schumacher, S. (2010). *Research in education: Evidencebased inquiry* (7th Edition). Boston: Pearson Education.
- MEB (2015) *Sosyal Bilgiler Dersi 4-5-6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı*, Ankara. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB (2018). *Özel eğitim yönetmeliği* <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1963.pdf> (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Meijer, P. B. L. (1996) See with your ears! The vOICe [Kulaklarınla gör! The vOICe]. <http://www.seeingwithsound.com> adresinden edinilmiştir.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Turan, . S.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Metin, B. (2017). Engellilere yönelik sosyal politikalarda yerel yönetimlerin rolü: keçiören belediyesi örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 320.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2017_2018.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2011_2012.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2014_2015.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2016_2017.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *Eğitim raporu* https://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2011_2012.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2020).
- Mjm, M., Bardot, S., Brock, A., Brulé, E., Ducasse, J., Giraud, S., & Jouffrais, C. (2019). New technologies for spatial learning in visually impaired people. *Anae - Approche Neuropsychologique Des Apprentissages Chez L'enfant, Pleiomedica*, 31 (159), 167-17.
- Okcu, B., & Sözbilir, M. (2017). Görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik bir etkinlik tasarımı: sigorta nedir?. *Journal of Inquiry Based Activities (JIBA)*, 7(1), 42-50.
- Okçu. B., & Sözbilir, M. (2016). 8. Sınıf görme engelli öğrencilere “yaşamımızdaki elektrik” ünitesinin öğretimi: mıknaş yapalım etkinliği. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 202-223.
- Okoronkwo, M. C., & Kalu, G. O. (2020). *Virtual Learning Environment for Visually Impaired* (No. 3141). EasyChair.
- Olson, J. L., Platt, J. M., & Dieker, L. (2008). *Teaching children and adolescents with special needs* (5th). Upper Saddle River, N.J: Pearson Education.
- Omoifo, C. N., & Oloruntegbe, K. O. (1999). On the-spot assessment: An additive to paper and pencil test technique for assessing science process skills. *In STAN 4th Annual Conference Proceedings* (41-47).
- Orhan, S., & Aköğretmen, Ö. G. M. (2019). Türkiye Sosyal Politikası Açısından Engelli İstihdamının Tarihi Gelişiminin Değerlendirilmesi. *Cataloging-In-Publication Data*, 767.
- Ormancı, Ü., & Özcan, S. (2012). Fen ve teknoloji dersi vücudumuzda sistemler ünitesinde drama yönteminin etkililiği: iki aşamalı teşhis testi kullanımı.

Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 6(2), 153-182.

- Öcal, E., & Doğan, A. (2016). Eğitici drama yönteminin 6. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi dersinde akademik başarılarına etkisi. *E – Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 1-9.
- Özkubat, U., & Özdemir, S. (2012). Görme yetersizliğinden etkilenmiş ve normal gelişim gösteren çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 13(1), 1.
- Özyürek, M. (1998). Görme engelliler, S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* (ss.129-154). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Palivcová, D., Macík, M., & Míkovec, Z. (2020, April). *Interactive Tactile Map as a Tool for Building Spatial Knowledge of Visually Impaired Older Adults*. In *Extended Abstracts of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1-9).
- Parker, J. (2011). *A design-based research approach for creating effective online higher education courses*.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3th). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pogrud, R., Healy, G., Jones, K., Levack, N., Martin-Curry, S., Martinez, Roberson-Smith, B., & Vrba, A. (1993). *Teaching age-appropriate purposeful skills: An orientation and mobility curriculum for students with visual impairments*. (2 th). Austin, TX: Texas School for the Blind.
- Poon, T., & Ovadia, R. (2008). Using tactile learning aids for students with visual impairments in a first-semester organic chemistry course. *Journal of Chemical Education*, 85(2), 240-242.
- Robson, C. (2002). *Real World Research*. (7nd Edition). Australia: Blackwell Publishing.
- Rosa, A., Ochaíta, E., Moreno, E., Fernandez, E., Carretero, M., & Pozo, J.I. (1984). Cognitive development in blind children: A challenge to piagetian theory. *The Quarterly Newsletter of The Laboratory of Comparative Human Cognition*, 6(4), 75-110.
- Rule, A. C. (2011). Tactile Earth and space science materials for students with visual impairments: Contours, craters, asteroids, and features of Mars. *Journal of Geoscience Education*, 59(4), 205-218.
- Savage, A., Lock, P., Walls, M., & Rodger, M. (2019). Perceptual-motor performance in young people with visual impairment is related to visual acuity across different movement skills
- Schur, L.(2002). The Difference a Job Makes: The Effects of Employment Among People with Disabilities. *Journal of Economic Issues*. 36(2). 339-347. doi: 10.1080/00213624.2002.11506476
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, öğrenme ve öğretim. Kuramdan uygulamaya*. (12. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, R., (2017), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı-tasarım örnekleri* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Shi, L., Lawson, H., Zhang, Z., & Azenkot, S. (2019). *Designing Interactive 3D Printed Models with Teachers of the Visually Impaired*. In Proceedings of the 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (pp. 1-14).
- Silberman, R. K. & Erin, J. (2007). Visual impairments. In E.L. Meyen, & Y.N. Bui (Eds.), *Exceptional children in today's school: What teachers need to know* (4th ed.), (pp.283-306). Denver: Love Publishing Co.
- Simonnet, M., Brock, A. M., Serpa, A., Oriola, B., & Jouffrais, C. (2019). Comparing interaction techniques to help blind people explore maps on small tactile devices. *Multimodal Technologies and Interaction*, 3(2), 27.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu* (10. baskı): Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözbilir, M., Zorluoğlu, S.L., & Kızılaslan, A. (2016d, Eylül). 6. sınıf görme engelli öğrencilere “ısı iletkeni” ve “ısı yalıtkanı” kavramlarının öğretimine yönelik etkinlik ve materyal geliştirme. 12. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde sunulan sözlü bildiri, Trabzon.
- Sözbilir, M., Zorluoğlu, S.L., Okcu, B., Kızılaslan, A., Yazıcı, F., Gül, ğ., Çakmak, S., Bülbül, M.ğ., & Aslan, C. (2016f, Eylül). *Görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik öğretim tasarımı yapılırken dikkat edilmesi gereken ilkeler*. 12.Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde sunulan sözlü bildiri, Trabzon.
- Spinczyk, D., Maćkowski, M., Kempa, W., & Rojewska, K. (2019). Factors influencing the process of learning mathematics among visually impaired and blind people. *Computers in biology and medicine*, 104, 1-9.
- Stewart, C. J., & Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and practices* (4 th.). Dubuque, IA: Wm. C. C. Brown Pub.
- Suciu, A., Buruiană, A., Repanovici, A., Cotoros, D., & Bou, S. F. (2019). Pedagogical Methods for Teaching the Use of Prototyping by 3D Printers. *Procedia Manufacturing*, 32, 356-359.
- Supalo, C. (2005). Techniques to enhance instructors’ teaching effectiveness with chemistry students who are blind or visually impaired. *Journal of Chemical Education*, 82(10), 1513-1518. doi:10.1021/ed082p1513
- Şafak, P. (2010). Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim. A.G. Akçamete (Edt.), *Görme yetersizliği olan çocukların eğitimi* (3. Baskı) içinde (ss. 397-436). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şafak, P. (2012). Bireyselleştirilmiş eğitim programı. Ataman A. (Ed.), *Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim*. (1. Baskı) içinde (ss. 3-56). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Şahin, M., & Yörek, N. (2009). Teaching science to visually impaired students: A small-scale qualitative study. *Online Submission*, 6(4), 19-26.
- Şen, M. (2018).Çalışma Yaşamında Engelliler. S.Dursun, S.Aytaç (Ed.), *Çalışma Yaşamında Özel Gruplar* içinde (ss. 211-276). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Şimşek & Coşkun (2019). *Görme engelli ortaokul öğrencilerin sosyal bilgiler dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanına yönelik ihtiyaçları*. 28. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi-ICES-UEBK sözlü bildiri, Ankara.
- Şimşek, A. (2011). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Şimşek, Coşkun & Kayaalp (2019). *Görme engelli öğrencilere insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanının öğretimine yönelik materyal tasarımı*. VIII. Uluslararası Sosyal bilgiler eğitimi Sempozyumu (Issse-Usbes) sözlü bildiri, Ankara.
- Şimşek, Ü. Doymuş, K., & Şimşek, U. (2008). İşbirlikli öğrenme yöntemi üzerine derleme çalışması: II. İşbirlikli öğrenme yönteminin sınıf ortamında uygulanması. *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1),123-142.
- Talas, C. (2015). Çalışma Hakkı ve Türkiye'deki Durum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 46(1). 407-421.
- Tan, Ş. (2005). *Öğretimi planlama ve değerlendirme* (8.baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tanrıkulu, M. (2010). *Kaynaştırma ortamlarında öğrenim gören 9. sınıf total görme engelli öğrencilere harita bilgisinin öğretimi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.277971)
- Tuncer, T. (2013). Görme yetersizliği olan çocuklar. S. Vuran (Ed.), *Özel eğitim* (4.Baskı) içinde (ss. 289-321). Ankara: MayaYayıncılık.
- Turnbull,A.P., Turnbull,H.R., & Wehmeyer, M.L 2007. *Exceptional Lives: Special Education in Today's Schools* (5th) Upper Saddle River, NJ:Merrill/ prentice Hall.
- Tüfekçioğlu. Ü. (2003). *İşitme, Konuşma ve Görme Sorunu Olan Çocukların Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- TÜİK. (2017). Türkiye Sağlık Araştırması 2016. Web: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017 adresinden 3 Mart 2019'da alınmıştır.
- Uğur, Neslihan (2005). Down Sendromu. *Pharma Karadeniz, Eczacı Odası Yayınları*,2(5),34-36.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram geliştirme. Kuram ve uygulamalar* (3. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Vardarlı, İ. (2016). *Çocuklar için 3D tara tasarla üret* (1.baskı). İstanbul: Pusula Yayıncılık A.Ş.
- Wang, F. & Hannafin, M.J. (2005). Design-based research and technology-enhanced learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 53(4), 5-23.
- Waseem, K., Kazmi, H. A., & Qureshi, O. H. (2017). Innovation in education--inclusion of 3D-printing technology in modern education system of Pakistan: Case from Pakistani Educational Institutes. *Journal of Education and Practice*, 8(1), 22-28.
- Wild, T. A., Hilson, M. P., & Farrand, K. M. (2013). Conceptual understanding of geological concepts by students with visual impairments. *Journal of Geoscience Education*, 61(2), 222-230.
- Wongkia, W., Naruedomkul, K., & Cercone, N. (2012). I-Math: Automatic math reader for Thai blind and visually impaired students. *Computers and Mathematics with Applications*,64(6), 2128-2140. doi:10.1016/j.camwa.2012.04.009

- Yalın, H. İ. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (13. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yaman, S., & Karamustafaoğlu, O. (2006). *Fen eğitiminde özel öğretim yöntemleri I, II*. (6. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (7.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zaim Gökbay, İ., Ergen, A., & Özdemir, N. (2012). Engelli Bireylerin İstihdamına Yönelik Bir Vaka Çalışması: *Engelsiz Eğitim Öneri Dergisi*, 9(36). 1-8.
- Zorluoğlu, S. L., & Sözbilir, M. (2017). Birbiri içinde çözünmeyen sınıflarda yoğunluk kavramının görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere öğretimi. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 13(2).
- Zorluoğlu, S. L., & Sözbilir, M. (2017). Birbiri içinde çözünmeyen sınıflarda yoğunluk kavramının görme yetersizliğinden etkilenen öğrencilere öğretimi. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 13(2).

EKLER

EK-1. Sosyal Bilgiler Dersi Yarı- Yapılandırılmış Gözlem Formu

Ünite	Konu	Kazanım	Öğrenme Alanı	Öğrenme Alanı Alt Maddeleri							Planlanan Durum	Gerçekleşme Durumu	
			Bilgi	Bilişsel Süreç Boyutu	1. Hatırlama	2. Anlama	3. Uygulama	4. Çözümleme	5. Değerlendirme	6. Yaratma/oluşturma	Planlanan Durum	EVET	HAYIR
				Bilgi Birikim Boyutu									
				Olgusal Bilgi							X		
				Kavramsal Bilgi							X		
				İşlemsel Bilgi							X		
				Üst Bilişsel Bilgi							X		
			Beceri	Araştırma									
				Çevre okuryazarlığı									
				Değişim ve sürekliliği algılama									
				Dijital okuryazarlık									
				Eleştirel düşünme									
				Empati									
				Finansal okuryazarlık									
				Girişimcilik									
				Gözlem									
				Harita okuryazarlığı									
				Hukuk okuryazarlığı									
				İletişim									
				İş birliği									
				Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme									
				Kanıt kullanma									
				Karar verme									
				Konum analizi									
				Medya okuryazarlığı									
				Mekânı algılama									
				Öz denetim									
			Politik okuryazarlık										

				Problem çözme				
				Sosyal katılım				
				Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama				
				Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma				
				Yenilikçi düşünme				
				Zaman ve kronolojiyi algılama				
			Duyuş	Tutum	Olumlu tutum geliştirme			
					Öğrenmekten hoşlanma			
				Motivasyon	İstekli olma			
					Gönüllü katılım sağlama			
				Değer	Sosyal bilgilerin önemini kavrama			
			NASIL GEÇEKLEŞİYOR?					
			İHTİYAÇ					
			GÖZLEMÇİ NOTLARI					

EK-2. Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlik Gözlem Formu

Ünite	Konu	Kazanım	Öğrenme Alanı	Öğrenme Alanı Alt Maddeleri						Planlanan Durum	Gerçekleşme Durumu		
			Bilgi	Bilişsel Süreç Boyutu								EVET	HAYIR
				Bilgi Birikim Boyutu	1.Hatırlama	2.Anlama	3.Uygulama	4.Çözümleme	5.Değerlendirme	6.Yaratma/oluşturma			
				Olgusal Bilgi									
				Kavramsal Bilgi									
				İşlemsel Bilgi									
				Üst Bilişsel Bilgi									
			Beceri	Araştırma									
				Çevre okuryazarlığı									
				Değişim ve sürekliliği algılama									
				Dijital okuryazarlık									
				Eleştirel düşünme									
				Empati									
				Finansal okuryazarlık									
				Girişimcilik									
				Gözlem									
				Harita okuryazarlığı									
				Hukuk okuryazarlığı									
				İletişim									
				İş birliği									
				Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme									
				Kanıt kullanma									
				Karar verme									
				Konum analizi									
				Medya okuryazarlığı									
				Mekânı algılama									
				Öz denetim									
			Politik okuryazarlık										
			Problem çözme										
			Sosyal katılım										

				Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama				
				Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma				
				Yenilikçi düşünme				
				Zaman ve kronolojiyi algılama				
			Duyuş	Tutum	Olumlu tutum geliştirme			
					Öğrenmekten hoşlanma			
				Motivasyon	İstekli olma			
					Gönüllü katılım sağlama			
				Değer	Sosyal bilgilerin önemini kavrama			
				Değerlendirme Boyutları				Evet
1.Öğretim Boyutu								
1.Etkinlik başlangıcında sorulan sorular ön bilgileri test etmeye uygun mu?								
2.Etkinlik öncesindeki hazırlık soruları etkinliğe ilişkin farkındalık oluşturabiliyor mu?								
3.Etkinlik ve kullanılacak malzeme için verilen zaman yeterli mi?								
4.Etkinlik planlanan konunun amacına uygun mu?								
2. Öğrenme Boyutu								
1.Etkinlik farklı duyuların kullanımına fırsat tanıyor mu?								
2.Etkinlik öğrencinin fiziksel ve zihinsel olarak katılımını sağlıyor mu?								
3.Etkinlik öğrencilerin ilgisini çekebiliyor mu?								
4.Etkinlik hedef grubun bilişsel özelliklerine uygun mu?								
3.İşlevsel Boyutu								
1.Etkinlik ilgili kazanıma ulaşacak nitelikte mi?								
2.Etkinlik kapsamında kullanılan malzemeler tekrar kullanıma uygun mu?								
3.Etkinlik öğrencilerin bağımsız kullanıma fırsat tanıyabilecek nitelikte mi?								
4.Etkinlik bireysel farklılıklara göre uyarılabilme özelliklerine sahip mi?								

3. Kullanışlılık Boyutu				
1.Etkilik için planlanan zaman yeterli mi?				
2.Etkinlikte kullanılan malzemeler maliyet açısından ekonomik mi?				
3.Etkinlikte kullanılan malzemeler kolay ulaşılıyor mu?				
4.Etkinlikte kullanılan malzemeler kolay kullanıyor mu?				

EK-3. 5. Sınıf Öğrencileri İle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu (İhtiyaç Analizi)

Merhaba, benim adım Mehmet Kadir COŞKUN Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda doktora yapmaktayım. Görme engelli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde karşılaştıkları güçlüklerle ilgili bir araştırma yapıyorum. Bu araştırmaya dair sizinle sosyal bilgiler dersi ve “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde yaşanan öğrenme güçlükleri hakkında bir görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım, görme engelli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ne gibi sıkıntılar yaşadıklarını, kavram öğrenmede karşılaşılan güçlükler, bu konuda eğitim sürecinden beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçların bundan sonra yapılacak olan eğitim öğretim etkinliklerinin niteliğinin arttırılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Görüşme sürecinde bana söyleyeceğiniz tüm bilgiler gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini raporuma kesinlikle yansıtmayacağım. Görüşmeyi izin verirsiniz kaydetmek istiyorum. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

- a) Sosyal bilgiler dersi hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- b) Sosyal bilgiler dersi doğayı veya çevrenizi tanımada ne derece yararları olduğunu düşünüyorsunuz?
- c) Sosyal bilgiler dersinde anlatılan konu ve kavramları öğrenmede güçlük çekiyor musun?
 - Dersleri anlamada güçlük çekiyorsanız hangi konularda güçlük çekiyorsunuz?
 - Sizce bu güçlüklerin sebepleri nelerdir?
 - Daha önceki haftalarda “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesini işlediniz. Sizce
 - *Harita nedir? Ve Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları nelerdir?*
 - *Yaşadığı çevrede görülen iklimler nelerdir? İnsan faaliyetlerine ne gibi etkisi olmaktadır?*
 - *Nüfusun dağılışına etki eden faktörler nelerdir?*
- d) Sosyal bilgiler dersinin daha verimli olası için sizce neler yapılmalıdır?

EK-4. 6. Sınıf Öğrencileri İle Yapılan Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu (İhtiyaç Analizi)

Merhaba, benim adım Mehmet Kadir COŞKUN Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda doktora yapmaktayım. Görme engelli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde karşılaştıkları güçlüklerle ilgili bir araştırma yapıyorum. Bu araştırmaya dair sizinle sosyal bilgiler dersi ve “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde yaşanan öğrenme güçlükleri hakkında bir görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım, görme engelli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ne gibi sıkıntılar yaşadıklarını, kavram öğrenmede karşılaşılan güçlükler, bu konuda eğitim sürecinden beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçların bundan sonra yapılacak olan eğitim öğretim etkinliklerinin niteliğinin arttırılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Görüşme sürecinde bana söyleyeceğiniz tüm bilgiler gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini raporuma kesinlikle yansıtmayacağım. Görüşmeyi izin verirsiniz kaydetmek istiyorum. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

- a) Sosyal bilgiler dersi hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- b) Sosyal bilgiler dersi doğayı veya çevrenizi tanımada ne derece yararları olduğunu düşünüyorsunuz?
- c) Sosyal bilgiler dersinde anlatılan konu ve kavramları öğrenmede güçlük çekiyor musun?
- d) Dersleri anlamada güçlük çekiyorsanız hangi konularda güçlük çekiyorsunuz?
 - Sizce bu güçlüklerin sebepleri nelerdir?
- e) Daha önceki haftalarda “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesini işlediniz. Sizce
 - *Jeopolitik konum nedir? Türkiye'nin mutlak ve göreceli konumu nedir?*
 - *Türkiye'nin nüfus dağılışını etkileyen etmenler nelerdir?*
 - *Türkiye'nin yer altı ve yer üstü ekonomik kaynakları nelerdir?*
- f) Sosyal bilgiler dersinin daha verimli olması için sizce neler yapılmalıdır?

EK 5. Yarı-Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu (Değerlendirme)

1. “İnsanlar Yerler Ve Çevreler” Ünitesini farklı bir yöntemle işlediniz. Bu yöntem hakkında düşünceleriniz nelerdir?

2. “Tasarım modelinin sosyal bilgiler öğretimine katkısı oldu mu? Katkısı olduysa bu katkılar nelerdir?
3. Bu yöntemin eski yöntemden farklı olan yönlerini sayabilir misiniz?
4. Size göre bu yöntemin eksik yönleri nelerdir? Şöyle olsa daha güzel olur dediğiniz yönleri nelerdir?
5. Bu yöntemde kullanılan etkinlikler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Etkinliklerin yararlı olduğu noktalar nelerdir? Eksik olduğu noktalar nelerdir?

EK-5. 5. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Ünitesi Akademik Başarı Testi

5.sınıf Yeryüzü Şekillerim Ünitesi Hazırlanış Testi	5. Sınıf Yeryüzü Şekillerim Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Akarsuların yatağını aşındırarak oluşturduğu yüzey şekline ne ad verilir? a) Vadi b) Delta c) Ova d) Nehir	Soru 1) Yeryüzünün tamamını veya bir kısmının belli oranda küçülterek kâğıda çizilmiş haline ne ad verilir? a) Taslak b) Plan c) Ölçek d) Harita
Soru 2) Çevresine göre alçakta kalmış ve akarsu vadilerinin derin olmadığı düzlüklere ne ad verilir? a) Kıyı b) Vadi c) Plato d) Ova	Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek olan ve tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekilleridir? a) Ova b) Vadi c) Dağ d) Plato
Soru 3) Çevresine göre yüksekte kalmış ve derin akarsu vadilerinin bulunduğu geniş düzlüklere ne ad verilir? a) Kıyı b) Vadi c) Ova d) Plato	Soru 3) Aşağıdakilerden hangisi genel haritadır? a) Ulaşım Haritası b) Turizm Haritası c) Deprem Haritası d) Fiziki Harita
Soru 4) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek olan ve tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekilleridir? a) Plato b) Ova c) Vadi d) Dağ	Soru 4) Çevresine göre yüksekte kalmış ve derin akarsu vadilerinin bulunduğu geniş düzlüklere ne ad verilir? a) Plato b) Kıyı c) Vadi d) Ova
Soru 5) Yeryüzünün tamamını veya bir kısmının belli oranda küçülterek kâğıda çizilmiş haline ne ad verilir? a) Taslak b) Plan c) Ölçek d) Harita	Soru 5) Herhangi bir yerin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını gösteren haritalara ne ad verilir? a) Bölgeler Haritası b) Siyasi Harita c) Tarım Haritası d) Fiziki Haritası
Soru 6) Aşağıdakilerden hangisi genel haritadır? a) Ulaşım Haritası b) Turizm Haritası c) Deprem Haritası d) Fiziki Harita	Soru 6) Çevresine göre alçakta kalmış ve akarsu vadilerinin derin olmadığı düzlüklere ne ad verilir? a) Kıyı b) Vadi c) Plato d) Ova

Soru 7) Herhangi bir yerin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını gösteren haritalara ne ad verilir? a) Bölgeler Haritası b) Siyasi Harita c) Tarım Haritası d) Fiziki Harita	Soru 7) Karalardaki çukurlukta birikmiş durgun sulara ne ad verilir? a) Deniz b) Akarsu c) Göl d) Okyanus
Soru 8) Karalardaki çukurlukta birikmiş durgun sulara ne ad verilir? a) Deniz b) Akarsu c) Göl d) Okyanus	Soru 8) Akarsuların yatağını aşındırarak oluşturduğu yüzey şekline ne ad verilir? a) Vadi b) Delta c) Ova d) Nehir
Soru 9) Fiziki haritalarda aşağıdakilerden hangisi mavi renkle gösterilmez? a) Vadi b) Akarsu c) Göl d) Deniz	Soru 9) Fiziki haritada dağlar hangi renkle gösterilir? a) Yeşil b) Mavi c) Siyah d) Kahverengi
Soru 10) Fiziki haritada dağlar hangi renkle gösterilir? a) Yeşil b) Mavi c) Siyah d) Kahverengi	Soru 10) Fiziki haritalarda aşağıdakilerden hangisi mavi renkle a) Vadi b) Akarsu c) Göl d) Deniz
5.Sınıf İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi Hazırlanışlık Testi	5. Sınıf. İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Karadeniz iklimi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır? a) Sürekli yağış alan Doğu Karadeniz’de ılıman iklim hâkimdir. b) Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde en önemli bitki örtüsü ormandır. c) Çay üretimi için bol yağışa ihtiyaç vardır. d) Karadeniz iklimin görüldüğü yerlerde kışın soğuk ve karlı geçer.	Soru1) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının
Soru 2) Aşağıdaki ürünlerden hangisi daha çok karasal iklimin görüldüğü yerlerde yetiştirilir? a) Fındık b) Pamuk c) Buğday d) Mısır	Soru 2) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir? a) Ova Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa

Soru 3) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisinin bitki örtüsü çoğunlukla kısa boylu çalı ve ağaçlarda oluşan makilerdir? a) Karadeniz iklimi b) Ilıman iklim c) Akdeniz iklimi d) Karasal iklim	Soru 3) İklim tarım ürünlerini belirlemede önemli rol oynar. Buğday üretimi aşağıdaki iklimlerin hangisinde çoğunlukla yapılmaktadır? a) Ilıman İklim b) Karasal İklim c) Akdeniz İklimi d) Karadeniz İklimi
Soru 4) Karadeniz iklimini bitki örtüsü genellikle ormandır. Bu nedenle özellikle kırsal kesimdeki evlerin yapı malzemesi aşağıdakilerden hangisidir? a) Tuğla b) Ahşap c) Kerpiç d) Taş	Soru 4) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi
Soru 5) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi	Soru 5) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisi ülkemizde görülmez? a) Karadeniz İklimi b) Çöl İklimi c) Karasal İklim d) Akdeniz İklimi
Soru 6) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisi ülkemizde görülmez? a) Karadeniz İklimi b) Çöl İklimi c) Karasal İklim d) Akdeniz İklimi	Soru 6) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi
Soru 7) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi	Soru 7) Karadeniz iklimini bitki örtüsü genellikle ormandır. Bu nedenle özellikle kırsal kesimdeki evlerin yapı malzemesi aşağıdakilerden hangisidir? a) Tuğla b) Ahşap c) Kerpiç d) Taş
Soru 8) İklim tarım ürünlerini belirlemede önemli rol oynar. Buğday üretimi aşağıdaki iklimlerin hangisinde çoğunlukla yapılmaktadır? a) Ilıman İklim b) Karasal İklim c) Akdeniz İklimi d) Karadeniz İklimi	Soru 8) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisinin bitki örtüsü çoğunlukla kısa boylu çalı ve ağaçlarda oluşan makilerdir? a) Karadeniz iklimi b) Ilıman iklim c) Akdeniz iklimi d) Karasal iklim

Soru 9) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir a) Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa	Soru 9) Aşağıdaki ürünlerden hangisi daha çok karasal iklimin görüldüğü yerlerde yetiştirilir? a) Fındık b) Pamuk c) Buğday d) Mısır
Soru 10) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının	Soru 10) Karadeniz iklimi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır? a) Sürekli yağış alan Doğu Karadeniz’de ılıman iklim hâkimdir. b) Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde en önemli bitki örtüsü ormandır. c) Çay üretimi için bol yağışa ihtiyaç vardır. d) Karadeniz iklimin görüldüğü yerlerde kışın soğuk ve karlı geçer.

5. Sınıf. Nüfus ve Yerleşme? Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	5. Sınıf. Nüfus ve Yerleşme? Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Ankara ili ülkemizin en yoğun nüfuslu illerindendir. Bu durum aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir? a) Ülkemizin başkenti olmasıyla b) İklim koşullarının elverişli olmasıyla c) Madencilik faaliyetlerinin gelişmiş olmasıyla d) Su kaynaklarının zengin olmasıyla	Soru1) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının
Soru 2) Sanayi tesislerinin ve iş olanaklarının fazla olduğu yerler yoğun nüfuslanmıştır. Verilen bilgiye göre aşağıdaki bölgelerimizden hangisinin daha yoğun nüfuslandığı söylenebilir? a) Akdeniz b) Marmara c) Karadeniz d) Ege	Soru 2) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir? a) Ova Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa
Soru 3) Doğu Anadolu Bölgesi, yüz ölçümü bakımından ülkemizin en geniş bölgesi olmasına rağmen nüfus miktarı diğer illere oranla azdır. Doğu Anadolu Bölgesi’nin nüfusunun seyrek olmasında, aşağıdaki faktörlerden hangisinin etkisinden söz <u>edilemez</u>? a) En önemli geçim kaynağının büyükbaş hayvancılık olması b) İklim şartlarının elverişsiz olması c) Yükselti ve engebenin fazla olması d) Sanayi ve ticaretin yeterince gelişmemiş olması	Soru 3) Marmara bölgesi ülkemizin en yoğun nüfuslu yeridir. Sahip olduğu bir çok alandaki iş imkanı nedeni ile bölgeye göç almaktadır. Bu durumun nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz? a) Gelişmiş ticaret b) Sanayi kuruluşları c) Olumsuz iklim koşulları d) Ulaşımın gelişmiş olması

Soru 4) İlker Bey: “Benim yaşadığım şehir madencilik faaliyetleriyle ünlüdür. “Kara elmas” denilen taş kömürü, ülkemizde benim yaşadığım şehirde çıkarılmaktadır. Şehrimizde bulunan taş kömürü ocakları, birçok kişiye iş imkanı sağlamaktadır.” İlker Bey’in anlattıklarına bakılarak aşağıdaki şehirlerden hangisinde yaşadığı söylenebilir? a) Ankara b) Eskişehir c) İzmir d) Zonguldak	Soru 4) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi
Soru 5) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi	Soru 5) İnsanlar yerleşim yeri olarak ihtiyaçlarının kolayca karşılaşılabilecekleri alanları seçerler. Aşağıdakilerden hangisi nüfusun dağılışını etkileyen olumlu unsurlarda biri değildir? a) Yükseltinin fazla olması b) Verimli tarım arazileri c) Elverişli iklim koşulları d) Sanayi kuruluşlarının varlığı
Soru 6) Marmara Bölgesi ülkemizin en yoğun nüfuslu yeridir. Sahip olduğu birçok alandaki iş imkânı nedeni ile bölgeye göç almaktadır. Bu durumun nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz? a) Gelişmiş ticaret b) Sanayi kuruluşları c) Olumsuz iklim koşulları d) Ulaşımın gelişmiş olması	Soru 6) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi
Soru 7) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi	Soru 7) İlker Bey: “Benim yaşadığım şehir madencilik faaliyetleriyle ünlüdür. “Kara elmas” denilen taş kömürü, ülkemizde benim yaşadığım şehirde çıkarılmaktadır. Şehrimizde bulunan taş kömürü ocakları, birçok kişiye iş imkanı sağlamaktadır.” İlker Bey’in anlattıklarına bakılarak aşağıdaki şehirlerden hangisinde yaşadığı söylenebilir? a) Ankara b) Eskişehir c) İzmir d) Zonguldak

Soru 8) İnsanlar yerleşim yeri olarak ihtiyaçlarının kolayca karşılaşılabilecekleri alanları seçerler. Aşağıdakilerden hangisi nüfusun dağılışını etkileyen olumlu unsurlarda biri değildir? a) Yükseltinin fazla olması b) Verimli tarım arazileri c) Elverişli iklim koşulları d) Sanayi kuruluşlarının varlığı	Soru 8) Doğu Anadolu Bölgesi, yüz ölçümü bakımından ülkemizin en geniş bölgesi olmasına rağmen nüfus miktarı diğer illere oranla azdır. Doğu Anadolu Bölgesi'nin nüfusunun seyrek olmasında, aşağıdaki faktörlerden hangisinin etkisinden söz edilemez? a) En önemli geçim kaynağının büyükbaş hayvancılık olması b) İklim şartlarının elverişsiz olması c) Yükselti ve engebenin fazla olması d) Sanayi ve ticaretin yeterince gelişmemiş olması
Soru 9) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir? a) Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa	Soru 9) Soru 2) Sanayi tesislerinin ve iş olanaklarının fazla olduğu yerler yoğun nüfuslanmıştır. Verilen bilgiye göre aşağıdaki bölgelerimizden hangisinin daha yoğun nüfuslandığı söylenebilir? a) Akdeniz b) Marmara c) Karadeniz d) Ege
Soru 10) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının	Soru 10) Ankara ili ülkemizin en yoğun nüfuslu illerindendir. Bu durum aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir? a) Ülkemizin başkenti olmasıyla b) İklim koşullarının elverişli olmasıyla c) Madencilik faaliyetlerinin gelişmiş olmasıyla d) Su kaynaklarının zengin olmasıyla

EK-6. 6. Sınıf Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi

6. Sınıf Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	6. Sınıf. Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Haritalar üzerinde sağdan sola, yukarıdan aşağıya uzanan çizgilerin olduğunu görürsün. Bu çizgiler dünya üzerindeki bir yerin coğrafi konumunu belirlemede bize yardımcı olur. Doğu batı doğrultusunda uzanan çizgilere ne ad verilir? a) Paralel b) Meridyen c) İzohips d) Boylam	Soru 1) Türkiye hangi kıtada yer almaktadır? a) Avrupa – Asya b) Afrika –Asya c) Amerika – Afrika d) Amerika – Antarktika
Soru 2) Haritalarda kuzey – güney doğrultusunda uzanan çizgilere ne ad verilir? a) Paralel b) Meridyen c) İzohips d) Enlem	Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin coğrafi koordinatlarını belirlemektedir? a) 36 – 42 derece kuzey paralelleri, 26 – 45 derece doğu meridyenleri b) 36 – 45 derece kuzey paralelleri, 26 – 42 derece güney meridyenleri c) 36 - 42 drece güney paralelleri, 26 – 45 derece batı meridyenleri d) 26 – 45 derece kuzey paralelleri, 36 – 42 derece doğu meridyenleri
Soru 3) Dünya üzerinde kaç tane paralel vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360	Soru 3) Dünya üzerinde bir yerin coğrafi konumunu belirlemek için öncelikle hangisini belirlemek gerekir. a) Bulunduğu Yarım Küreyi b) Bulunduğu Paralelleri c) Bulunduğu Enlemi d) Ekvatora Uzaklığı
Soru 4) Dünya üzerinde kaç tane meridyen vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360	Soru 4) Paralel ve meridyen çizgilerin oluşturduğu sisteme ne ad verilir? a) Coğrafi Koordinat Sistemi b) Doğal Koordinat Sistemi c) Harita Koordinat Sistemi d) Küresel Koordinat Sistemi
Soru 5) Dünyayı iki yarım küreye ayıran ve 0 olarak gösterilen paralele ne ad verilir? a) Kutup b) Ekvator c) Dönence d) Meridyen	Soru 5) Paraleller arasında uzaklık kaç km’dir? a) 111 km b) 90 km c) 180 d) 360

Soru 6) Paraleller arasında uzaklık kaç km'dir? a) 111 b) 90 c) 180 d) 360	Soru 6) Dünyayı iki yarım küreye ayıran ve 0 olarak gösterilen paralele ne ad verilir? a) Kutup b) Ekvator c) Dönence d) Meridyen
Soru 7) Paralel ve meridyen çizgilerin oluşturduğu sisteme ne ad verilir? a) Coğrafi Koordinat Sistemi b) Doğal Koordinat Sistemi c) Harita Koordinat Sistemi d) Küresel Koordinat Sistemi	Soru 7) Dünya üzerinde kaç tane meridyen vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360
Soru 8) Dünya üzerinde bir yerin coğrafi konumunu belirlemek için öncelikle hangisini belirlemek gerekir. a) Bulunduğu Yarım Küreyi b) Bulunduğu Paralelleri c) Bulunduğu Enlemi d) Ekvatora Uzaklığı	Soru 8) Dünya üzerinde kaç tane paralel vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360
Soru 9) Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin özel konumuma ilişkin değildir? a) Üç tarafının denizlerle çevrili olması b) Önemli boğazlara sahip olması c) Avrupa ile Asya kıtalarını birbirlerine bağlayan köprü konumunda olması d) Batıda güneşin daha geç doğması	Soru 9) Haritalarda kuzey – güney doğrultusunda uzanan çizgilere ne ad verilir? a) Paralel b) Meridyen c) İzohips d) Enlem
Soru 10) Türkiye hangi kıtada yer almaktadır? a) Avrupa – Asya b) Afrika – Asya c) Amerika – Afrika d) Amerika – Antarktika	Soru 10) Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin özel konumuma ilişkin değildir? a) Üç tarafının denizlerle çevrili olması b) Önemli boğazlara sahip olması c) Avrupa ile Asya kıtalarını birbirlerine bağlayan köprü konumunda olması d) Batıda güneşin daha geç doğması

6. Sınıf Ülkemizin Güzellikleri Haritada Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	6. Sınıf Ülkemizin Güzellikleri Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Türkiyede en yaygın yeryüzü şekli aşağıdakilerden hangisidir? a) Dağ b) Ova c) Plato d) Burun	Soru 1) Aşağıdakilerden hangisi doğal bir yatak içinde akan su kütlesidir? a) Boğaz b) Göl c) Nehir d) Deniz
Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi akarsuların denize döküldükleri yerlerde, taşıdıkları alüvyonların biriktirmesi sonucunda oluşan yeryüzü şeklidir? a) Ova b) Tepe c) Plato d) Vadi	Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? a) Karadeniz bölgesinin çok yağış alması tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilemiştir b) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması seracılığın gelişmesini sağlamıştır c) Karadeniz bölgesinde yetişen çay bitkisinin Karadeniz de tesislerin kurulmasını sağlamıştır d) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması turizmin gelişmesini sağlamıştır
Soru 3) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksekte kalmış ve akarsular tarafından derin yarılmış geniş düzlüklere verilen addır? a) Plato b) Çöl c) Vadi d) Ova	Soru 3) Aşağıdakilerden hangisi tarıma bağlı bir sanayi değildir? a) Meyve Suyu Tesisi b) Demir- Çelik Fabrikası c) Un Fabrikası d) Süt Entegre Tesisi
Soru 4) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek ve belli bir doruğu olan yeryüzü şeklidir? a) Dağ b) Ova c) Vadi d) Plato	Soru 4) Ülkemizde farklı iklim tiplerinin görülmesi aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur? a) Ülkemizde çıkarılan maden çeşitliliğini arttırmıştır b) Ulaşım çeşitlerini arttırmış ve kolaylaştırmıştır c) Tarım ürünlerindeki çeşitliliği arttırmıştır d) Ülke gelirlerini arttırmıştır
Soru 5) Ülkemizde aşağıdakilerden hangisi görülmez? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Muson İklimi d) Karadeniz İklimi	Soru 5) Ülkemizde aşağıdakilerden hangisi görülmez? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Muson İklimi d) Karadeniz İklimi

Soru 6) Ülkemizde farklı iklim tiplerinin görülmesi aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur? a) Ülkemizde çıkarılan maden çeşitliliğini arttırmıştır b) Ulaşım çeşitlerini arttırmış ve kolaylaştırmıştır c) Tarım ürünlerindeki çeşitliliği arttırmıştır d) Ülke gelirlerini arttırmıştır	Soru 6) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksekte kalmış ve akarsular tarafından derin yarılmış geniş düzlüklere verilen addır? a) Plato b) Çöl c) Vadi d) Ova
Soru 7) Aşağıdakilerden hangisi tarıma bağlı bir sanayi değildir? a) Meyve Suyu Tesisi b) Demir- Çelik Fabrikası c) Un Fabrikası d) Süt Entegre Tesisi	Soru 7) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek ve belli bir doruğu olan yeryüzü şeklidir? a) Dağ b) Ova c) Vadi d) Plato
Soru 8) Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? a) Karadeniz bölgesinin çok yağış alması tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilemiştir b) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması seracılığın gelişmesini sağlamıştır c) Karadeniz bölgesinde yetişen çay bitkisinin Karadeniz de tesislerin kurulmasını sağlamıştır d) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması turizmin gelişmesini sağlamıştır	Soru 8) Aşağıdakilerden hangisi karaların su kütlelerine doğru uzanmış bölümüdür? a) Burun b) Plato c) Göl d) Deniz
Soru 9) Aşağıdakilerden hangisi doğal bir yatak içinde akan su kütlesidir? a) Boğaz b) Göl c) Nehir d) Deniz	Soru 9) Aşağıdakilerden hangisi akarsuların denize döküldükleri yerlerde, taşıdıkları alüvyonların biriktirmesi sonucunda oluşan yeryüzü şeklidir? a) Ova b) Tepe c) Plato d) Vadi
Soru 10) Aşağıdakilerden hangisi karaların su kütlelerine doğru uzanmış bölümüdür? a) Burun b) Plato c) Göl d) Deniz	Soru 10) Türkiye’de en yaygın yeryüzü şekli aşağıdakilerden hangisidir? a) Dağ b) Ova c) Plato d) Burun

6.Sınıf Ülkemin Zenginlikleri Hazırbulunuşluk Testi	6.Sınıf Ülkemizin Zenginlikleri Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Ülkemizde en fazla yetiştirilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir? a) Fındık b) Tahıl c) Pamuk d) Çay	Soru 1) Aşağıdaki bölgelerimizden hangisinde kış turizmi gelişmiştir? a) Ege Bölgesi b) Doğu Anadolu c) Karadeniz Bölgesi d) Güney Doğu Anadolu
Soru 2) Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi farklı bir alandır? a) Orman ürünleri b) Turizm c) Çimento d) Maden	Soru 2) Aşağıdakilerden bölgelerimizin hangisinde fındık tarım ürünü daha fazla gelişmiştir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 3) Aşağıdaki yerlerin hangisinde buğday tarımı yapılmaz? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi	Soru 3) Ülkemizde Taşkömürü hangi bölgemizde çıkarılmaktadır? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 4) Bol yağış isteyen nemli havayı seven bir bitki olan çay, sadece aşağıdaki bölgelerin hangisinde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi	Soru 4) Ülkemizde en fazla pamuk tarım ürünü hangi bölgemizde yetişmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 5) Ülkemizde en fazla tohumlarından yağ elde edilen Ayçiçeği sanayi bitkisi hangi bölgemizde en çok yetiştirilmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu c) İç Anadolu d) Güney Doğu Anadolu	Soru 5) Pirinç en fazla hangi bölgemizde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) İç Anadolu Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 6) Pirinç en fazla hangi bölgemizde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu c) İç Anadolu d) Güney Doğu Anadolu	Soru 6) Ülkemizde en fazla tohumlarından yağ elde edilen Ayçiçeği sanayi bitkisi hangi bölgemizde en çok yetiştirilmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu c) İç Anadolu d) Güney Doğu Anadolu

Soru 7) Ülkemizde en fazla pamuk tarım ürünü hangi bölgemizde yetişmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Soru 7) Bol yağış isteyen nemli havayı seven bir bitki olan çay, sadece aşağıdaki bölgelerin hangisinde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi
Soru 8) Ülkemizde Taşkömürü hangi bölgemizde çıkarılmaktadır? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Soru 8) Aşağıdaki yerlerin hangisinde buğday tarımı yapılmaz? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi
Soru 9) Ülkemizde en fazla fındık tarım ürünü hangi bölgemizde yetişmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Soru 9) Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi farklı bir alandır? a) Orman ürünleri b) Turizm c) Çimento d) Maden
Soru 10) Aşağıdaki bölgelerimizden hangisinde kış turizmi gelişmiştir? a) Ege Bölgesi b) Doğu Anadolu c) Karadeniz Bölgesi d) Güney Doğu Anadolu	Soru 10) Ülkemizde en fazla yetiştirilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir? a) Fındık b) Tahıl c) Pamuk d) Çay

Bu kılavuz 5. Sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesinde yer alan kazanımlara uygun olarak geliştirilen öğretim tasarımının uygulanmasında öğreticiye kılavuzluk edecek yönergeleri içermektedir.

İNSANLAR YERLER VE ÇEVRELER

Eğitimci Kılavuzu

Görme Engelli Öğrenciler İçin Öğretim Stratejileri

- ✓ Sınıftaki sıraların konumunu az gören öğrenciler için ışığın pencereden yansımalarına göre mobilyaları göremeyen öğrencinin rahat hareket edebileceği şekilde düzenleyiniz.
- ✓ Öğrencilerin görme ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmiş büyütülmüş metinleri, büyük puntolu materyalleri veya dokunsal materyalleri mutlaka derse gelmeden önce hazır bulundurunuz.
- ✓ Görme yetisi olmayan öğrencilerle sözlü iletişim kurarken mümkün oldukça açıklayıcı tanımlayıcı ve kapsayıcı şekilde zengin betimlemeler yapmaya özen gösteriniz.
- ✓ Eğer sınıf tahtasına bir şeyler yazılıyorsa yazılan ifadeleri mutlaka sözel olarak tekrar ediniz.
- ✓ Az gören öğrencilere gösterim yapılırken veya görsel yardımcı materyal kullanırken öğrencinin görebildiği mesafe kadar yakın olunuz, mümkünse tüm öğrencilerin ilgili materyale dokunarak algılamalarını sağlayınız.
- ✓ Öğrencilerin hem not alabilmeleri için hem de sunulan materyali inceleyip analiz edebilmeleri için yeterli zaman veriniz.
- ✓ Görme yetisi olmayan öğrencilerin dokunarak öğrenmelerini kolaylaştırmak için seçilecek veya geliştirilecek materyallerin özellikle günlük hayatta kullanılan malzemelerden seçilmesine özen gösteriniz.
- ✓ Sınıf içerisinde açık anlaşılır ve öğrencileri rencide etmeyecek bir dil kullanınız. Örneğin az gören öğrenciler için tahta kullanıldığı zaman “ Görüyor Musun ?” ifadesi yerine “ Bana Ne Gördüğünü Söyler Misin?” ifadesi kullanılabilir.
- ✓ Her etkinlikten önce mutlaka etkinlikte kullanılacak malzemeleri öğrencilere ihtiyaçlarına uygun yöntemler ile (dokunma, sözel betimleme vb.) tanıtınız.
- ✓ Her etkinliğin amacını, neden yapıldığını ve hangi kavramların öğretimi için yapıldığını mutlaka açıklayınız.
- ✓ Her etkinliğin uygulama aşamasında mutlaka öğrencilerin kavramsal düşünmeyi ve yordama becerisini geliştirmeye yönelik sorular sorunuz.
- ✓ Sınav süresini ayarlama konusunda esnek olunuz.
- ✓ Sınav evraklarını öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenleyiniz. Az gören öğrenciler için büyük puntuyla basılı sınav kâğıdı kullanınız. Görme yetisi olmayan öğrenciler için gerekli olduğu durumda yardımcı personelden sınav

sorularını okuması için yardım isteyiniz veya soruları Braille yazıcı ile çoğaltınız.

- ✓ Bilgileri öğrencilerin mantıksal çıkarım yapmalarına olanak sağlayacak şekilde sununuz.

Üniteye Başlangıç

Konu: Haritayı Tanıyorum

Süre: 40 Dakika

Bölüme Başlarken;

Ünitenin “Haritayı Tanıyorum” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren Hazırbulunuşluk Testini uygulayınız. Aşağıda “Neler Biliyorum” bölümünde belirtilen soruları öğrencilerin görme ve algılama ihtiyaçlarına göre uyarlayınız. Hiç görmeyen öğrenciler için soruları ya Braille dokümanlar şeklinde çoğaltınız ya da sesli okuyunuz. Az gören öğrenciler için ise soruları görme ihtiyaçları doğrultusunda büyük puntolu şeklinde çoğaltınız.

Öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşp ulaşmadıkları konusunda kendilerini test etmeleri açısından ünite sonunda da benzer bir testin (Değerlendirme Testi) uygulanacağını belirtiniz.

Not: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan “Neler Biliyorum” soruları ile derse başlayınız. Daha sonra öğrencilerle beraber ünite başlangıç aşamasındaki “Hazırlıkbulunuşluk Sorularının” cevaplarını tartışınız. Bütün öğrencilere söz hakkı tanıyarak öğrencilerin öz saygılarını kazanmalarına yardımcı olunuz. Cevaplama sırasında ihtiyaç duyulduğu öğrencilerin ön bilgilerine hatırlatarak çok çok yönlü düşüncelerini sağlayınız. Kesin cevapları öğrenciler ile paylaşmayınız ve öğrencilere yapılacak olan etkinliğin yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri öğretmek amacı ile yapılacağını belirtiniz

(Neler Biliyorum?)	(Neler Öğrendim?)
5.sınıf Yeryüzü Şekillerim Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	5. Sınıf Yeryüzü Şekillerim Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Akarsuların yatağını aşındırarak oluşturduğu yüzey şekline ne ad verilir? a) Vadi b) Delta c) Ova d) Nehir	Soru 1) Yeryüzünün tamamını veya bir kısmının belli oranda küçülterek kâğıda çizilmiş haline ne ad verilir? a) Taslak b) Plan c) Ölçek d) Harita
Soru 2) Çevresine göre alçakta kalmış ve akarsu vadilerinin derin olmadığı düzlüklere ne ad verilir? a) Kıyı b) Vadi c) Plato d) Ova	Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek olan ve tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekilleridir? a) Ova b) Vadi c) Dağ d) Plato
Soru 3) Çevresine göre yüksekte kalmış ve derin akarsu vadilerinin bulunduğu geniş düzlüklere ne ad verilir? a) Kıyı b) Vadi c) Ova d) Plato	Soru 3) Aşağıdakilerden hangisi genel haritadır? a) Ulaşım Haritası b) Turizm Haritası c) Deprem Haritası d) Fiziki Harita
Soru 4) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek olan ve tabandan zirveye doğru yamaçları eğimli yeryüzü şekilleridir? a) Plato b) Ova c) Vadi d) Dağ	Soru 4) Çevresine göre yüksekte kalmış ve derin akarsu vadilerinin bulunduğu geniş düzlüklere ne ad verilir? a) Plato b) Kıyı c) Vadi d) Ova
Soru 5) Yeryüzünün tamamını veya bir kısmının belli oranda küçülterek kâğıda çizilmiş haline ne ad verilir? a) Taslak b) Plan c) Ölçek d) Harita	Soru 5) Herhangi bir yerin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını gösteren haritalara ne ad verilir? a) Bölgeler Haritası b) Siyasi Harita c) Tarım Haritası d) Fiziki Haritası
Soru 6) Aşağıdakilerden hangisi genel haritadır? a) Ulaşım Haritası a) Turizm Haritası b) Deprem Haritası c) Fiziki Harita	Soru 6) Çevresine göre alçakta kalmış ve akarsu vadilerinin derin olmadığı düzlüklere ne ad verilir? a) Kıyı a) Vadi b) Plato c) Ova

Soru 7) Herhangi bir yerin dağlarını, ovalarını, platolarını, akarsularını gösteren haritalara ne ad verilir? a) Bölgeler Haritası b) Siyasi Harita c) Tarım Haritası d) Fiziki Harita	Soru 7) Karalardaki çukurlukta birikmiş durgun sulara ne ad verilir? a) Deniz b) Akarsu c) Göl d) Okyanus
Soru 8) Karalardaki çukurlukta birikmiş durgun sulara ne ad verilir? a) Deniz b) Akarsu c) Göl d) Okyanus	Soru 8) Akarsuların yatağını aşındırarak oluşturduğu yüzey şekline ne ad verilir? a) Vadi b) Delta c) Ova d) Nehir
Soru 9) Fiziki haritalarda aşağıdakilerden hangisi mavi renkle gösterilmez? a) Vadi b) Akarsu c) Göl d) Deniz	Soru 9) Fiziki haritada dağlar hangi renkle gösterilir? a) Yeşil b) Mavi c) Siyah d) Kahverengi
Soru 10) Fiziki haritada dağlar hangi renkle gösterilir? e) Yeşil a) Mavi b) Siyah c) Kahverengi	Soru 10) Fiziki haritalarda aşağıdakilerden hangisi mavi renkle a) Vadi b) Akarsu c) Göl d) Deniz

Konu: Haritayı Tanıyorum

Etkinlik: Türkiye'nin Yüzey Şekilleri

Süre: 3 Ders Saati

Anahtar Kavramlar: Yeryüzü Şekilleri, Yer, Yön

Kazanım: “SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.

Gerekli Malzemeler: 3 Boyutlu Türkiye Haritası, İlgili Konuları Sesli Aktaran Arduino ve Ders Kitapları

GİRİŞ

- Öğrencilerin ilgisini derse çekmek amacıyla, ünitenin ilk bölümü olan “Haritayı Tanıyorum” konu ve kavramlarına ilişkin aşağıdaki sorularla derse başlayınız.

- Öğrencilerinize cevaplamaya çalışacağımız soruların cevaplarını bu ünite kapsamında öğreneceklerini belirterek ünite de öğrenilecek konu ve kavramlara odaklanmalarını sağlayınız.

- Öğrencilere üniteye yönelik beyin fırtınası yaptırınız. Doğru veya yanlış cevaplara müdahale etmeyiniz.
- Soruların cevaplarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini alarak ünitenin bu bölümüne ilişkin öğretilecek konu ve kavramlara ilişkin öğrencilerde merak duygusunu arttırınız.
- Amaç, öğrencilerin verdikleri cevapların değerlendirilmesini ünite boyunca kendisinin yapmasıdır.

ÖĞRENMEYE HAZIR MIYIZ?

“Öğrencilerin Türkiye fiziki haritasına dokunmalarını sağlayarak şu soruları sorunuz.”

- 1) Türkiye’nin yüzey şekilleri nelerdir? (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız).
- 2) Yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenler nelerdir? (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız).
- 3) Yaşadığımız bölgede ne gibi yüzey şekilleri vardır? (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız).

KEŞFETME

Öncelikle belirtilen kazanım ve anahtar kavramlara yönelik soru cevap kısmından sonra etkinliklere başlanır. Öğrencilerin Türkiye kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak Ülkemizin yüzey şekillerinin değişken bir yapıya sahip olduğunu keşfetmeleri sağlanır. Bu etkinliğe tüm öğrencilerin katılmasına özen gösterilir

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında; giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır.

Öğrencilere;

- Hazırlanmış olan 3 boyutlu Türkiye Haritasını inceleterek yüzey şekillerinin birbirinden farklı yapıya sahip olduğu belirtilir.
- Kabartma haritalarda yüzey şekillerinin kuş bakışı ve fiziki haritalar dan da görülebileceği söylenir.

- Yükselti ve yeryüzü şekillerinin (deprem, iklim, bitki örtüsü vb) gibi nedenlerle farklılaştığını belirtilir.
- Bölgelerin yüzey şekillerini, yükseklik, çukur, dağ, akarsu, vadi ova plato gibi farklılıkları kabartma harita üzerinde tespit edilebileceği söylenir.
- Genel olarak deniz seviyesinde olan yerlerin yeşil ve tonları ile gösterildiği söylenir.
- Deniz seviyesinden yüksekte olan yerlerin kahverengi tonlarında olduğu söylenir.
- Kabartma haritalarda denizlerin, göllerin ve akarsuların mavi renk ile gösterildiği söylenir.

DERİNLEŞTİRME

Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin Türkiye fiziki haritasını incelemeleri, yorumlamaları ve ilgili soruları (Hazırlık Soruları) cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin giriş, keşfetme, açıklama ve derinleştirme aşamalarında yapılan etkinlikler aracılığıyla konuyu detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilir, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanır. Değerlendirme sürecinde, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve Haritayı Tanıyorum Ünitesi Değerlendirme Testi verileri toplanır ve etkinliklerden neler öğrenildiğini belirtilir.

Konu: İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi

Süre: 40 Dakika

Bölüme Başlarken;

Ünitenin “İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren Hazırbulunuşluk Testini uygulayınız. Aşağıda “Neler Biliyorum” bölümünde belirtilen soruları öğrencilerin görme ve algılama ihtiyaçlarına göre uyarlayınız. Hiç görmeyen öğrenciler için soruları ya Braille dokümanlar şeklinde çoğaltınız ya da sesli okuyunuz. Az gören öğrenciler için ise soruları görme ihtiyaçları doğrultusunda büyük puntolu şeklinde çoğaltınız.

Öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşıp ulaşmadıkları konusunda kendilerini test etmeleri açısından ünite sonunda da benzer bir testin (Değerlendirme Testi) uygulanacağını belirtiniz.

Not: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan “Neler Biliyorum” soruları ile derse başlayınız. Daha sonra öğrencilerle beraber ünite başlangıç aşamasındaki “Hazırlıkbulunuşluk Sorularının” cevaplarını tartışınız. Bütün öğrencilere söz hakkı tanıyarak öğrencilerin öz saygılarını kazanmalarına yardımcı olunuz. Cevaplama sırasında ihtiyaç duyulduğu öğrencilerin ön bilgilerine hatırlatarak çok çok yönlü düşünmelerini sağlayınız. Kesin cevapları öğrenciler ile paylaşmayınız ve öğrencilere yapılacak olan etkinliğin yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri öğretmek amacı ile yapılacağını belirtiniz

5.Sınıf İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi Hazırbulunuşluk Testi	5. Sınıf. İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Karadeniz iklimi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır? a) Sürekli yağış alan Doğu Karadeniz’de ılıman iklim hâkimdir. b) Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde en önemli bitki örtüsü ormandır. c) Çay üretimi için bol yağışa ihtiyaç vardır. d) Karadeniz iklimin görüldüğü yerlerde kışın soğuk ve karlı geçer.	Soru1) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının
Soru 2) Aşağıdaki ürünlerden hangisi daha çok karasal iklimin görüldüğü yerlerde yetiştirilir? a) Fındık b) Pamuk c) Buğday d) Mısır	Soru 2) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir? a) Ova Turuncgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa
Soru 3) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisinin bitki örtüsü çoğunlukla kısa boylu çalı ve ağaçlarda oluşan makilerdir? a) Karadeniz iklimi b) Ilıman iklim c) Akdeniz iklimi d) Karasal iklim	Soru 3) İklim tarım ürünlerini belirlemede önemli rol oynar. Buğday üretimi aşağıdaki iklimlerin hangisinde çoğunlukla yapılmaktadır? a) Ilıman İklim b) Karasal İklim c) Akdeniz İklimi d) Karadeniz İklimi
Soru 4) Karadeniz iklimini bitki örtüsü genellikle ormandır. Bu nedenle özellikle kırsal kesimdeki evlerin yapı malzemesi aşağıdakilerden hangisidir? a) Tuğla b) Ahşap c) Kerpiç d) Taş	Soru 4) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi
Soru 5) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi	Soru 5) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisi ülkemizde görülmez? a) Karadeniz İklimi b) Çöl İklimi c) Karasal İklim d) Akdeniz İklimi
Soru 6) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisi ülkemizde görülmez? a) Karadeniz İklimi b) Çöl İklimi c) Karasal İklim d) Akdeniz İklimi	Soru 6) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi

Soru 7) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi	Soru 7) Karadeniz iklimini bitki örtüsü genellikle ormandır. Bu nedenle özellikle kırsal kesimdeki evlerin yapı malzemesi aşağıdakilerden hangisidir? a) Tuğla b) Ahşap c) Kerpiç d) Taş
Soru 8) İklim tarım ürünlerini belirlemede önemli rol oynar. Buğday üretimi aşağıdaki iklimlerin hangisinde çoğunlukla yapılmaktadır? a) Ilıman İklim b) Karasal İklim c) Akdeniz İklimi d) Karadeniz İklimi	Soru 8) Aşağıdaki iklim tiplerinden hangisinin bitki örtüsü çoğunlukla kısa boylu çalı ve ağaçlarda oluşan makilerdir? a) Karadeniz iklimi b) Ilıman iklim c) Akdeniz iklimi d) Karasal iklim
Soru 9) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir a) Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa	Soru 9) Aşağıdaki ürünlerden hangisi daha çok karasal iklimin görüldüğü yerlerde yetiştirilir? a) Fındık b) Pamuk c) Buğday d) Mısır
Soru 10) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının	Soru 10) Karadeniz iklimi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır? a) Sürekli yağış alan Doğu Karadeniz’de ılıman iklim hâkimdir. b) Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde en önemli bitki örtüsü ormandır. c) Çay üretimi için bol yağışa ihtiyaç vardır. d) Karadeniz iklimin görüldüğü yerlerde kışın soğuk ve karlı geçer.

Konu: İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi

Etkinlik: Yaşadığı Çevrede Görülen İklimin, İnsan Faaliyetlerine Etkisi

Süre: 3 Ders Saati

Anahtar Kavramlar: İklim, Yer Hava Durumu, Hava Olayı

Kazanım: SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.

Gerekli Malzemeler: 3 Boyutlu Türkiye Haritası, İlgili Konuları Sesli Aktaran Arduino ve Ders Kitapları

GİRİŞ

- Öğrencilerin ilgisini derse çekmek amacıyla, ünitenin ikinci bölümü olan “İklim ve Yaşamım” konu ve kavramlarına ilişkin aşağıdaki sorularla derse başlayınız.
- Öğrencilerinize cevaplamaya çalışacağımız soruların cevaplarını bu ünite kapsamında öğreneceklerini belirterek üniteye öğrenilecek konu ve kavramlara odaklanmalarını sağlayınız.
- Öğrencilere üniteye yönelik beyin fırtınası yaptırınız. Doğru veya yanlış cevaplara müdahale etmeyiniz.
- Soruların cevaplarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini alarak ünitenin bu bölümüne ilişkin öğretilen konu ve kavramlara ilişkin öğrencilerde merak duygusunu arttırınız.
- Amaç, öğrencilerin verdikleri cevapların değerlendirilmesini ünite boyunca kendisinin yapmasıdır.

ÖĞRENMEYE HAZIR MIYIZ?

“Öğrencilerin Türkiye Fiziki Kabartma Haritasına dokunmalarını sağlayarak şu soruları sorunuz.”

- 1) Yurdumuzda hangi iklim türleri görülmektedir
- 2) Hava olayları insan yaşamını nasıl etkiler? (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız). Örneğin hava tahminlerine göre hava soğuksa kalın giysiler giyeriz. Hava yağmurluysa şemsiyemizi alırız yâda çiftçiler faaliyetlerini hava durumuna göre planlarlar.

- 3) Ülkemizde çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine uygundur. Sizce bunun nedeni ne olabilir?

KEŞFETME

Öncelikle belirtilen kazanım ve anahtar kavramlara yönelik soru cevap kısmından sonra etkinliklere başlanır. Öğrencilerin Türkiye kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak Ülkemizde yaşayan insanların çevrelerinde görülen iklimin insan faaliyetlerinin değişken bir yapıya sahip olduğunu keşfetmeleri sağlanır. Bu etkinliğe tüm öğrencilerin katılmasına özen gösterilir

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında; giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır. Öğrencilere Türkiye Fiziki

Kabartma Haritasına dokunmalarını sağlayarak;

- Hazırlanmış olan 3 boyutlu Türkiye Haritasını inceleyerek yurdumuzda Yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmelerini sağlanır.
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak Ülkemizde kuzey ve güneyinde dağların denize paralel, Ege Bölgesinde ise denize dik olarak uzandığını vurgulanır.
- Harita üzerinde yurdumuza hakim olan iklimlerin görüldüğü bölgeleri söylenir. Bu aşmada iklimler hakkında bilgi verilir.
 - Akdeniz ikliminde yazların sıcak ve kurak, kışların ılık ve yağışlı olduğunu belirtilir.
 - Akdeniz bölgesinde en fazla yağışın kış aylarında görüldüğünü vurgulanır.
 - Bitki örtüsü kısa çalılardan oluşan maki olduğunu belirtilir.
 - Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde genelde turuncgiller üretimi için elverişli olduğu belirtilir.
 - Karadeniz ikliminde yazların serin, kışların ılık geçtiğini ve her mevsim yağış görüldüğünü belirtilir..
 - Karadeniz ikliminde bitki örtüsü genellikle orman olduğu belirtilir.
 - Ülkemizde çay üretimi sadece Karadeniz bölgesinde yetiştirildiğini belirtilir.

- Karasal iklimde yazların sıcak ve kurak bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşeren, yaz sıcaklıklarıyla kuruyan bozkırlardan oluştuğunu belirtilir.
- Karasal iklimin görüldüğü yerlerde genelde buğday yetiştiği belirtilir.

DERİNLEŞTİRME

Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin Türkiye fiziki haritasını incelemeleri, yorumlamaları ve ilgili soruları (Hazırlık Soruları) cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin giriş, keşfetme, açıklama ve derinleştirme aşamalarında yapılan etkinlikler aracılığıyla konuyu detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilir, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanır. Değerlendirme sürecinde, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve İklim ve Yaşamım Ünitesi Değerlendirme Testi verileri toplanır ve etkinliklerden neler öğrenildiğini belirtilir.

Konu: Nüfus ve Yerleşme

Süre: 40 Dakika

Bölüme Başlarken;

Ünitenin “Nüfus ve Yerleşme” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren Hazırbulunuşluk Testini uygulayınız. Aşağıda “Neler Biliyorum” bölümünde belirtilen soruları öğrencilerin görme ve algılama ihtiyaçlarına göre uyarlayınız. Hiç görmeyen öğrenciler için soruları ya Braille dokümanlar şeklinde çoğaltınız ya da sesli okuyunuz. Az gören öğrenciler için ise soruları görme ihtiyaçları doğrultusunda büyük puntolu şeklinde çoğaltınız.

Öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşp ulaşmadıkları konusunda kendilerini test etmeleri açısından ünite sonunda da benzer bir testin (Değerlendirme Testi) uygulanacağını belirtiniz.

Not: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan “Neler Biliyorum” soruları ile derse başlayınız. Daha sonra öğrencilerle beraber ünite başlangıç aşamasındaki “Hazırlıkbulunuşluk Sorularının” cevaplarını tartışınız. Bütün öğrencilere söz hakkı tanıyarak öğrencilerin öz saygılarını kazanmalarına yardımcı olunuz. Cevaplama sırasında ihtiyaç duyulduğu öğrencilerin ön bilgilerine hatırlatarak çok çok yönlü düşünmelerini sağlayınız. Kesin cevapları öğrenciler ile paylaşmayınız ve öğrencilere yapılacak olan etkinliğin yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri öğretmek amacı ile yapılacağını belirtiniz.

5. Sınıf. Nüfus ve Yerleşme? Ünitesi Hazırlanış Testi	5. Sınıf. Nüfus ve Yerleşme? Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Ankara ili ülkemizin en yoğun nüfuslu illerindendir. Bu durum aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir? a) Ülkemizin başkenti olmasıyla b) İklim koşullarının elverişli olmasıyla c) Madencilik faaliyetlerinin gelişmiş olmasıyla d) Su kaynaklarının zengin olmasıyla	Soru1) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının
Soru 2) Soru 2) Sanayi tesislerinin ve iş olanaklarının fazla olduğu yerler yoğun nüfuslanmıştır. Verilen bilgiye göre aşağıdaki bölgelerimizden hangisinin daha yoğun nüfuslandığı söylenebilir? a) Akdeniz b) Marmara c) Karadeniz d) Ege	Soru 2) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir? a) Ova Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa
Soru 3) Doğu Anadolu Bölgesi, yüz ölçümü bakımından ülkemizin en geniş bölgesi olmasına rağmen nüfus miktarı diğer illere oranla azdır. Doğu Anadolu Bölgesi'nin nüfusunun seyrek olmasında, aşağıdaki faktörlerden hangisinin etkisinden söz <u>edilemez</u>? a) En önemli geçim kaynağının büyükbaş hayvancılık olması b) İklim şartlarının elverişsiz olması c) Yükselti ve engebenin fazla olması d) Sanayi ve ticaretin yeterince gelişmemiş olması	Soru 3) Marmara bölgesi ülkemizin en yoğun nüfuslu yeridir. Sahip olduğu bir çok alandaki iş imkanı nedeni ile bölgeye göç almaktadır. Bu durumun nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz? a) Gelişmiş ticaret b) Sanayi kuruluşları c) Olumsuz iklim koşulları d) Ulaşımın gelişmiş olması
Soru 4) İlker Bey: “Benim yaşadığım şehir madencilik faaliyetleriyle ünlüdür. “Kara elmas” denilen taş kömürü, ülkemizde benim yaşadığım şehirde çıkarılmaktadır. Şehrimizde bulunan taş kömürü ocakları, birçok kişiye iş imkânı sağlamaktadır.” İlker Bey'in anlattıklarına bakılarak aşağıdaki şehirlerden hangisinde yaşadığı söylenebilir? a) Ankara b) Eskişehir c) İzmir d) Zonguldak	Soru 4) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi

Soru 5) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi	Soru 5) İnsanlar yerleşim yeri olarak ihtiyaçlarının kolayca karşılaşılabilecekleri alanları seçerler. Aşağıdakilerden hangisi nüfusun dağılışını etkileyen olumlu unsurlarda biri değildir? a) Yükseltinin fazla olması b) Verimli tarım arazileri c) Elverişli iklim koşulları d) Sanayi kuruluşlarının varlığı
Soru 6) Marmara Bölgesi ülkemizin en yoğun nüfuslu yeridir. Sahip olduğu bir çok alandaki iş imkânı nedeni ile bölgeye göç almaktadır. Bu durumun nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz? a) Gelişmiş ticaret b) Sanayi kuruluşları c) Olumsuz iklim koşulları d) Ulaşımın gelişmiş olması	Soru 6) “Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer” ifadesi hangi iklim tipini anlatmaktadır? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Ilıman İklim d) Karadeniz İklimi
Soru 7) Aşağıdaki bölgelerimizi hangisinde pamuk yetiştirmek diğer bölgelere göre daha zordur? a) Ege Bölgesi b) Akdeniz Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Marmara Bölgesi	Soru 7) İlker Bey: “Benim yaşadığım şehir madencilik faaliyetleriyle ünlüdür. “Kara elmas” denilen taş kömürü, ülkemizde benim yaşadığım şehirde çıkarılmaktadır. Şehrimizde bulunan taş kömürü ocakları, birçok kişiye iş imkanı sağlamaktadır.” İlker Bey’in anlattıklarına bakılarak aşağıdaki şehirlerden hangisinde yaşadığı söylenebilir? a) Ankara b) Eskişehir c) İzmir d) Zonguldak
Soru 8) İnsanlar yerleşim yeri olarak ihtiyaçlarının kolayca karşılaşılabilecekleri alanları seçerler. Aşağıdakilerden hangisi nüfusun dağılışını etkileyen olumlu unsurlarda biri değildir? a) Yükseltinin fazla olması b) Verimli tarım arazileri c) Elverişli iklim koşulları d) Sanayi kuruluşlarının varlığı	Soru 8) Doğu Anadolu Bölgesi, yüz ölçümü bakımından ülkemizin en geniş bölgesi olmasına rağmen nüfus miktarı diğer illere oranla azdır. Doğu Anadolu Bölgesi’nin nüfusunun seyrek olmasında, aşağıdaki faktörlerden hangisinin etkisinden söz <u>edilemez</u>? a) En önemli geçim kaynağının büyükbaş hayvancılık olması b) İklim şartlarının elverişsiz olması c) Yükselti ve engebenin fazla olması d) Sanayi ve ticaretin yeterince gelişmemiş olması

Soru 9) Akdeniz iklimin görüldüğü yerlerin en önemli tarım ürünü hangisidir? a) Turunçgiller b) Fındık ve mısır c) Buğday d) Arpa	Soru 9) Soru 2) Sanayi tesislerinin ve iş olanaklarının fazla olduğu yerler yoğun nüfuslanmıştır. Verilen bilgiye göre aşağıdaki bölgelerimizden hangisinin daha yoğun nüfuslandığı söylenebilir? a) Akdeniz b) Marmara c) Karadeniz d) Ege
Soru 10) Coğrafi bölgelerimizde ekonomik faaliyetlerin farklılık göstermesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur? a) Yeryüzü şekillerinin b) Bitki örtüsünün c) Yerel saat farklılıklarının d) Yeraltı kaynaklarının	Soru 10) Ankara ili ülkemizin en yoğun nüfuslu illerindendir. Bu durum aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir? a) Ülkemizin başkenti olmasıyla b) İklim koşullarının elverişli olmasıyla c) Madencilik faaliyetlerinin gelişmiş olmasıyla d) Su kaynaklarının zengin olmasıyla

Konu: Nüfus ve Yerleşme?

Etkinlik: Yaşadığı Çevrede Görülen İklimin, İnsan Faaliyetlerine Etkisi

Süre: 40+40 Dakika

Anahtar Kavramlar: İklim, Nüfus, Yer Hava Durumu, Hava Olayı

Kazanım: SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir (Yaşadığı yer ve çevresinin bitki örtüsü detaya girilmeden ele alınır. Nüfusun dağılışına etki eden faktörler üzerinde durulur. İnsanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterilir.)

Gerekli Malzemeler: 3 Boyutlu Türkiye Haritası, İlgili Konuları Sesli Aktaran Arduino ve Ders Kitapları

GİRİŞ

- Öğrencilerin ilgisini derse çekmek amacıyla, ünitenin ilk bölümü olan “Nüfus ve Yerleşme?” konu ve kavramlarına ilişkin aşağıdaki sorularla derse başlayınız.
- Öğrencilerinize cevaplamaya çalışacağımız soruların cevaplarını bu ünite kapsamında öğreneceklerini belirterek üniteye öğrenilecek konu ve kavramlara odaklanmalarını sağlayınız.
- Öğrencilere üniteye yönelik beyin fırtınası yaptırınız. Doğru veya yanlış cevaplara müdahale etmeyiniz.
- Soruların cevaplarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini alarak ünitenin bu bölümüne ilişkin öğretilen konu ve kavramlara ilişkin öğrencilerde merak duygusunu arttırınız.
- Amaç, öğrencilerin verdikleri cevapların değerlendirilmesini ünite boyunca kendisinin yapmasıdır.

ÖĞRENMEYE HAZIR MIYIZ?

“Öğrencilerin Türkiye Fiziki Kabartma Haritasına dokunmalarını sağlayarak şu soruları sorunuz.”

1. Yurdumuzda hangi iklim türleri görülmektedir
2. Ülkemizde çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine uygundur. Sizce bunun nedeni ne olabilir?
3. Ülkemizde nüfus dağılımının bölgelere göre farklılık göstermesinin nedeni ne olabilir?

KEŞFETME

Öncelikle belirtilen kazanım ve anahtar kavramlara yönelik soru cevap kısmından sonra etkinliklere başlanır. Öğrencilerin Türkiye kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak Ülkemizde yaşayan insanların çevrelerinde görülen iklimin ve bölge konumunun insan faaliyetlerine etkisinin değişken bir yapıya sahip olduğunu keşfetmeleri sağlanır. Bu etkinliğe tüm öğrencilerin katılmasına özen gösterilir.

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında; giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır.

Öğrencilere Türkiye Fiziki Kabartma Haritasına dokunmalarını sağlayarak;

- Hazırlanmış olan 3 boyutlu Türkiye Haritasını inceleyerek yurdumuzda Yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmelerini sağlar.
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak Ülkemizde kuzey ve güneyinde dağların denize paralel, Ege Bölgesinde ise denize dik olarak uzandığını vurgulanır.
- Harita üzerinde yurdumuza hakim olan iklimlerin görüldüğü bölgeler belirtilir.
- Bu aşmada;
 - ✓ Doğu Anadolu Bölgesi; yer şekilleri engebeli, iklim sert olduğu için nüfusun az olduğunu, insanlar genellikle verimli topraklarla kaplı ve iklimin daha elverişli olduğu ovalarda yaşadığı belirtilir. Ulaşımın zor olması sanayi ve ticaretin gelişmesini engellediğini, Van'ın, Doğu Anadolu bölgesinde nüfusun yoğun olduğu bir il olduğunu, ve bu ilde ticaret ve sanayi ve turizmin geliştiği belirtilir.

- ✓ Güneydoğu Anadolu bölgesi; geniş, verimli ova ve platoları ile yerleşmeye elverişli olduğunu ancak kuraklık nedeni ile az nüfusa sahip olduğu ancak Gaziantep'in; ulaşım kolaylığı, gelişmiş sanayi ve tarımı ile yoğun nüfusa sahip olduğu belirtilir.
- ✓ İç Anadolu Bölgesi; önemli yolların geçtiği bölgedir. Ankara, İç Anadolu'da Bölgesinde nüfusun yoğun olduğu bir il olduğunu, başkent olması, gelişmiş sanayisi ve ulaşım kolaylıkları nüfusun fazla olmasını etkilediğini belirtiniz. Ayrıca Ankara'da eğitim, sağlık gibi hizmetlerde de çok geliştiğini belirtiniz.
- ✓ Akdeniz bölgesi büyük bir bölümü yüksek dağlar ve platolarla kaplı olduğunu belirtiniz. Adana'da bulunan Çukurova bölgenin tarımsal üretim merkezi olduğunu ve bölgede tarım ürünlerinin çeşitliliği, tarıma dayalı sanayi ve ticaret nüfusun fazla olmasına neden olduğunu belirtiniz. Antalya'nın yaz turizmine bağlı olarak nüfusun arttığını belirtiniz.
- ✓ Ege bölgesinde insanların geniş ve verimli ovaların olmasında dolayı daha çok kıyı kesimleri tercih ettiğini, Kıyı kesiminde sanayi, ulaşım, ticaret ve turizmin geliştiğini iç kesimlere doğru ise yükseltinin artması ve karasallığın artmasından dolayı nüfusun azaldığını belirtiniz. İzmir'in bölgenin en büyük ticaret ve sanayi kenti olduğunu belirtiniz.
- ✓ Marmara Bölgesi; yükseltisi en az olan bölge olduğunu bu nedenle ulaşımın kolay olduğunu, verimli tarım alanlarının yanı sıra ılıman bir iklime sahip olduğunu belirtiniz. Bölge sanayi olarak ülkenin en gelişmiş bölgesi olduğunu belirtiniz. Bölge ticaret, bankacılık, ulaşım ve turizmin merkezi olduğunu bu nedenle sürekli göç aldığını ve

İstanbul'un hem Marmara bölgesinin hem de ülkemizin en kalabalık kenti olduğunu belirtiniz.

- ✓ Karadeniz bölgesinde dağların denize paralel uzandığını belirtiniz. Yerleşmek için düzlüklerin az olduğunu, bu nedenle evlerin bir birlerinden uzakta ve nüfusun az olmasına neden olduğunu belirtiniz. Zonguldak'taki nüfusun maden yataklarından dolayı nüfusun arttığını belirtiniz.

DERİNLEŞTİRME

Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin Türkiye fiziki haritasını incelemeleri, yorumlamaları ve ilgili soruları (Hazırlık Soruları) cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin giriş, keşfetme, açıklama ve derinleştirme aşamalarında yapılan etkinlikler aracılığıyla konuyu detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilir, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanır. Değerlendirme sürecinde, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve Nüfus ve Yerleşme? Ünitesi Değerlendirme Testini cevaplamalarını sağlanır ve etkinliklerden neler öğrenildiğini belirtilir.

Bu kılavuz 6. Sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesinde yer alan kazanımlara uygun olarak geliştirilen öğretim tasarımının uygulanmasında öğreticiye kılavuzluk edecek yönergeleri içermektedir.

İNSANLAR YERLER VE ÇEVRELER

Eğitimci Kılavuzu

Görme Engelli Öğrenciler İçin Öğretim Stratejileri

- ✓ Sınıftaki sıraların konumunu az gören öğrenciler için ışığın pencereden yansımalarına göre mobilyaları göremeyen öğrencinin rahat hareket edebileceği şekilde düzenleyiniz.
- ✓ Öğrencilerin görme ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmiş büyütülmüş metinleri, büyük puntolu materyalleri veya dokunsal materyalleri mutlaka derse gelmeden önce hazır bulundurunuz.
- ✓ Görme yetisi olmayan öğrencilerle sözlü iletişim kurarken mümkün oldukça açıklayıcı tanımlayıcı ve kapsayıcı şekilde zengin betimlemeler yapmaya özen gösteriniz.
- ✓ Eğer sınıf tahtasına bir şeyler yazılıyorsa yazılan ifadeleri mutlaka sözel olarak tekrar ediniz.
- ✓ Az gören öğrencilere gösterim yapılırken veya görsel yardımcı materyal kullanırken öğrencinin görebildiği mesafe kadar yakın olunuz, mümkünse tüm öğrencilerin ilgili materyale dokunarak algılamalarını sağlayınız.
- ✓ Öğrencilerin hem not alabilmeleri için hem de sunulan materyali inceleyip analiz edebilmeleri için yeterli zaman veriniz.
- ✓ Görme yetisi olmayan öğrencilerin dokunarak öğrenmelerini kolaylaştırmak için seçilecek veya geliştirilecek materyallerin özellikle günlük hayatta kullanılan malzemelerden seçilmesine özen gösteriniz.
- ✓ Sınıf içerisinde açık anlaşılır ve öğrencileri rencide etmeyecek bir dil kullanınız. Örneğin az gören öğrenciler için tahta kullanıldığı zaman “ Görüyor Musun ?” ifadesi yerine “ Bana Ne Gördüğünü Söyler Misin?” ifadesi kullanılabilir.
- ✓ Her etkinlikten önce mutlaka etkinlikte kullanılacak malzemeleri öğrencilere ihtiyaçlarına uygun yöntemler ile (dokunma, sözel betimleme vb.) tanıtınız.
- ✓ Her etkinliğin amacını, neden yapıldığını ve hangi kavramların öğretimi için yapıldığını mutlaka açıklayınız.
- ✓ Her etkinliğin uygulama aşamasında mutlaka öğrencilerin kavramsal düşünmeyi ve yordama becerisini geliştirmeye yönelik sorular sorunuz.
- ✓ Sınav süresini ayarlama konusunda esnek olunuz.
- ✓ Sınav evraklarını öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenleyiniz. Az gören öğrenciler için büyük puntuyla basılı sınav kâğıdı kullanınız. Görme yetisi olmayan öğrenciler için gerekli olduğu durumda yardımcı personelden sınav

sorularını okuması için yardım isteyiniz veya soruları Braille yazıcı ile çoğaltınız.

- ✓ Bilgileri öğrencilerin mantıksal çıkarım yapmalarına olanak sağlayacak şekilde sununuz.

Üniteye Başlangıç

Konu: Dünyanın Neresindeyim?

Süre: 40 Dakika

Bölüme Başlarken;

Ünitenin “Dünyanın Neresindeyim?” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren Hazırbulunuşluk Testini uygulayınız. Aşağıda “Neler Biliyorum” bölümünde belirtilen soruları öğrencilerin görme ve algılama ihtiyaçlarına göre uyarlayınız. Hiç görmeyen öğrenciler için soruları ya Braille dokümanlar şeklinde çoğaltınız ya da sesli okuyunuz. Az gören öğrenciler için ise soruları görme ihtiyaçları doğrultusunda büyük puntolu şeklinde çoğaltınız.

Öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşp ulaşmadıkları konusunda kendilerini test etmeleri açısından ünite sonunda da benzer bir testin (Değerlendirme Testi) uygulanacağını belirtiniz.

Not: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan “Neler Biliyorum” soruları ile derse başlayınız. Daha sonra öğrencilerle beraber ünite başlangıç aşamasındaki “Hazırlıbulunuşluk Sorularının” cevaplarını tartışınız. Bütün öğrencilere söz hakkı tanıyarak öğrencilerin öz saygılarını kazanmalarına yardımcı olunuz. Cevaplama sırasında ihtiyaç duyulduğu öğrencilerin ön bilgilerine hatırlatarak çok çok yönlü düşünmelerini sağlayınız. Kesin cevapları öğrenciler ile paylaşmayınız. Ve öğrencilere yapılacak olan etkinliğin yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri öğretmek amacı ile yapılacağını belirtiniz

6. Sınıf Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	6. Sınıf. Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Haritalar üzerinde sağdan sola, yukarıdan aşağıya uzanan çizgilerin olduğunu görürsün. Bu çizgiler dünya üzerindeki bir yerin coğrafi konumunu belirlemede bize yardımcı olur. Doğu batı doğrultusunda uzanan çizgilere ne ad verilir? a) Paralel b) Meridyen c) İzohips d) Boylam	Soru 1) Türkiye hangi kıtada yer almaktadır? a) Avrupa – Asya b) Afrika –Asya c) Amerika – Afrika d) Amerika – Antarktika
Soru 2) Haritalarda kuzey – güney doğrultusunda uzanan çizgilere ne ad verilir? a) Paralel b) Meridyen c) İzohips d) Enlem	Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin coğrafi koordinatlarını belirlemektedir? a) 36 – 42 derece kuzey paralelleri, 26 – 45 derece doğu meridyenleri b) 36 – 45 derece kuzey paralelleri, 26 – 42 derece güney meridyenleri c) 36 - 42 drece güney paralelleri, 26 – 45 derece batı meridyenleri d) 26 – 45 derece kuzey paralelleri, 36 – 42 derece doğu meridyenleri
Soru 3) Dünya üzerinde kaç tane paralel vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360	Soru 3) Dünya üzerinde bir yerin coğrafi konumunu belirlemek için öncelikle hangisini belirlemek gerekir. a) Bulunduğu Yarım Küreyi b) Bulunduğu Paralelleri c) Bulunduğu Enlemi d) Ekvatora Uzaklığı
Soru 4) Dünya üzerinde kaç tane meridyen vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360	Soru 4) Paralel ve meridyen çizgilerin oluşturduğu sisteme ne ad verilir? a) Coğrafi Koordinat Sistemi b) Doğal Koordinat Sistemi c) Harita Koordinat Sistemi d) Küresel Koordinat Sistemi
Soru 5) Dünyayı iki yarım küreye ayıran ve 0 olarak gösterilen paralele ne ad verilir? a) Kutup b) Ekvator c) Dönence d) Meridyen	Soru 5) Paraleller arasında uzaklık kaç km’dir? a) 111 km b) 90 km c) 180 d) 360

Soru 6) Paraleller arasında uzaklık kaç km'dir? a) 111 b) 90 c) 180 d) 360	Soru 6) Dünyayı iki yarım küreye ayıran ve 0 olarak gösterilen paralele ne ad verilir? a) Kutup b) Ekvator c) Dönence d) Meridyen
Soru 7) Paralel ve meridyen çizgilerin oluşturduğu sisteme ne ad verilir? a) Coğrafi Koordinat Sistemi b) Doğal Koordinat Sistemi c) Harita Koordinat Sistemi d) Küresel Koordinat Sistemi	Soru 7) Dünya üzerinde kaç tane meridyen vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360
Soru 8) Dünya üzerinde bir yerin coğrafi konumunu belirlemek için öncelikle hangisini belirlemek gerekir. a) Bulunduğu Yarım Küreyi b) Bulunduğu Paralelleri c) Bulunduğu Enlemi d) Ekvatora Uzaklığı	Soru 8) Dünya üzerinde kaç tane paralel vardır? a) 90 b) 120 c) 180 d) 360
Soru 9) Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin özel konumuna ilişkin değildir? a) Üç tarafının denizlerle çevrili olması b) Önemli boğazlara sahip olması c) Avrupa ile Asya kıtalarını birbirlerine bağlayan köprü konumunda olması d) Batıda güneşin daha geç doğması	Soru 9) Haritalarda kuzey – güney doğrultusunda uzanan çizgilere ne ad verilir? a) Paralel b) Meridyen c) İzohips d) Enlem
Soru 10) Türkiye hangi kıtada yer almaktadır? a) Avrupa – Asya b) Afrika – Asya c) Amerika – Afrika d) Amerika – Antarktika	Soru 10) Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin özel konumuna ilişkin değildir? a) Üç tarafının denizlerle çevrili olması b) Önemli boğazlara sahip olması c) Avrupa ile Asya kıtalarını birbirlerine bağlayan köprü konumunda olması d) Batıda güneşin daha geç doğması

Konu: Dünyanın Neresindeyim?

Süre: 3 Ders Saati

Anahtar Kavramlar: Harita, Ekvator, Paralel, Meridyen ve Kutup

Kazanım: SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

Gerekli malzemeler: 3 Boyutlu Türkiye Haritası, İlgili Konuları Sesli Aktaran Arduino ve Ders Kitapları

GİRİŞ

- Öğrencilerin ilgisini derse çekmek amacıyla, ünitenin ilk bölümü olan “Dünyanın Neresindeyim?” konu ve kavramlarına ilişkin aşağıdaki sorularla derse başlayınız.
- Öğrencilerinize cevaplamaya çalışacağımız soruların cevaplarını bu ünite kapsamında öğreneceklerini belirterek üniteye öğrenilecek konu ve kavramlara odaklanmalarını sağlayınız.
- Öğrencilere üniteye yönelik beyin fırtınası yaptırınız. Doğru veya yanlış cevaplara müdahale etmeyiniz.
- Soruların cevaplarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini alarak ünitenin bu bölümüne ilişkin öğretilen konu ve kavramlara ilişkin öğrencilerde merak duygusunu arttırınız.
- Amaç, öğrencilerin verdikleri cevapların değerlendirilmesini ünite boyunca kendisinin yapmasıdır.

ÖĞRENMEYE HAZIR MIYIZ?

“Öğrencilerin dünya kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak şu soruları sorunuz?”

1. Dünya üzerindeki bir yerin koordinatlarını belirlerken nelerden yararlanabiliriz? (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız).
2. Öğrencilerden, haritayı incelemelerini, ardından haritada bulunan yatay ve dikey çizgilerin ne işe yaradığını söylemelerini isteyiniz (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız).
3. Ülkemiz hangi koordinatlarda ve hangi kıtada yer alır? (Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşünmelerini sağlayınız).

4. Dünyayı iki yarım küreye ayıran ve 0 olarak gösterilen paralele ne ad verilir?
(Beyin fırtınası yöntemi ile öğrencilerin düşüncelerini sağlayınız).

KEŞFETME

Öncelikle belirtilen kazanım ve anahtar kavramlara yönelik soru cevap kısmından sonra etkinliklere başlanır. Öğrencilerin dünya kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak dünya yüzey şekillerinin değişken bir yapıya sahip olduğunu keşfetmeleri sağlanır. Bu etkinliğe tüm öğrencilerin katılmasına özen gösterilir

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında; giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır.

Öğrencilere;

- 3 boyutlu dünya haritasını inceleyerek yüzey şekillerinin birbirinden farklı yapıya sahip olduğu belirtilir.
- Öğrencilere haritayı incelemelerini ve haritadaki enlem ve boylam çizgilerin işlevleri belirtilir.
- Dünya Haritasını inceleyerek “0” noktasını bulmalarını sağlanır.
- Dünya üzerindeki herhangi bir yerin koordinatlarını belirlerken enlem ve boylamlardan yararlanılacağını belirtilir.
- Dünya Haritasını inceleyerek ülkemizin coğrafi koordinatlarını bulunmasını sağlanır.
- Dünya Haritasını inceleyerek ülkemizin hangi kıtada yer aldığını bulmalarını sağlayınız.

DERİNLEŞTİRME

Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin dünya haritasını incelemeleri, yorumlamaları ve ilgili soruları (Hazırlık Soruları) cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin giriş, keşfetme, açıklama ve derinleştirme aşamalarında yapılan etkinlikler aracılığıyla konuyu detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili

anlamadıkları kısımlar tespit edilir, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanır. Değerlendirme sürecinde, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve Dünyanın Neresindeyim? Ünitesi Değerlendirme Testini cevaplamalarını sağlar ve etkinliklerden neler öğrenildiğini belirtilir.

Üniteye Başlangıç

Konu: Ülkemizin Güzellikleri

Süre: 40 Dakika

Bölüme Başlarken;

Ünitenin “Ülkemizin Güzellikleri” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren Hazırlıklıbulunluk Testini uygulayınız. Aşağıda “Neler Biliyorum” bölümünde belirtilen soruları öğrencilerin görme ve algılama ihtiyaçlarına göre uyarlayınız. Hiç görmeyen öğrenciler için soruları ya Braille dokümanlar şeklinde çoğaltınız ya da sesli okuyunuz. Az gören öğrenciler için ise soruları görme ihtiyaçları doğrultusunda büyük puntolu şeklinde çoğaltınız.

Öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşp ulaşmadıkları konusunda kendilerini test etmeleri açısından ünite sonunda da benzer bir testin (Değerlendirme Testi) uygulanacağını belirtiniz.

Not: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan “Neler Biliyorum” soruları ile derse başlayınız. Daha sonra öğrencilerle beraber ünite başlangıç aşamasındaki “Hazırlıklıbulunluk Sorularının” cevaplarını tartışınız. Bütün öğrencilere söz hakkı tanıyarak öğrencilerin öz saygılarını kazanmalarına yardımcı olunuz. Cevaplama sırasında ihtiyaç duyulduğu öğrencilerin ön bilgilerine hatırlatarak çok çok yönlü düşünmelerini sağlayınız. Kesin cevapları öğrenciler ile paylaşmayınız. Ve öğrencilere yapılacak olan etkinliğin yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri öğretmek amacı ile yapılacağını belirtiniz

6. Sınıf Ülkemizin Güzellikleri Haritada Ünitesi Hazırbulunuşluk Testi	6. Sınıf Ülkemizin Güzellikleri Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Türkiyede en yaygın yeryüzü şekli aşağıdakilerden hangisidir? a) Dağ b) Ova c) Plato d) Burun	Soru 1) Aşağıdakilerden hangisi doğal bir yatak içinde akan su kütlesidir? a) Boğaz b) Göl c) Nehir d) Deniz
Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi akarsuların denize döküldükleri yerlerde, taşıdıkları alüvyonların biriktirmesi sonucunda oluşan yeryüzü şeklidir? a) Ova b) Tepe c) Plato d) Vadi	Soru 2) Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? a) Karadeniz bölgesinin çok yağış alması tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilemiştir b) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması seracılığın gelişmesini sağlamıştır c) Karadeniz bölgesinde yetişen çay bitkisinin Karadeniz de tesislerin kurulmasını sağlamıştı d) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması turizmin gelişmesini sağlamıştır
Soru 3) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksekte kalmış ve akarsular tarafından derin yarılmış geniş düzlüklere verilen addır? a) Plato b) Çöl c) Vadi d) Ova	Soru 3) Aşağıdakilerden hangisi tarıma bağlı bir sanayi değildir? a) Meyve Suyu Tesisi b) Demir- Çelik Fabrikası c) Un Fabrikası d) Süt Entegre Tesisi
Soru 4) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek ve belli bir doruğu olan yeryüzü şeklidir? a) Dağ b) Ova c) Vadi d) Plato	Soru 4) Ülkemizde farklı iklim tiplerinin görülmesi aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur? a) Ülkemizde çıkarılan maden çeşitliliğini arttırmıştır b) Ulaşım çeşitlerini arttırmış ve kolaylaştırmıştır c) Tarım ürünlerindeki çeşitliliği arttırmıştır d) Ülke gelirlerini arttırmıştır
Soru 5) Ülkemizde aşağıdakilerden hangisi görülmez? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Muson İklimi d) Karadeniz İklimi	Soru 5) Ülkemizde aşağıdakilerden hangisi görülmez? a) Karasal İklim b) Akdeniz İklimi c) Muson İklimi d) Karadeniz İklimi

Soru 6) Ülkemizde farklı iklim tiplerinin görülmesi aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur? a) Ülkemizde çıkarılan maden çeşitliliğini arttırmıştır b) Ulaşım çeşitlerini arttırmış ve kolaylaştırmıştır c) Tarım ürünlerindeki çeşitliliği arttırmıştır d) Ülke gelirlerini arttırmıştır	Soru 6) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksekte kalmış ve akarsular tarafından derin yarılmış geniş düzlüklere verilen addır? a) Plato b) Çöl c) Vadi d) Ova
Soru 7) Aşağıdakilerden hangisi tarıma bağlı bir sanayi değildir? a) Meyve Suyu Tesisi b) Demir- Çelik Fabrikası c) Un Fabrikası d) Süt Entegre Tesisi	Soru 7) Aşağıdakilerden hangisi çevresine göre yüksek ve belli bir doruğu olan yeryüzü şeklidir? a) Dağ b) Ova c) Vadi d) Plato
Soru 8) Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? a) Karadeniz bölgesinin çok yağış alması tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilemiştir b) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması seracılığın gelişmesini sağlamıştır c) Karadeniz bölgesinde yetişen çay bitkisinin Karadeniz de tesislerin kurulmasını sağlamıştır d) Akdeniz ve ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması turizmin gelişmesini sağlamıştır	Soru 8) Aşağıdakilerden hangisi karaların su kütlelerine doğru uzanmış bölümüdür? a) Burun b) Plato c) Göl d) Deniz
Soru 9) Aşağıdakilerden hangisi doğal bir yatak içinde akan su kütlesidir? a) Boğaz b) Göl c) Nehir d) Deniz	Soru 9) Aşağıdakilerden hangisi akarsuların denize döküldükleri yerlerde, taşıdıkları alüvyonların biriktirmesi sonucunda oluşan yeryüzü şeklidir? a) Ova b) Tepe c) Plato d) Vadi
Soru 10) Aşağıdakilerden hangisi karaların su kütlelerine doğru uzanmış bölümüdür? a) Burun b) Plato c) Göl d) Deniz	Soru 10) Türkiye’de en yaygın yeryüzü şekli aşağıdakilerden hangisidir? a) Dağ b) Ova c) Plato d) Burun

Konu: Ülkemizin Güzellikleri

Etkinlik: Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsü

Süre: 3 Ders Saati

Anahtar Kavramlar: İklim, Bitki Örtüsü, Yeryüzü Şekilleri

Kazanım: SB.6.3.2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.

GİRİŞ

- Öğrencilerin ilgisini derse çekmek amacıyla, ünitenin ikinci bölümü olan “Ülkemizin Güzellikleri” konu ve kavramlarına ilişkin aşağıdaki sorularla derse başlayınız.
- Öğrencilerinize cevaplamaya çalışacağımız soruların cevaplarını bu ünite kapsamında öğreneceklerini belirterek üniteye öğrenilecek konu ve kavramlara odaklanmalarını sağlayınız.
- Öğrencilere üniteye yönelik beyin fırtınası yaptırınız. Doğru veya yanlış cevaplara müdahale etmeyiniz.
- Soruların cevaplarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini alarak ünitenin bu bölümüne ilişkin öğretilen konu ve kavramlara ilişkin öğrencilerde merak duygusunu arttırınız.
- Amaç, öğrencilerin verdikleri cevapların değerlendirilmesini ünite boyunca kendisinin yapmasıdır.

ÖĞRENMEYE HAZIR MIYIZ?

“Öğrencilerin Türkiye Haritasına dokunmalarını sağlayarak şu soruları sorunuz?”

- 1) Yurdumuzda hangi iklim türleri görülmektedir.
- 2) Türkiye’de farklı iklim özelliklerine sahip bölgelerin oluşmasında başlıca etkenler nelerdir?
- 3) Türkiye’de farklı iklim özelliklerinin görülmesi ile yeryüzü şekilleri arasında nasıl bir ilişki vardır? Tartışınız.

KEŞFETME

Öncelikle belirtilen kazanım ve anahtar kavramlara yönelik soru cevap kısmından sonra etkinliklere başlanır. Öğrencilerin Türkiye kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü keşfetmeleri sağlanır. Bu etkinliğe tüm öğrencilerin katılmasına özen gösterilir.

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında; giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır.

Öğrencilere Türkiye Fiziki Kabartma Haritasına dokunmalarını sağlayarak;

- Hazırlanmış olan 3 boyutlu Türkiye Haritasını inceleyerek yurdumuzda Yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmelerini sağlayınız.
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak Ülkemizde kuzey ve güneyinde dağların denize paralel, Ege Bölgesinde ise denize dik olarak uzandığını vurgulayınız. Harita üzerinde yurdumuza hakim olan iklimlerin görüldüğü bölgeleri söyleyiniz. Bu aşmada iklimler hakkında bilgi veriniz.
- Yurdumuzda görülen iklim çeşitliliğın bitki örtüsünde de çeşitlilik yarattığını belirtiniz. Bu durumda;
 - Akdeniz ikliminde yazların sıcak ve kurak, kışların ılık ve yağışlı olduğunu belirtiniz.
 - Akdeniz bölgesinde en fazla yağışın kış aylarında görüldüğünü vurgulayınız.
 - Bitki örtüsü kısa çalılardan oluşan maki olduğunu belirtiniz.
 - Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde genelde turuncgiller üretimi için elverişli olduğunu belirtiniz.
 - Karadeniz ikliminde yazların serin, kışların ılık geçtiğini ve her mevsim yağış görüldüğünü belirtiniz.
 - Karadeniz ikliminde bitki örtüsü genellikle orman olduğunu belirtiniz.
 - Ülkemizde çay üretimi sadece Karadeniz bölgesinde yetiştirildiğini belirtiniz.

- Karasal iklimde yazların sıcak ve kurak olduğunu, bitki örtüsünün ilkbahar yağışlarıyla yeşeren, yaz sıcaklıklarıyla kuruyan bozkırlardan oluştuğunu belirtiniz.
- Karasal iklimin görüldüğü yerlerde genelde buğday yetiştiğini belirtiniz.

DERİNLEŞTİRME

Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin Türkiye fiziki haritasını incelemeleri, yorumlamaları ve ilgili soruları (Hazırlık Soruları) cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin giriş, keşfetme, açıklama ve derinleştirme aşamalarında yapılan etkinlikler aracılığıyla konuyu detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilir, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanır. Değerlendirme sürecinde, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve Ülkemizin Güzellikleri Ünitesi Değerlendirme Testini cevaplamalarını sağlanır ve etkinliklerden neler öğrenildiğini belirtilir.

Konu: Ülkemin Zenginlikleri

Süre: 40 Dakika

Bölüme Başlarken;

Ünitenin “Ülkemin Zenginlikleri” bölümünde öğrenilecek kavramlar ile ilgili öğrencilerde öğrenme farkındalıkları oluşması ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla ünitedeki kavramları içeren Hazırbulunuşluk Testini uygulayınız. Aşağıda “Neler Biliyorum” bölümünde belirtilen soruları öğrencilerin görme ve algılama ihtiyaçlarına göre uyarlayınız. Hiç görmeyen öğrenciler için soruları ya Braille dokümanlar şeklinde çoğaltınız ya da sesli okuyunuz. Az gören öğrenciler için ise soruları görme ihtiyaçları doğrultusunda büyük puntolu şeklinde çoğaltınız.

Öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşp ulaşmadıkları konusunda kendilerini test etmeleri açısından ünite sonunda da benzer bir testin (Değerlendirme Testi) uygulanacağını belirtiniz.

Not: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan “Neler Biliyorum” soruları ile derse başlayınız. Daha sonra öğrencilerle beraber ünite başlangıç aşamasındaki “Hazırlıbulunuşluk Sorularının” cevaplarını tartışınız. Bütün öğrencilere söz hakkı tanıyarak öğrencilerin öz saygılarını kazanmalarına yardımcı olunuz. Cevaplama sırasında ihtiyaç duyulduğu öğrencilerin ön bilgilerine hatırlatarak çok çok yönlü düşünmelerini sağlayınız. Kesin cevapları öğrenciler ile paylaşmayınız. Ve öğrencilere yapılacak olan etkinliğin yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin oluşmasında etkili olan etmenleri öğretmek amacı ile yapılacağını belirtiniz.

6.Sınıf Ülkemin Zenginlikleri Hazırbulunuşluk Testi	6.Sınıf Ülkemizin Zenginlikleri Ünitesi Değerlendirme Testi
Soru 1) Ülkemizde en fazla yetiştirilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir? a) Fındık b) Tahıl c) Pamuk d) Çay	Soru 1) Aşağıdaki bölgelerimizden hangisinde kış turizmi gelişmiştir? a) Ege Bölgesi b) Doğu Anadolu c) Karadeniz Bölgesi d) Güney Doğu Anadolu
Soru 2) Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi farklı bir alandır? a) Orman ürünleri b) Turizm c) Çimento d) Maden	Soru 2) Aşağıdakilerden bölgelerimizin hangisinde fındık tarım ürünü daha fazla gelişmiştir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 3) Aşağıdaki yerlerin hangisinde buğday tarımı yapılmaz? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi	Soru 3) Ülkemizde Taşkömürü hangi bölgemizde çıkarılmaktadır? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 4) Bol yağış isteyen nemli havayı seven bir bitki olan çay, sadece aşağıdaki bölgelerin hangisinde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi	Soru 4) Ülkemizde en fazla pamuk tarım ürünü hangi bölgemizde yetişmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 5) Ülkemizde en fazla tohumlarından yağ elde edilen Ayçiçeği sanayi bitkisi hangi bölgemizde en çok yetiştirilmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu c) İç Anadolu d) Güney Doğu Anadolu	Soru 5) Pirinç en fazla hangi bölgemizde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) İç Anadolu Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Soru 6) Pirinç en fazla hangi bölgemizde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu c) İç Anadolu d) Güney Doğu Anadolu	Soru 6) Ülkemizde en fazla tohumlarından yağ elde edilen Ayçiçeği sanayi bitkisi hangi bölgemizde en çok yetiştirilmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu c) İç Anadolu d) Güney Doğu Anadolu

Soru 7) Ülkemizde en fazla pamuk tarım ürünü hangi bölgemizde yetişmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Soru 7) Bol yağış isteyen nemli havayı seven bir bitki olan çay, sadece aşağıdaki bölgelerin hangisinde yetişir? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi
Soru 8) Ülkemizde Taşkömürü hangi bölgemizde çıkarılmaktadır? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Soru 8) Aşağıdaki yerlerin hangisinde buğday tarımı yapılmaz? a) Marmara Bölgesi b) Doğu Anadolu Bölgesi c) Doğu Karadeniz Bölgesi d) Orta Karadeniz Bölgesi
Soru 9) Ülkemizde en fazla fındık tarım ürünü hangi bölgemizde yetişmektedir? a) Marmara Bölgesi b) Ege Bölgesi c) Karadeniz Bölgesi d) Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Soru 9) Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi farklı bir alandır? a) Orman ürünleri b) Turizm c) Çimento d) Maden
Soru 10) Aşağıdaki bölgelerimizden hangisinde kış turizmi gelişmiştir? a) Ege Bölgesi b) Doğu Anadolu c) Karadeniz Bölgesi d) Güney Doğu Anadolu	Soru 10) Ülkemizde en fazla yetiştirilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir? a) Fındık b) Tahıl c) Pamuk d) Çay

Konu: Ülkemizin Zenginlikleri

Süre: 3 Ders Saati

Anahtar Kavramlar: Toprak, Bitki, Orman ve Madenler

Etkinlik: **Türkiye'nin** nüfus dağılışı, ekonomik faaliyetleri, yer altı ve yer üstü kaynakları

Kazanım: SB.6.3.3. Türkiye'nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir. *“Türkiye'nin nüfus dağılışı, ekonomik faaliyetleri, yer altı ve yer üstü kaynaklarına dair haritalar verilir.”*

Gerekli Malzemeler: 3 Boyutlu Türkiye Haritası, İlgili Konuları Sesli Aktaran Arduino ve Ders Kitapları

GİRİŞ

- Öğrencilerin ilgisini derse çekmek amacıyla, ünitenin ikinci bölümü olan “Ülkemin Zenginlikleri” konu ve kavramlarına ilişkin aşağıdaki sorularla derse başlayınız.
- Öğrencilerinize cevaplamaya çalışacağımız soruların cevaplarını bu ünite kapsamında öğreneceklerini belirterek üniteye öğrenilecek konu ve kavramlara odaklanmalarını sağlayınız.
- Öğrencilere üniteye yönelik beyin fırtınası yaptırınız. Doğru veya yanlış cevaplara müdahale etmeyiniz.
- Soruların cevaplarına ilişkin öğrencilerin düşüncelerini alarak ünitenin bu bölümüne ilişkin öğretilcek konu ve kavramlara ilişkin öğrencilerde merak duygusunu arttırınız.
- Amaç, öğrencilerin verdikleri cevapların değerlendirilmesini ünite boyunca kendisinin yapmasıdır.

ÖĞRENMEYE HAZIR MIYIZ?

“Öğrencilerin Türkiye Haritasına dokunmalarını sağlayarak şu soruları sorunuz?”

1. Ülkemizde bölgeler bağlamında yer altı ve yer üstü kaynakları nelerdir?
2. Bacasız fabrika olarak adlandırılan ekonomik faaliyet hangisidir?
3. Türkiye’nin nüfus dağılışında etkili olan faktörler nelerdir?

KEŞFETME

Öncelikle belirtilen kazanım ve anahtar kavramlara yönelik soru cevap kısmından sonra etkinliklere başlanır. Öğrencilerin Türkiye kabartma haritasına dokunmalarını sağlayarak Ülkemizin Zenginliklerinin değişken bir yapıya sahip olduğunu keşfetmeleri sağlanır. Bu etkinliğe tüm öğrencilerin katılmasına özen gösterilir.

AÇIKLAMA

Açıklama aşamasında; giriş ve keşfetme aşamasında öğrencilerin kavramaları gereken bilgiler öğrencilere detaylı bir şekilde açıklanır.

Öğrencilere Türkiye Fiziki Kabartma Haritasına dokunmalarını sağlayarak;

- Hazırlanmış olan 3 boyutlu Türkiye Haritasını inceleyerek yurdumuzda Yükselti ve yeryüzü şekillerinin her yerde eşit dağılmadığını fark etmelerini sağlanır.
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak ülkemizde kuzey ve güneyinde dağların denize paralel, Ege Bölgesinde ise denize dik olarak uzandığını vurgulanır. Harita üzerinde yurdumuza hâkim olan iklimlerin görüldüğü bölgeleri söylenir. Bu aşmada iklimler hakkında bilgi verilir.
- Haritaya dokunmalarını sağlayarak ülkemizin farklı bölgelerinde yer altı ve yer üstü ekonomik faaliyetler hakkında bilgi veriniz
- Ülkemizde nüfusun her yerde eşit olmadığını ve bunun ekonomi ve iklimle bağlantılı olduğunu belirtilir.

DERİNLEŞTİRME

Derinleştirme aşamasında ise öğrencilerin bu bilgileri daha detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin Türkiye fiziki haritasını incelemeleri, yorumlamaları ve ilgili soruları (Hazırlık Soruları) cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin giriş, keşfetme, açıklama ve derinleştirme aşamalarında yapılan etkinlikler aracılığıyla konuyu detaylı bir şekilde öğrenmeleri sağlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Konunun öğrenciler tarafından ne kadar anlaşıldığının belirlenmesi veya anlaşılmayan noktaların tamamlanması için beyin fırtınası ve soru- cevap tekniği kullanılır. Bu etkinlikle öğrencilerin konu ile ilgili anlamadıkları kısımlar tespit edilir, anlaşılmayan kısımlar tekrar anlatılarak konunun anlatımı tamamlanır. Değerlendirme sürecinde, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve Ülkemizin Zenginlikleri Ünitesi Değerlendirme Testini cevaplamalarını sağlanır ve etkinliklerden neler öğrenildiğini belirtilir.

EK 8. İzin Belgesi

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235-605.01-E.19321896

08/10/2019

Konu : Uygulama İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 03/09/2019 tarihli ve 1900249932 sayılı yazısı.

İlgi yazı gereği, Atatürk Üniversitesi Araştırmacılarından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı doktora öğrencisi Mehmet Kadir COÇKUN'un, Doç. Dr. Ufuk ŞİMŞEK'in danışmanlığında; Yakutiye ilçesine bağlı görme engelliler okulu 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine yönelik; "Görme Engelli Öğrencilere Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğrenme Alanlarından Ünite 3: İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Ünite 5: Üretim, Dağıtım ve Tüketim, 6. Sınıf öğrenme Alanlarından Ünite 2: Yeryüzünde Yaşam ve 7. Sınıf Öğrenme Alanlarından Ünite 2: Ülkemizde Nüfus" kavramlarının etkili öğretimini sağlamak amacıyla araştırma ve uygulama yapma talebinde bulunmuştur.

İlgi yazı ve ekleri, Bakanlığımızın 12/09/2017 tarihli ve 13610717 (2017/25) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup, "Araştırmaların, Eğitim Öğretim Faaliyetlerini Aksatmayacak Şekilde", komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak, Yakutiye ilçesine bağlı görme engelliler okulu 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine uygulama yapılması, yapılan çalışmalarının sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE Birimi)'ne gönderilmesi ve çalışmaların bir eğitim öğretim yılını kapsayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
08/10/2019

Önder COŞĞUN
Vali a.
Palandöken Kaymakamı
Vali Yardımcısı V.

Ek: İlgi Yazı (1 adet dosya)

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: <http://erzurum.meb.gov.tr>
e-posta: arge25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE Birimi
Tel: (0 442) 234 4800-179
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0a09-0529-3c76-98cf-6e6d kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/19368916

08.10.2019

Konu : Uygulama İzni

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: 03/09/2019 tarihli ve 1900249932 sayılı yazınız.

İlgi yazınız gereği, Üniversiteniz Araştırmacılarından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı doktora öğrencisi Mehmet Kadir COÇKUN'un Doç. Dr. Ufuk ŞİMŞEK'in danışmanlığında; Yakutiye ilçesine bağlı görme engelliler okulu 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine yönelik; "Görme Engelli Öğrencilere Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğrenme Alanlarından Ünite 3: İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Ünite 5: Üretim, Dağıtım ve Tüketim, 6. Sınıf öğrenme Alanlarından Ünite 2: Yeryüzünde Yaşam ve 7. Sınıf Öğrenme Alanlarından Ünite 2: Ülkemizde Nüfus" adlı çalışmasının kabulüne ilişkin 08/10/2019 tarihli ve 19321896 sayılı Valilik Onayı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek: Valilik Onayı ve Ekleri (10 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza

Aslı ile Aynıdır

09.10.2019

Seleuk DİLER

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: <http://erzurum.meb.gov.tr>
e-posta: arce25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE Birimi-179
Tel: (0 442) 234 4800
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9756-8d4d-3c80-9486-907e kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

1989 yılında Van'da doğdu. 2016 yılında Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitiminde tezli yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2017 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal bilgiler Eğitimi Bilim Dalında başladığı doktora eğitimini 2020 yılında tamamladı.

